

Стратегія сталого розвитку України - 2030

Human Rights
Productivity
Rule Of Law
Renewable Resources
Scientific Research
E Government
Development
Inclusive Education
Information And Cultural Space
Health Care
Economic Activity
Security
International Cooperation
Infrastructure
Regional Development
Justice
De-occupation
Performance
Efficiency
Sectoral Development
Investment
Governance
Protection Of Rights
Balanced Production
Ecology
Energy Saving
Law And Order
National Interests
Energy Efficiency
Modernization
Equal Opportunities
Economic Activity

Ukraine Development 2030

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ФОНД ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ
СЛУЖБА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

«Стратегія сталого розвитку України-2030»

Інформаційно-аналітичний бюлетень

Головний редактор збірника

С. В. Полтавець, т. в. о. директора Фонду Президентів України,
канд. політ. наук, старш. наук. співроб.

Відповідальні за випуск

М. Б. Кушнарєва, наук. співроб. інформаційно-аналітичного відділу
Фонду Президентів України, канд. філос. наук,
Л. М. Степченко, мол. наук. співроб. інформаційно-аналітичного
відділу Фонду Президентів України

Інформаційні та аналітичні матеріали підготували

Л. Г. Дем'яненко, старш. наук. співроб., О. М. Бойко, мол. наук. співроб.,
Л. І. Кукоба, мол. наук. співроб.

Заснований у 2020 р.

Виходить двічі на місяць

Адреса редакції:

НБУВ, пр-т Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

Тел. (044) 525-54-70

E-mail: fru@nbuv.org.ua

Передрук – тільки з дозволу редакції

© Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2020

«Стратегія сталого розвитку України-2030»

Випуск 14

(огляд матеріалів ЗМІ за 8–28 жовтня 2020 р.)

Зміст

Головні новини	4
Аналітичний коментар із онлайн-ЗМІ.....	6
Послання Президента України до Верховної Ради: думки експертів	6
Огляд зарубіжних ЗМІ.....	13
Реалізація ініціатив у межах «Стратегії сталого розвитку-2030»	16
Офіційна інформація.....	16
Загальна концепція реформування та її реалізація	19
Митна реформа	20
Дерегуляція та розвиток підприємництва	20
Реформа енергетики, програми енергоефективності та енергонезалежності	21
Програма розвитку українського експорту.....	23
Реформа системи національної безпеки та оборони	24
Антикорупційна діяльність	25
Реформа правоохоронної системи	26
Децентралізація та реформа державного управління.....	27
Асоціація та безвізовий режим з ЄС	29
«Велике будівництво»	30
Реформа освіти та науки.....	32
Реформа охорони здоров'я.....	35
Ініціативи регіональних владних структур та громадських організацій	36
Новини із соціальних мереж.....	38
Експертний погляд.....	42
Тимчасово окуповані території, учасники бойових дій та тимчасово переміщені особи...71	
Офіційна інформація.....	71
Підтримка внутрішньо переміщених осіб та жителів Сходу України	72
Ініціативи регіональних владних структур та громадських організацій	77
Новини із соціальних мереж.....	80
Експертний погляд.....	84
Прогнози.....	98
Інфографіка	99

Головні новини

Протягом тижнів з 8 до 28 жовтня 2020 року сталися такі найголовніші події:

[20 жовтня Президент України Володимир Зеленський звернувся зі щорічним посланням до депутатів Верховної Ради](#)

Послання було присвячено внутрішньому та зовнішньому становищу України.

[25 жовтня в Україні відбулися вибори до місцевих органів влади](#)

Вибори вперше відбулися за новим адміністративно-територіальним поділом.

[Упродовж виборів 25 жовтня відбулося ініційоване Президентом України опитування](#)

Громадяни мали можливість висловити свою думку з приводу п'яти запропонованих питань.

[Міністр фінансів України Сергій Марченко вважає, що є підстави вважати, що Україна поступово виходить із кризи](#)

Надходження ПДВ у травні–вересні 2020 р. збільшено у півтора раза порівняно з відповідним періодом 2019 р.

[За останні п'ять місяців Україні вдалося надолужити відставання в бюджетних доходах на 34 млрд грн](#)

Станом на 1 травня цього року невиконання плану бюджету за доходами було мінус 44 млрд грн. На сьогодні це вже мінус 10 млрд. Тобто за останні п'ять місяців нам вдалося надолужити відставання в бюджетних доходах у розмірі 34 млрд грн.

[«Доступні кредити 5–7–9 %»: 216 нових угод за тиждень та лібералізація умов їх отримання](#)

У межах програми «Доступні кредити 5–7–9 %» банки-учасники всього вже профінансували 10,352 мільярда гривень українським підприємствам.

[Україну внесено до переліку країн, які можуть експортувати насіння кукурудзи та зернових до країн Європейського Союзу](#)

Таким чином, ще одна складова українського аграрного ринку інтегрована до ЄС.

Україна з 1 липня, коли розпочався 2020/2021 маркетинговий рік, до 26 жовтня експортувала 15 млн тонн зернових та зернобобових культур

Це майже на 3 млн т менше, ніж на аналогічну дату торік. Найбільша частка зернового експорту нині припадає на пшеницю та ячмінь.

Конституційний Суд 27 жовтня ухвалив рішення про визнання неконституційними окремих положень Закону «Про запобігання корупції» та кримінальної відповідальності за недостовірне декларування

КС визнав неконституційним відкритий доступ до декларацій в Єдиному державному реєстрі, перевірку е-декларацій Нацагентством з питань запобігання корупції.

Станом на 13 жовтня середній відсоток будівельної готовності об'єктів програми «Велике будівництво» по Україні становить 84 %

Школи, які входять до програми, готові на 90 %, дитсадки – на 85 %, об'єкти спортивної інфраструктури – на 78 %, інші об'єкти – на 84 %.

16 жовтня набувають чинності оновлені умови дистанційного навчання у школах

Також урегульовано можливість організації змішаного навчання. Заклад освіти може визначити такий режим роботи, за якого учні почергово відвідують заклад освіти для очних занять, решту часу навчаючись дистанційно.

Аналітичний коментар із онлайн-ЗМІ

Марія Кушнарьова, наук. співроб. інформаційно-аналітичного відділу
Фонду Президентів України

Послання Президента України до Верховної Ради: думки експертів

20 жовтня Президент України Володимир Зеленський звернувся з посланням до Верховної Ради. Як і будь-який документ, джерелом якого є глава держави, текст послання зазвичай стає предметом усебічного та ретельного аналізу з боку представників українського (і не тільки) політикуму та експертного середовища.

Наразі згадані кола здебільшого сконцентрувалися на обвинуваченнях Володимира Зеленського у використанні трибуни Верховної Ради та можливості публічно звернутися до парламентарів виключно з метою поліпшення рейтингів партії «Слуга народу»: «Зеленський не вийшов з передвиборчої ролі, яку він грав півтора року назад. Він продовжує агітувати», – зауважив політолог Олексій Голобуцький ([Прямий](#)).

Безумовно, агітаційна складова виступу очевидна хоча б з огляду на дату виступу. Зазвичай Президент України виступає з посланням до Верховної Ради в перші місяці календарного року, але на цей раз захід відклали через суворі карантинні обмеження, що були запроваджені у березні–квітні, тому він і відбувся восени. Можливо, якби політтехнологи Зеленського були далекоглядніші, вони, з огляду на відчутний ступінь зниження симпатій електорату до «Слуги народу» та реально оцінюючи вплив одного, навіть і дуже ефективного з точки зору агітації виступу (яким, до речі, цьогорічне послання не є), не стали б наражати Президента на таку цілком обґрунтовану критику і перенесли б цей виступ, наприклад, на тиждень пізніше. Але вони не стали цього робити, і в такий спосіб В. Зеленський дозволив загнати себе до своєрідного цугцвангу, оскільки звіт Президента, який є членом «правлячої» партії, за означенням не міг не перетворитися, за оцінкою Директора Центру Разумкова Юрія Якименка, на «передвиборчий меседж» ([Центр Разумкова](#)).

Визначення жанрової приналежності тексту виступу В. Зеленського, на перший погляд, не викликає сумнівів. Це справді звіт Президента «про виконання його програми», а не «просто класичне послання до Верховної Ради», як зауважив політолог Володимир Фесенко ([УНН](#)). Щоправда, не зовсім зрозуміло, яке (або чие і коли воно було) послання, на думку

політолога, є «класичним». Відповідно до статті 106 Конституції України, «Президент України (...) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України». Отже, Президент мав у своєму посланні охарактеризувати «внутрішнє і зовнішнє становище України». І як він міг це зробити, не зазначаючи, що зроблено, а що – ні? Але в будь-якому випадку слід звернути увагу на акценти і пріоритети, які в той чи інший спосіб визначені у посланні.

Звернімося до тексту. У ньому можна умовно виділити, відповідно до порядку появи, такі тематичні блоки (також наведено частку певного блоку від загального обсягу тексту):

- 7,5% – подолання коронавірусу;
- 15,4% – проблема тимчасово окупованих та звільнених територій;
- 7,9% – військова галузь;
- 10% – розвиток народовладдя;
- 4,7% – «держава у смартфоні»;
- 4,7% – детінізація, приватизація, кредитування;
- 7,8% – досягнення та дороговкази;
- 5,4% – боротьба з корупцією;
- 2,4% – судова реформа;
- 5,6 – зовнішньо-політичне становище;
- 5,1% – охорона здоров'я;
- 3,1% – освітня галузь.

Загалом, порядок появи перших кількох блоків нерозуміння не викликає: пандемія коронавірусу надто сильно змінила життя всього світу і є вкрай актуальною для нашої країни, стосуючись кожного, щоб не вивести цю тему на перше місце; болісні і, знову-таки, вкрай актуальні проблеми, пов'язані з подіями на Сході України та статусом Криму, також цілком заслуговують на першочерговість, як і безпосередньо пов'язаний з цим стан військової галузі. Мабуть, проявом особистих симпатій Президента є наступний блок, присвячений розвитку народовладдя, а його логічним продовженням є порівняно велика увага до тотального переходу країни на електронний документообіг. Останнє видається трохи дивним: з одного боку – ніби й треба, з іншого – це, вочевидь, далеко не найпекучіша проблема нашого сьогодення. Та й узагалі, твердження Президента «держава – це сервіс» є, безумовно, дуже ефектним, але так само й дуже дискусійним.

Перші чотири блоки, які Президент трактує як досягнення влади, покликані сформуванню в аудиторії позитивне налаштування. За ними йде проект «Держава у смартфоні», який поки що є справді проектом, тому вважати його досягненням влади ще не можна. Якщо перші чотири блоки можна умовно позначити як «звіт», то наступний – це «план», за яким знову – «звіт+план», тобто блок, який умовно можна назвати «досягнення та

дороговкази», в якому перераховуються зрушення, які Президент вважає здобутками своєї команди та в дуже загальних рисах окреслюються напрями подальшої роботи. Наступні два блоки – боротьба з корупцією та судова реформа – є провальними (і проти цього важко щось сказати) і досягненнями їх назвати не можна. На цьому тлі наступний блок, що стосується зовнішньої політики, знову видається сповненим позитивних зрушень. Помірно позитивними у викладі Президента є два останні блоки, що трохи дивує з огляду на реальний стан справ у галузі. Унаслідок такого порядку розташування тематичних та змістовних блоків у сприйнятті аудиторії губляться як досягнення, так і дороговкази. Але в підсумку ніби «все нормально».

Судячи з частки певної теми від загального обсягу, очевидно, що найскладнішими, найзначнішими для влади є проблеми Криму та Донбасу, а також військова галузь, з чим, знову-таки, важко не погодитися. Але, наприклад, стратегічний для держави напрям розбудови економіки міг би розраховувати на набагато більшу увагу. Вкрай неприємно дивує повна відсутність у посланні проблемної та стратегічно важливої (недаремно в Аналітичній доповіді, підготованій Національним інститутом стратегічних досліджень до послання Президента, наголошено на важливості історичної пам'яті для розбудови зовнішньополітичного курсу України) теми стану культурної галузі, якої в посланні стосується аж два рядки про те, що, «крім нових доріг, шкіл, садочків і лікарень, ми почнемо реставрацію українських замків, театрів, музеїв, об'єктів культурної та архітектурної спадщини нашої Батьківщини». По-перше, архітектурна спадщина є частиною культурної, по-друге, реставрація – це, безумовно, дуже добре, але реставрацією турбота про культуру країни зовсім не вичерпується. Майже таку саму увагу приділено науці, стосовно якої визнано лише, що вона є «драйвером для інновацій та економіки», а «розвиток науково-дослідної інфраструктури та підтримка талановитих українських науковців – має стати пріоритетом для держави».

Узагалі структура виступу Президента змушує припустити, що його автори не знають (або, можливо, свідомо ігнорують) класичне для ораторського мистецтва правило побудови промови: слабкі аргументи, негативні чи контроверсійні теми мають бути всередині тексту, а починати і закінчувати слід наведенням сильних аргументів, або викладом інформації, яка однозначно грає на користь оратора. З огляду на це зовсім незрозумілим постає розташування переліку досягнень (за Зеленським) теперішньої влади всередині виступу, разом з відверто програшними темами боротьби з корупцією та судової реформи, та виведення геть млявих і невиразних, з огляду на теперішній стан, блоків охорони здоров'я та освіти в кінець виступу. Після них доволі неочікувано змальовано досягнення проекту «Велике будівництво», далі – чомусь згадано про необхідність розвивати Інтернет, потім – жарт про політиків і анонс опитування, яке мало відбутися впродовж місцевих виборів. Насамкінець – відповідь Президента на три

питання, які він сам поставив собі. Одне з цих питань («Чи думав я рік тому, що змінювати країну на краще буде настільки складно?») та відповідь на нього «ні», мабуть, за задумом авторів, мали показати Президента як дуже щирю людину. Насправді це показало його як людину наївну. Чи сприяє наївний керівник держави її розвитку? Однозначно можна сказати, що він є хорошою людиною. А це вже немало. Ще два питання та відповіді на них, вочевидь, були покликані поставити велику і позитивну емоційну крапку.

Що в підсумку? Підсумок слід оцінювати з огляду на ті цілі, які мали перед собою автори. Якщо вони прагнули, щоб цей виступ сприяв позиціонуванню Зеленського як сильного та цілісного – концептуально – лідера країни, то виступ слід було хоча б вибудувати інакше. Якщо мета була мінімізувати негативний ефект поразок, «затерши» їх у сприйнятті аудиторії – то вони, з огляду на особливості сприйняття пересічних громадян, її досягли, і має рацію політолог Віктор Таран, зауважуючи: «Думаю, його виборцям спіч мав сподобатись» ([RegioNews](#)). Принаймні, певній частині виборців.

Наступна позиція, яку вподобали критики виступу Президента – це його популізм: серед інших, «тріумфом популізму» назвав виступ політичний оглядач Сергій Руденко ([Deutsche Welle](#)), «надто популістською» назвав «загальну тональність промови» професор Києво-Могилянської академії Олексій Гарань ([Фонд «Демократичні ініціативи»](#)).

Слід віддати належне Володимирі Зеленському, на закиди в популізмі він не реагував так само, як і на «клоуна». Зеленський, безперечно, з огляду на свій досвід з «основного місця роботи», на відміну від багатьох інших представників українських політичних кіл, дуже добре знає аудиторію, її здібності, можливості та вдоволення. Тому текст послання, як й інших його виступів, здебільшого складається з коротких, простих (у синтаксичному розумінні) речень, часто – свідомо поділених на окремі частини (парцеляція), аби полегшити сприйняття і підсилити емоційний вплив. Це є, вочевидь, концептуальним для Президента, адже він зазвичай робить вибір на користь розмовного стилю викладу, уникає складної чи незвичної для пересічної більшості лексики (термінології, архаїзмів тощо), використовує жаргонізми («страшилки»), вдається до непретензійних жартів («весна прийшла, де посадки?»), тобто використовує будь-який із доступних способів бути простим і зрозумілим для «людей». Щоправда, з огляду на ці, загалом, системні заходи, незрозуміло, який відсоток виборців зрозумів фразу з послання «2021 рік стане початком входження країни в режим пейперлес».

Ба більше, таке омріяне Президентом «народовладдя» в тому ракурсі, в якому воно присутнє в посланні, є елементарними лестощами, хоча й позначеними своєрідною креативністю, зокрема, за Зеленським, народ України перетворився на роботодавця, адже Президент заявляє: «Це люди, які найняли мене на роботу на п'ять років». Але в тому, що стосується «народовладдя», форма переважає зміст, зокрема, важко зрозуміти, навіщо

запрошувати до Верховної Ради пересічних громадян, як запропонував на початку свого послання Президент, адже пересічні громадяни всі і без будь-яких обмежень (принаймні, поки що) можуть спостерігати за тим, що відбувається в сесійній залі, наприклад, по телевізору.

Що стосується народовладдя як принципу організації влади, то тут ситуація ще своєрідніша: «Я закликаю всіх народних депутатів – дайте нарешті українцям реальний механізм, щоб формувати основні завдання для влади, впливати на рішення, відчувати свою причетність до змін». За великим рахунком, появу цього механізму зініціювали ще у 1917 р. більшовики, запровадивши ради робочих, селянських і солдатських депутатів та вибори до них. Цей механізм досі існує, інша справа, як він сприяє реалізації самого принципу. Але механізм є, навіщо депутатам вигадувати ще один...

Як помітив Володимир Фесенко, Президент «полемізував зі своїми опонентами, причому давав зрозуміти, що більшість його опонентів знаходиться у залі ВР» ([УНН](#)). Це є проявом не зовсім, на перший погляд, обґрунтованого відчуття Зеленського, зауваженого Сергієм Руденком: «Через півтора року свого президентства Володимир Зеленський все ще відчуває себе опозиціонером. Не тільки щодо своїх попередників на посаді Президента України, але й до тієї влади, на чолі якої він зараз стоїть» ([Deutsche Welle](#)). Тактично це можна пояснити пошуком союзника у протистоянні з депутатами, але, з огляду на монобільшість, хоча й не монолітну, ця полеміка видається все одно дивною.

В. Зеленський, як В. Ющенко, як П. Порошенко, тобто ті, хто прийшли до влади на хвилі народного ентузіазму, чомусь досі, тобто за півтора роки після обрання, вважає, що «народна любов» триває і триватиме вічно. Дивно, що найближчий у часі приклад того самого Порошенка його нічого не навчив. Любов народу, а особливо українського, триває дуже недовго, якщо вона не підживлюється відповідними діями та рішеннями. Тому у виконанні Зеленського ця формула, як на жовтень 2020 р., вже не є актуальною.

Також популістським видається настирливий і неочікувано гострий за інтонаціями пошук винних в особі попередньої влади. На думку О. Гараня, «ми побачили те, що в Зеленського було і раніше, чого він мав би позбутися. Це спроба валити все на попередників, усіляко наголошувати, що «ми не такі», що в усьому винні попередники» ([Фонд «Демократичні ініціативи»](#)). На відповідні висновки має наштотувати ступінь «конфронтаційності промови», яка, на думку О. Гараня, «вражає». Непрямо це може свідчити про розгубленість влади, відсутність бачення шляхів виходу зі складної ситуації та відчутну втому від необхідності вирішення болючих питань.

Бажання одним пострілом убити двох зайців, тобто дискредитувати попередню владу та уславити теперішню, зіграло з Президентом злий жарт. Для того, щоб гідно впоратися з таким завданням, треба мати ювелірну техніку володіння мовою, риторикою, логікою, інформацією та політ

технологіями. Тому явне пересмикування фактів викликало нерозуміння та обурення як із боку окремих діячів, так і з боку різних сил. Зокрема, Надзвичайний і Повноважний Посол України у США у 2015–2019 рр. Валерій Чалий звернув увагу на сферу зовнішніх стосунків України, і його вразило те, що «Президент чомусь сказав, що ми, по-суті, по-новому розбудовуємо наші стосунки. Чому це по-новому? А що, рік тому у нас не було стосунків із Польщею?.. (...) У нас була зроблена величезна робота. Говорити кожен раз, що ми щось зробили нове... Раптом тут розбудували стосунки із Туреччиною... Ну вибачте, ще при Президенті Порошенку була створена стратегічна рада щодо співпраці з Туреччиною. Серйозні розмови з Ердоганом про геостратегію почалися ще тоді» ([Український кризовий медіа центр](#)). Депутатка Вікторія Сюмар образилася, що Зеленський приписав своїй команді добудову «Охматдиту»: «Ти присвоюєш собі те, до чого ти не маєш жодного стосунку. “Охматит”, який ми будували 10 років, і був збудований на 90 %» ([Українська правда](#)). Щоправда, з філіппіки пані Сюмар не зовсім зрозуміло, кого вона має на увазі під «ми»: якщо команду Порошенка, то звідки тоді взялися 10 років; якщо українців, тоді Зеленський, як українець, теж має повне право на пошану за цю добудову.

Популізм – це риса не тільки політики та комунікації Зеленського. Мусимо констатувати, що всю нашу добу, тобто кінець ХХ – початок ХХІ ст., ймовірно, після Маргарет Тетчер, можна, на жаль, вважати тріумфом популізму. До популізму вдаються тією чи іншою мірою, мабуть, усі більш-менш помітні політики. Різниця тільки в ступені ширості та досконалості засобів та техніки реалізації.

Послання, про яке йдеться – це документ, що містить меседж до депутатів Верховної Ради. Це не послання до народу України. Відповідно, його першочерговою аудиторією мають бути депутати. Депутатів за традицією, разом з посланням, знайомлять також з Аналітичною доповіддю, підготованою Національним інститутом стратегічних досліджень. Нерозуміння та навіть обурення в критиків послання Президента викликало те, що теперішній стан України в посланні змальовано надто оптимістично. Народний депутат Вадим Рабінович із притаманним йому специфічним гумором після ознайомлення з посланням зробив висновок: «Хтось із нас живе не в Україні» ([Українська правда](#)). А Валерій Чалий наголосив на небезпеці такого підходу для самого діючого Президента: «Якщо ви людям показуєте “райдужну” картину, а люди бачать іншу ситуацію, вони тоді можуть сприйняти це, як нечесний діалог» ([Український кризовий медіа центр](#)), і тоді всі зусилля сподобатись і завоювати довіру людей можуть виявитися марними.

Послання В. Зеленського викликало переважно несприйняття в експертів, але український народ на цю подію не відреагував. Це природно. По-перше, сили виборців ідуть не на аналіз виступу Президента, а на вирішення щоденних проблем, яким із багатьох причин краю не видно. По-

друге, півтора роки перебування Зеленського на посту керівника держави змусили навіть тих, хто були його найзапеклішими прихильниками під час виборчих перегонів, забути поширену тоді тезу про те, що він – «не людина системи». Сьогодні вже очевидно, що В. Зеленський і його команда за час перебування при владі, як узагальнив С. Руденко, просто «відтворили систему влади, яка існувала раніше. Замість друзів Порошенка у владу прийшли друзі Зеленського. (...) Тому слід визнати, що Україна Зеленського не сильно відрізняється від України Порошенка. І як би Володимир Олександрович у своєму посланні до Ради не намагався переконати всіх у зворотному, покушуючи Петра Олексійовича, насправді він просто повторює помилки попередника» ([Deutsche Welle](#)). І наразі зовсім незрозуміло, чому півтора роки тому українські виборці вирішили, що в країні відбудуться якісь суттєві зміни.

Огляд зарубіжних ЗМІ

«Двері до Європейського Союзу повинні залишатися відкритими. Ми рішуче підтримуємо Україну на шляху до ЄС», – сказав президент Анджей Дуда під час спільного інтерв'ю з Президентом України Володимиром Зеленським.

У спільному інтерв'ю для TVP та «Україна 24» Президент зазначив, що Польща не забуває про своїх родичів, з якими їй випала складна доля опинитися за «залізною завісою», які, за його словами, прагнуть справжньої демократії, вони прагнуть бути частиною Західної Європи.

«Ось чому я завжди повторюю на кожному міжнародному форумі: двері до Європейського Союзу повинні залишатися відкритими. Країни, які хочуть приєднатися до Європейського Союзу, повинні мати перспективу бути прийнятими до цієї великої спільноти. Україна прагне до цього, і ми рішуче підтримуємо Україну на цьому шляху. Це також відображено у моєму візиті», – наголосив президент Дуда.

В. Зеленський, у свою чергу, заявив, що на шляху до Європейського Союзу Україна має пройти «багато етапів».

«Країна повинна зробити багато кроків, щоб стати членом ЄС, особливо в галузі боротьби з корупцією, створення належного, привабливого інвестиційного клімату та інфраструктури. Нещодавно ми це ретельно розробляли. Цього року ми побудували приблизно 6 тис. км доріг», – поінформував Президент. Він наголосив, що українці ментально європейські.

Президента А. Дуду під час спільного інтерв'ю для TVP та «Україна 24» запитали, що Варшава може запропонувати щодо війни на Донбасі.

«Перш за все, на кожному міжнародному форумі, де я перебуваю, я постійно підкреслюю, що міжнародне право було порушено. У 2014 р., коли Росія вторглася в Україну, коли почалася окупація Криму, коли почалася фактична окупація Луганського району та Донецького району, відбулося глибоке порушення міжнародного права, яке продовжується досі, тобто примат міжнародного права в цій галузі не був відновлений. Це потрібно сказати чітко», – сказав президент.

Він підкреслив, що «війна, яку Росія фактично оголосила проти України, закінчиться, коли Україна поверне собі повний контроль над своїми законними кордонами, тобто поверне собі весь Крим і весь контроль над Луганською та Донецькою областями.

Звичайно, є санкції проти Росії, але ці санкції не повинні бути зняті. Ми мусимо повторювати це на кожному кроці – ми не повинні релятивізувати ситуацію, ми не повинні допускати, щоб тут, у нашій частині Європи, виникав якийсь заморожений конфлікт, оскільки це ситуації, які можуть тривати роками і назавжди є центром війни», – сказав президент Анджей Дуда.

([Yeni Şafak](#))

Президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган у п'ятницю привітав відносини з Україною та заявив, що обидві країни зміцнили свої зв'язки у багатьох сферах, включаючи оборонну промисловість, охорону здоров'я та туризм за допомогою безпрограшного підходу.

На прес-конференції в столиці Анкари за результатами зустрічі з українським колегою В. Зеленським Р. Т. Ердоган заявив, що Туреччина розглядає Україну як ключову фігуру, необхідну для встановлення миру, стабільності та безпеки в регіоні.

Президент Туреччини заявив, що обидві сторони прагнуть укласти угоди про вільну торгівлю та збільшити обсяг двостороннього товарообігу до 10 млрд дол. за рахунок інвестицій та зростання розбудови соціально-економічних відносин.

Наголошуючи, що цього літа Туреччину, незважаючи на пандемію COVID-19, відвідало понад 500 тис. українських туристів, Р. Т. Ердоган заявив, що ці дані відображають довіру українців до кампанії «безпечного туризму», яку проводить турецька влада.

Президент також прокоментував політичні питання, зазначивши, що Анкара завжди підтримувала територіальну та політичну цілісність України, додавши, що Туреччина ніколи не визнавала незаконної анексії Криму.

Зі свого боку В. Зеленський заявив, що його країна готова і надалі посилювати стратегічне партнерство з Туреччиною, додавши, що обговорення у п'ятницю були результативними.

Наголошуючи на важливості підтримки Туреччиною територіальної цілісності України, він пообіцяв продовжувати зусилля щодо звільнення українських та кримськотатарських політичних в'язнів, яких утримує Росія.

За його словами, Україна та Туреччина будуть тісно співпрацювати в 75-й Генеральній Асамблеї ООН з метою забезпечення захисту прав людини в незаконно анексованому Криму, зазначивши, що суперечка в регіоні Донбасу на Сході України може бути вирішена лише політичними та дипломатичними засобами.

Далі В. Зеленський зазначив, що деякі турецькі будівельні компанії працюють в Україні, додавши, що він хоче бачити більше компаній з Туреччини.

За підсумками прес-конференції було опубліковано спільну декларацію, в якій обидві сторони підтвердили своє бажання зміцнити своє стратегічне партнерство та відданість попереднім домовленостям, досягнутим 3 лютого 2020 р., під час засідання Турецько-Української стратегічної ради, яка відбулася в Києві.

У заяві Туреччини зазначено, що вона вітає співпрацю з ініціативи Кримської платформи, започаткованої Україною, і підтвердила свою безумовну підтримку суверенітету та територіальної цілісності країни, визнаних міжнародною спільнотою.

Крім того, спільне звільнення вимагало припинення окупації Автономної Республіки Крим та Севастополя та продовження зусиль щодо відновлення українського контролю над деякими регіонами Донецька та Луганська.

Водночас Україна привітала заклик Туреччини до членства України в обсерваторії до Організації ісламського співробітництва (ОІК) та розвитку кращих відносин з Тюркською радою. У такий спосіб обидві країни поглиблюють своє культурне та гуманітарне співробітництво.

[\(Bloomberg\)](#)

Президент Володимир Зеленський, який намагався виконати обіцянки припинити корупцію та припинити підтримку Кремлем війни на Сході країни, додав до виборчого бюлетеня п'ять питань щодо референдуму – від легалізації медичної коноплі до скорочення кількості депутатів на третину.

Результати не будуть обов'язковими: В. Зеленський сказав парламенту у вівторок, що він просто «буде з нетерпінням чекати відповідей». Але ігри навколо виборчих скриньок ще більше підірвуть його більшість у парламенті.

Хоча дані опитувань показують, що молоді люди з моменту оголошення плебісциту проявляють більшу зацікавленість, перед Президентом стоїть важке завдання на цьому етапі змагань. Опитування показують, що партія «Слуга народу» В. Зеленського не зможе здобути жодної посади мера у великих містах України, включаючи його рідне місто Кривий Ріг.

Президент «хоче привернути увагу та збільшити явку своїх виборців, – сказав Юрій Якименко, аналітик Центру економічних та політичних досліджень Разумкова в Києві. – Оскільки його особисті та партійні рейтинги падають, він вирішив звернутися до якоїсь піар-акції. Але це навряд чи допоможе».

З моменту обрання минулого року В. Зеленський мав з чим боротися – від виступу в сазі імпичменту президента Дональда Трампа до реагування на збиття українського пасажирського літака іранською ракетою в Тегерані.

Але виборці, які підтримали колишнього комедійного актора як свіже обличчя, не заплямоване каламутною пострадянською політикою в країні, розчарувались у перестановках в уряді, які призвели до стримування реформаторів та заміни шанованого прокурора на лояльну особу.

Реалізація ініціатив у межах «Стратегії сталого розвитку-2030»

Офіційна інформація

Мінцифри: 1 млн українців уже стали користувачами оновленого мобільного застосунку «Дія» ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

У перші дні роботи оновленого застосунку спостерігався великий наплив користувачів, але «Дія» успішно пройшла піковий етап навантаження.

Перший заступник міністра цифрової трансформації Олексій Вискуб:

Один мільйон українців уже є користувачами мобільного застосунку «Дія 2.0». Цей результат фактично отримано за перші 10 днів, які пройшли з моменту презентації. І насправді це дуже важливий результат, адже ми прагнемо побудувати цифрову державу, в якій не залишиться місця для корупції та зловживань, в якій кожен українець, кожен бізнес зможе отримати будь-яку послугу держави максимально зручно і швидко, без корупції і в один клік.

Мінцифри розпочало запровадження мобільного застосунку «Дія» з базового оцифрування документів громадян. Наразі доступні в цифровому форматі такі документи, як паспорт громадянина (ID-картка та біометричний закордонний паспорт), водійське посвідчення та техпаспорт на авто, податковий номер (ІПН), довідка внутрішньо переміщеної особи, свідоцтво про народження дитини до 14 років (відображається в обох батьків) та цифровий студентський квиток.

Серед головних революційних функцій оновленої версії «Дія 2.0» є шеринг документів. Це коли громадянин за власної згоди передає копію документа з електронним підписом, із зазначенням місця, куди відправляється ця копія, що є додатковим захистом. Ця функція працює й активно набирає популярності.

Наразі найбільш активно додаток «Дія 2.0» застосовується у банківській сфері. Ним можна скористатися у відділеннях ПриватБанку, А-Банку, а також при відкритті рахунку в Монобанку. Маємо вже понад 700 рахунків, відкритих повністю онлайн. Це справжній цифровий прорив.

Мінцифри також активно розвиває застосування «Дії 2.0» у ритейлі. Наразі багато мережевих магазинів також активно приєднуються до роботи з цим мобільним застосунком, наприклад, «АТБ», «Велика кишеня» та ін. Крім

того, застосунок активно використовується під час подорожей залізницею, автобусами. Завершується робота з вітчизняними аеропортами.

Цифровізація документів запускає ланцюгову реакцію цифровізації всієї країни, адже кожен бізнес, банки, поштові відділення, малий бізнес, готелі – вони повинні підлаштовуватися під нові технології і самі ставати більш інноваційними.

Також з оновленням «Дії 2.0» цей мобільний застосунок стає платіжним інструментом. Наразі можна сплачувати штрафи за порушення Правил дорожнього руху та борги за виконавчими провадженнями. За 10 днів користувачі «Дії» сплатили майже дві тисячі штрафів та боргів на загальну суму 1,5 млн грн.

Мобільний застосунок також сприяє зменшенню соціальних контактів, що важливо в період пандемії.

Міністр фінансів України Сергій Марченко: Розроблений держбюджет-2021 закладає можливості для відновлення і розвитку економіки країни ([Урядовий портал](#)).

Є підстави вважати, що Україна поступово виходить із кризи. Надходження ПДВ у травні–вересні 2020 р. збільшено у півтора раза, порівняно з відповідним періодом 2019 р.. Податкова ефективність з ПДВ зросла з 2,65 % у квітні цього року до 3,4 % – у червні. Це найвищий показник за півтора року.

Завдяки виконанню доходів податковою і митницею ми надолуємо те відставання в дохідній частині. Це 44,2 млрд грн на початок травня. Зараз скоротили цю «дірку» до 10 млрд грн. А до кінця 2020 р. її взагалі закриємо.

Спостерігаються позитивні зміни і в роботі митниці. Четвертий місяць поспіль Держмитслужба виконує місячний розпис надходжень. Ця позитивна динаміка також є результатом низки і кадрових рішень, і автоматизації митних процесів.

Маємо інструмент розвитку і зростання – це бюджет. Цього року у нас достатньо фінансового ресурсу, аби забезпечити пріоритетні видатки. Розроблений командою Мінфіну держбюджет-2021 закладає можливості для відновлення і розвитку економіки країни. Наразі відбувається бюджетна дискусія з депутатським корпусом. Для нас парламент – це партнер, тому будемо шукати консенсус – в інтересах громадян і економіки країни.

Міністр фінансів Сергій Марченко: За останні п'ять місяців нам вдалося надолужити відставання в бюджетних доходах на 34 млрд грн ([Міністерство фінансів України](#)).

Станом на 1 травня ц. р. невиконання плану бюджету за доходами було мінус 44 млрд грн. На сьогодні це вже мінус 10 млрд. Тобто за останні п'ять місяців нам вдалося надолужити відставання в бюджетних доходах у розмірі 34 млрд грн.

Це відбулось, у тому числі, завдяки оптимізації роботи податкової і митниці, покращення адміністрування податків та руйнуванню схем і скруток з ПДВ.

Митниця повністю виконує план, податкова його навіть перевиконує. І ця позитивна тенденція буде продовжуватись надалі.

Жоден тиск на бізнес неприпустимий. Держава забезпечує справедливий розподіл податків, боротьбу з корупцією, детінізацію тих сфер бізнесу, де є ризики або факти схем, скруток, де недобросовісний бізнес створює контрабанду. Це те, що ми дійсно можемо зробити. І ми це робимо.

Якщо бізнес хоче, щоб його працівники були соціально захищеними й мали гідну пенсію, він має їм платити білу заробітну плату. Тобто якщо ми хочемо платити зарплату в конверті, не сплачувати податки, але жити як у Європі, то ми маємо визначитися, що десь у цій формулі є розрив. Хочемо жити як у Європі – сплачуємо податки справедливо. Бо 6 тис. грн не є критичною заробітною платою, не є навіть середньою заробітною платою.

Кабінет Міністрів України ухвалив ряд кадрових рішень ([Урядовий портал](#)).

Зокрема, уряд визнав таким, що втратило чинність, розпорядження про тимчасове виконання обов'язків голови Державної митної служби України Андрієм Павловським та прийняв розпорядження про звільнення А. Павловського з посади заступника голови Державної митної служби України.

Разом з тим тимчасове виконання обов'язків голови Державної митної служби України покладено на заступника голови Держмитслужби з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Євгенія Єнтіса.

Крім того, були ухвалені кадрові рішення у структурі органів галузі містобудування: прийнято рішення про відсторонення Юрія Васильченка з посади голови Державної інспекції містобудування та Олексія Башкірова з посади голови Державної сервісної служби містобудування України.

Також уряд визнав таким, що втратило чинність, розпорядження про тимчасове виконання обов'язків голови Державної архітектурно-будівельної інспекції України Богданом Федоренком.

Уряд створив міжвідомчу робочу групу для координації переговорів з МВФ ([Урядовий портал](#)).

Кабінет Міністрів України створив міжвідомчу робочу групу з питань координації переговорного процесу з Міжнародним валютним фондом. Відповідне рішення прийнято 21 жовтня 2020 р.

Міжвідомча робоча група – це тимчасовий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, який утворений з метою виконання зобов'язань української сторони в рамках Програми «Стенд-бай».

Головою міжвідомчої робочої групи стане Урядовий уповноважений з питань управління державним боргом Юрій Буца.

Крім того, до складу групи від Мінфіну також увійдуть заступник міністра фінансів з питань європейської інтеграції Юрій Драганчук, на якого покладено обов'язки заступника голови групи, радник міністра фінансів Юлія Пашко, а також начальник відділу співробітництва з МВФ Управління міжнародного співробітництва Міністерства фінансів Дмитро Манцуров.

Заступник міністра фінансів з питань європейської інтеграції Юрій Драганчук:

Україна виконує структурні маяки в рамках спільної з МВФ програми «Стенд-бай». Відповідно до графіка, у червні було затверджено Плани щодо скорочення NPL державних банків. Також у червні було спрощено процедуру зміни постачальників газу для побутових споживачів. У вересні ми прийняли необхідне законодавство для роботи ДПС та Держмитслужби як єдиної юридичної особи. НКРЕКП було прийнято рішення про встановлення тарифів на опалення, органи місцевого самоврядування майже завершили встановлювати свої тарифи.

Загальна концепція реформування та її реалізація

У проекті Державного бюджету на 2021 рік закладено рекордну кількість коштів на соціальну підтримку людей – більш ніж 323 млрд грн. ([Урядовий портал](#)).

Уряд затвердив Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери. За словами Прем'єр-міністра, цей документ допоможе комплексно реалізовувати зміни в соціальній сфері.

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль:

Для громадян це означатиме спрощення процедур отримання допомоги і прозорість виплат. Ми нарешті повністю відійдемо від багатогодинних черг, бюрократії та тонн паперових документів. На порталі «Дія» буде створена Єдина система соціальної сфери, аби громадяни могли онлайн отримати всі соціальні послуги, які надаються державою. Ми будемо чітко розуміти, кому призначаються різні види соціальної допомоги, і збільшувати її тим, хто цієї допомоги дійсно потребує.

Кабінет Міністрів також схвалив законопроект щодо внесення зміни до законодавства в частині пенсійного забезпечення та соціального захисту громадян похилого віку. Орієнтовна вартість програми становитиме 500 млн грн.

Крім того, уряд затвердив постанову, що стосується роботи уповноваженого Кабінету Міністрів із прав осіб з інвалідністю. Це рішення фактично розблокує роботу регіональних представників уповноваженого, зокрема в частині їх матеріально-технічного забезпечення.

Раніше такі люди працювали на волонтерських засадах. Нині робота практично не ведеться. Я впевнений, що наше сьогоднішнє рішення – це важливий крок для більш інклюзивної та справедливої країни.

Під час засідання Кабінет Міністрів також виділив 3,3 млн грн з резервного фонду державного бюджету на допомогу постраждалим від пожеж у Харківській області.

Митна реформа

28 жовтня на черговому засіданні Кабінет Міністрів України погодив пропозицію Міністерства фінансів про визнання переможцем конкурсу на вакантну посаду голови Державної митної служби України Рябікіна Павла Борисовича ([Урядовий портал](#)).

Було прийнято протокольне рішення, яким затверджено результати конкурсу. Згідно з процедурою, після прийняття відповідного рішення кандидат на посаду проходить спеціальну перевірку і лише за її результатами уряд ухвалює рішення про призначення кандидата на посаду шляхом укладання контракту про проходження державної служби на період дії карантину.

Дерегуляція та розвиток підприємництва

«Доступні кредити 5–7–9 %»: 216 нових угод за тиждень та лібералізація умов їх отримання ([Урядовий портал](#)).

У межах програми «Доступні кредити 5–7–9 %» банки-учасники всього вже профінансували 10,352 млрд грн українським підприємствам. З них 7,689 млрд грн були оформлені як рефінансування попередньо отриманих позик, 2,044 млрд підприємці отримали на капітальні інвестиції та 619 млн грн – на поповнення оборотних коштів.

Міністр розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України Ігор Петрашко:

Уряд затвердив зміни до програми. Вони стосуються лібералізації низки вимог до суб'єктів підприємництва в частині підвищення максимального рівня їх річного доходу до еквівалента 10 млн євро та виключення з Порядку вимоги до обов'язкової прибутковості діючого бізнесу – рішення прийматимуть банки-кредитори. Також змінами розширені цілі використання кредитних коштів можливістю придбання земельних ділянок як окремо, так і разом з нежитловою нерухомістю.

За останній тиждень банки уклали 216 угод на загальну суму в 469 млн грн. 67 % (315 млн грн) від загальної суми укладених угод

становлять угоди з рефінансування попередньо виданих кредитів. 12,4 % (58 млн грн) – це видані уповноваженими банками інвестиційні кредити. І позики на поповнення оборотних коштів становлять 20,6 % (96 млн грн).

Лідерами за кількістю угод у рамках програми «Доступні кредити 5–7–9 %» залишаються державні банки – на першому місці Приватбанк (1106 кредитів на загальну суму 789 млн грн); на другому місці Укргазбанк (761 кредит на загальну суму 1,030 млрд грн); і на третьому – Ощадбанк (653 кредити на суму 856 млн грн).

Найбільші ж за сумою кредитні портфелі в рамках програми «Доступні кредити 5–7–9 %» сформували комерційні банки. На першому місці все ще залишається Райффайзен Банк Аваль (2,369 млрд грн), Креді Агріколь Банк на другому місці (1,456 млрд грн) і на третьому – ПУМБ (1,341 млрд грн).

Відповідні зміни до програми «Доступні кредити 5–7–9 %» були прийняті в рамках виконання доручення уряду розробити та затвердити програму фінансової підтримки малого та середнього підприємництва, а також суб'єктів господарювання сфери культури, креативних індустрій, туризму, діяльність яких перебуває під впливом запроваджених обмежень та/або заборон, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби COVID-19.

Підсумки тижня за результатами програми «Доступні кредити 5–7–9 %»: 270 кредитних угод на 756 мільйонів гривень ([Урядовий портал](#)).

Від моменту старту Програми «Доступні кредити 5–7–9 %» уповноважені банки вже видали 4847 позик на загальну суму в 11,571 млрд грн. З них 8,460 млрд грн були видані як рефінансування попередньо отриманих позик, 2,260 млрд підприємці отримали на капітальні інвестиції та 852 млн грн – як антикризові кредити під 3 %.

За останній тиждень уповноважені банки видали 270 кредитів на загальну суму в 756 млн грн.

68,8 % (520 млн грн) від загальної суми укладених за останній тиждень угод становлять угоди з рефінансування попередньо виданих кредитів. 14 % (105 млн грн) – це видані уповноваженими банками інвестиційні кредити. І антикризові кредити під 3 % становлять 17,2 % (131 млн грн).

Реформа енергетики, програми енергоефективності та енергонезалежності

В. о. міністра енергетики Ольга Буславець обговорила з послом Канади Ларисою Галадзою перспективи залучення інвестицій в енергетичний сектор ([Міністерство енергетики України](#)).

Відбулася зустріч в. о. міністра енергетики Ольги Буславець і послом Канади в Україні Лариси Галадзи. Під час зустрічі обговорювали поточний

стан справ в українській енергетиці та перспективи поглиблення співпраці двох держав.

В. о. міністра енергетики Ольга Буславець:

Спільними діями міністерства і уряду на чолі з Прем'єр-міністром Денисом Шмигалем вдалося вирішити кризову ситуацію у сфері відновлюваної енергетики.

Україна не пішла на одностороннє зниження «зелених» тарифів, а досягла врегулювання цього питання шляхом тривалих переговорів з інвесторами, пошуку компромісів та укладання меморандуму, який став основою відповідного закону. На сьогодні ми його виконуємо. Упевнена, що нам вдасться виконати наші зобов'язання як держави перед інвесторами.

Оплата за відпущену в серпні «зелену» електроенергію становить 100 %, за вересень оплачено більше половини, і до кінця жовтня електроенергія, відпущена за вересень, має бути оплачена в повному обсязі. Поточна оплата в цьому році також має бути забезпечена стовідсотково.

Сторони обговорили перспективи розвитку маневрових потужностей в Україні та проекти, які можуть зацікавити міжнародних партнерів та закордонних інвесторів.

Це, зокрема, впровадження малих модульних реакторів, яке допомогло б вирішити питання дефіциту маневрових потужностей. Можливості впровадження цих технологій в Україні нині вивчаються Міністерством енергетики. У цьому контексті також розглядаються й інші варіанти для балансування енергосистеми: газопоршневі станції, накопичувачі енергії тощо.

Потреба в маневрових потужностях наступного року становитиме близько 2 ГВт. Плануємо наступного року проводити конкурс на будівництво нової генеруючої потужності. Нині вносяться зміни в законодавство, що спрощують умови проведення цього конкурсу і, відповідно, роблять його більш привабливим для інвесторів.

Також Міненерго вивчає перспективи водневої енергетики та планує розробити дорожню карту та концепцію розвитку цієї сфери.

У нас профіцит генерації, є можливості для розвитку відновлюваної енергетики, яка могла б стати основою для виробництва водню.

Окрему увагу приділили впровадженню стимулюючого RAB-регулювання, що надасть можливості для інвестицій у модернізацію електричних мереж. Також Міненерго за підтримки Світового банку завершує розробку концепції з розвитку Smart Grid технологій в Україні разом з планом її імплементації.

(...) Ми актуалізуємо нашу Енергетичну стратегію до 2035 р. Вона буде синхронізована з нашими планами та зобов'язаннями відповідно до Європейського зеленого курсу. Ми розробляємо інтегрований план боротьби зі зміною клімату і розвитку енергетики до 2030 р. Підготували концепцію реформування вугільної галузі, що спрямована на потенційне скорочення

використання вугілля тепловою генерацією, яка поступово замінюватиметься більш екологічними і новітніми видами генерації. Ми вживаємо всіх необхідних заходів, зважаючи на наші можливості з огляду на стан економіки, наші ресурси, і будемо продовжувати рухатись у напрямі зменшення негативного впливу на довкілля.

Удосконалено порядок проведення аукціонів з продажу «зеленої» електроенергії ([Міністерство енергетики України](#)).

Гарантований покупець зможе продавати електричну енергію, вироблену з відновлюваних джерел енергії, за вдосконаленими правилами.

Кабінет Міністрів ухвалив Постанову «Про внесення змін до Порядку проведення електронних аукціонів з продажу електричної енергії за двосторонніми договорами». Зміни сприятимуть збільшенню дохідності гарантованого покупця.

Попереднє рішення Кабміну забезпечило вихід гарантованого покупця на ринок двосторонніх договорів. Торговельна стратегія гарантованого покупця довела свою результативність. Двосторонні договори, які уклав ГарПок у жовтні 2020 р., дали змогу мінімізувати небаланси та отримати компанії додатковий дохід. Водночас гарантований покупець потребував можливості самостійно визначати обсяги електроенергії для виходу на торги, враховуючи нестандартні продукти для аукціону.

В. о. міністра енергетики Ольга Буславець:

Вихід гарантованого покупця на ринок двосторонніх договорів для продажу «зеленої» електроенергії – це один з нетарифних методів урегулювання кризової ситуації, що виникла на ринку відновлюваної енергетики, і підвищення рівня розрахунків за «зеленим» тарифом.

Програма розвитку українського експорту

Україну внесено до переліку країн, які можуть експортувати насіння кукурудзи та зернових до країн Європейського Союзу ([Укрінформ](#)).

Заступник міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, торговий представник України Тарас Качка:

Сьогодні в «Офіційному віснику» надруковано рішення Європарламенту і Ради про еквівалентність насіння зернових культур, вироблених в Україні. Через 20 днів рішення набирає чинності.

Він зазначив, що, таким чином, ще одна складова українського аграрного ринку інтегрована до ЄС.

Україна з 1 липня, коли розпочався 2020/2021 маркетинговий рік (МР), до 26 жовтня експортувала 15 млн т зернових та зернобобових культур ([Укрінформ](#)).

Це майже на 3 млн т менше, ніж на аналогічну дату торік.

Найбільша частка зернового експорту нині припадає на пшеницю та ячмінь – цих культур експортовано, відповідно, 10,1 млн т і 3,3 млн т.

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства і учасники зернового ринку в середині серпня погодили Додаток до зернового меморандуму про граничний обсяг експорту зерна у 2020/2021 МР. Згідно з документом, Україна цього маркетингового року експортує 17,5 млн т пшениці і 1 тис. т жита.

Українська зернова асоціація (УЗА) у жовтневому звіті уточнила оцінку обсягів цьогорічного врожаю пшениці – показник знижено з 26,6 млн т до 25,3 млн т.

Національний банк України знизив прогноз урожаю зернових у 2020 р. з 72 млн т до 67 млн т, але не передбачає дисбалансу на валютному ринку через зменшення виручки від експорту зернових.

Мінекономіки станом на 26 жовтня не бачить серйозних причин для можливого коригування в той чи інший бік обсягів експорту пшениці та кукурудзи, встановлених меморандумом про обсяги експорту зерна в сезоні 2020/2021 рр.

Реформа системи національної безпеки та оборони

Українські військові взяли участь у конференції з планування концепції українсько-американських навчань «Сі Бриз-2021» за участю дев'яти країн ([Міністерство оборони України](#)).

Заступник керівника навчань «Сі Бриз» полковник Олександр Орехов:

З 1997 р. навчання «Сі Бриз» є головним міжнародним заходом підготовки ВМС ЗС України. Вони стали основою підвищення рівня взаємосумісності національного флоту із силами країн-партнерів, удосконалення вишколу та готовності до спільних дій за стандартами НАТО.

Під час заходу учасники попередньо обговорили час та місце проведення українсько-американських навчань «Сі Бриз-2021», навчальні цілі та перелік країн, які будуть запрошені до участі, проєкт сценарію та систему управління залучених до них сил.

На базі навчального центру ВМС України в Миколаєві відбулась церемонія завершення других спільних українсько-британських навчань ([Міністерство оборони України](#)).

Участь у навчаннях брали представники ВМС й ПС Збройних сил України та ЗС Великої Британії.

Командувач підготовки Командування ВМС ЗС України капітан 1 рангу Сергій Пасічник:

Хотілось подякувати британській стороні за досвід, яким вони поділились із нашими військовими, а також за підтримку в інших спільних проєктах.

Протягом двох тижнів учасники ознайомилися з теоретичними основами планування та оцінки ризиків захисту аеродромів і критичних об'єктів інфраструктури за стандартами НАТО. Також після завершення теоретичного курсу було відпрацьовано практично на картах плани охорони та оборони аеродромів за трьома кардинально різними сценаріями.

Старший офіцер відділу підготовки багатонаціональних навчань Командування ПС ЗС України підполковник Сергій Максименко:

За вихідні дані британські колеги надали інформацію реально існуючих у них аеродромів, що зробило тренування цікавим та дозволило відпрацювати методики планування охорони та оборони аеродромів, які застосовують у ЗС Великобританії. Зі свого боку під час обговорень ми розповідали іноземним колегами про ті підходи та стандарти, які застосовують у нас.

Антикорупційна діяльність

Конституційний Суд оприлюднив рішення від 27 жовтня про визнання неконституційними окремих положень Закону «Про запобігання корупції» та кримінальної відповідальності за недостовірне декларування ([Укрінформ](#)).

КС визнав неконституційним відкритий доступ до декларацій в Єдиному державному реєстрі, перевірку е-декларацій Нацагентством з питань запобігання корупції.

КС зазначає, що реалізація принципу незалежності судової гілки влади полягає у відособленості її від інших гілок державної влади, а це означає формування самостійної, автономної й самоуправлінської судової системи.

Водночас, як вважають у КС, аналіз повноважень та прав НАЗК дає підстави стверджувати про наділення його контрольними функціями, що мають прямий і безпосередній вплив на судову гілку влади, зокрема на суддів системи судоустрою та суддів Конституційного Суду.

У суді наголошують, що за стандартами конституціоналізму та цінностями Конституції виключається контроль виконавчої гілки влади над судовою гілкою влади.

У рішенні КС звертає увагу законодавців на те, що, запроваджуючи повноваження та права НАЗК та інших органів виконавчої влади, що

стосуються суддів, які мають спеціальний статус та належать до судової гілки влади, повинен виокремлювати категорію суддів системи судоустрою та суддів Конституційного Суду з урахуванням принципу незалежності судової влади.

КС вказав, що хоча корупція є однією з основних загроз національній безпеці України, протидія корупції має здійснюватися виключно правовими засобами з дотриманням конституційних принципів та приписів законодавства.

У НАЗК заявили, що судді КС ухвалили це рішення 27 жовтня у власних інтересах, оскільки відомство виявило у кількох суддів ознаки декларування недостовірної інформації.

Водночас в Офісі Президента повідомили, що Володимир Зеленський використає своє право на законодавчу ініціативу, щоб відновити сталу та максимально ефективну роботу системи електронного декларування та невідворотність відповідальності за умисне порушення цих правил.

Генеральний прокурор Ірина Венедіктова провела оперативну нараду з керівництвом Служби безпеки ([Укрінформ](#)).

Генпрокурор під час зустрічі заслухала інформацію голови СБУ Івана Баканова та його першого заступника Василя Малюка щодо результатів роботи відомства за дев'ять місяців. Учасники зустрічі обговорили протидію корупції.

Генеральний прокурор Ірина Венедіктова:

З точки зору викриття таких правопорушень у Служби безпеки дійсно є динаміка і результати. Ми маємо блокувати і руйнувати цілі корупційні схеми. Перемога в цій боротьбі можлива тільки при комплексному підході. Крім того, треба зосередитись на відшкодуванні збитків у цій категорії справ.

І. Баканов повідомив, що з початку року за матеріалами СБУ розпочато 510 кримінальних проваджень щодо корупційних злочинів, повідомлено про підозру 679 особам, 104 особи засуджені, 143 посадовці звільнені з посад.

Учасники наради заслухали деталізовану інформацію про викриття проявів корупції серед працівників контролюючих та правоохоронних органів. Зокрема, щодо таких фактів розпочато 208 проваджень.

Реформа правоохоронної системи

Голова ДПС Олексій Любченко повідомив, що ДПС запускає новий сервіс infoTAX ([Урядовий портал](#)).

З листопада Державна податкова служба України запускає новий електронний сервіс – infoTAX.

На першому етапі роботи цього сервісу платники за допомогою месенджерів Telegram, Viber матимуть можливість отримувати інформацію

щодо стану розрахунків з бюджетом, реєстраційні та облікові дані, повідомлення про результати обробки документів, нагадування про необхідність подання звітності та сплати податків.

На другому етапі передбачено заповнення звітності для платників єдиного податку, перехід до сплати податків у «два кліки», оповіщення про виникнення податкового боргу.

Доступ до нового сервісу буде надійно захищено та відбуватиметься через обов'язкову ідентифікацію особи за допомогою ID-банкінгу або кваліфікованого електронного підпису, який на сьогодні можна отримати, не виходячи з дому.

У подальшому вказаний сервіс буде інтегровано з порталом «Дія».

Децентралізація та реформа державного управління

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль: Місцеві вибори закріплюють успіх основного етапу реформи децентралізації (Урядовий портал).

25 жовтня 2020 р. – історична дата для України, адже місцеві вибори проходять на новій адміністративно-територіальній основі.

Уряд змінив застарілий поділ на райони, що був прийнятий ще в першій половині минулого століття, та передав більше повноважень у громади, сформувавши майже 1,5 тис. об'єднаних територіальних громад. Уперше в історії незалежної України люди на місцях самі розпоряджатимуться коштами й вирішуватимуть, куди їх витратити. Це ключовий елемент реформи децентралізації. Важливість сьогоднішніх виборів для майбутнього нашої країни складно переоцінити, адже ми, по суті, закріплюємо успіх основного етапу реформи.

Адміністративно-територіальна реформа – це одна з найбільш важливих і успішних реформ. Вона найбільше зрозуміла людям, тому має високу підтримку серед українців. Місцеві вибори за новим адміністративно-територіальним устроєм дають змогу Україні рухатися далі: розвивати інфраструктуру, покращувати державні послуги, робити країну комфортнішою для людей. Це дійсно історична подія.

Місцева влада ще ніколи не мала стільки повноважень, скільки матиме після цих виборів. Відтепер громади матимуть власну землю та власні повноцінні бюджети. Понад 2 млн гектарів сільськогосподарської землі перейшло місцевим громадам. І наступного року бюджет місцевих громад становитиме понад 500 млрд грн. Разом з повнотою влади, з управлінням землею, фінансів, до них переходить і вся повнота відповідальності. Влада стала дуже близькою до громади, і люди зможуть робити висновки.

У Мінрегіоні обговорили пріоритетні кроки щодо просування децентралізації до кінця 2020 року ([Міністерство розвитку громад та територій України](#)).

19 жовтня в онлайн-режимі відбулось друге засідання секторальної робочої групи «Децентралізація та регіональний розвиток. Блок: Децентралізація» під спільним головуванням міністра розвитку громад та територій України Олексія Чернишова і керівника напряму міжнародного співробітництва Посольства Швеції Сесилії Круни.

У засіданні взяли участь керівництво Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, представники Мінрегіону, Офісу Ради Європи в Україні, Представництва ЄС в Україні, Швейцарського бюро співробітництва в Україні, USAID в Україні, посольств Федеративної Республіки Німеччина, Швеції, Великої Британії, Королівства Данії та Канади в Україні, а також спеціальний посланник уряду Німеччини з питань реформ у галузях урядування та децентралізації в Україні Георг Мільбрадт.

Сторони обговорили пріоритетні кроки щодо просування децентралізації на 2020/21 рр., а також напрацювання пропозицій щодо внесення змін до Конституції України стосовно децентралізації.

Міністр Олексій Чернишов зазначив, що, згідно з узгодженим календарним планом реформи на 2020 рік, більшу частину законодавчих актів уже прийнято. Зокрема, Постанову «Про утворення та ліквідації районів», якою затверджено нову територіальну основу на субрегіональному рівні – 136 нових районів та важливий Закон України про внесення змін до Бюджетного кодексу України, яким змінено правові засади функціонування бюджетної системи України, яка враховує зміну територіального устрою громад та районів (реєстр. № 3614).

«На сьогодні викликом для реформи є відсутність правових механізмів реорганізації органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, правонаступництва майна, майнових прав, зобов'язань тощо органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної влади у зв'язку з утворенням громад та районів. Відсутній у законодавстві й суб'єкт створення та реорганізації районних державних адміністрацій. З огляду на це першочерговим є розгляд Верховною Радою України законопроекту щодо впорядкування окремих питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування та районних державних адміністрацій (реєстр. № 3651-д) та нових редакцій законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації».

Серед основних завдань із просування реформи децентралізації на наступний рік **заступник міністра розвитку громад та територій В'ячеслав Негода** назвав інституційну допомогу новоутвореним громадам. Також актуальним питанням на наступний рік залишатиметься «підтримка місцевого розвитку, розробка стратегій розвитку громад та підготовка

проектів регіонального розвитку, зокрема, побудови сітки центрів надання адміністративних послуг. І тут також буде потрібна і методична, і фінансова допомога з боку держави».

У свою чергу Сесилія Круна від імені партнерів з міжнародної технічної допомоги відзначила результати реформи з децентралізації в Україні, а також запевнила у її подальшій підтримці.

Асоціація та безвізовий режим з ЄС

Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанішина: 15 жовтня у Херсоні відкрився перший регіональний Офіс з євроінтеграції ([Урядовий портал](#)).

Серед ключових напрямів діяльності регіонального офісу євроінтеграції: культурні та освітні проекти, зокрема поширення знань про європейський курс України серед школярів та студентів; збільшення бізнес-контактів між підприємцями Херсонщини та країн-членів ЄС; реалізація Угоди про асоціацію; досягнення Цілей сталого розвитку, зокрема гендерної рівності.

Сьогодні з Херсона розпочинається «децентралізація» європейської інтеграції, яка має поширюватися в усі регіони України. Мережа регіональних офісів допоможе сформувати ефективні майданчики для діалогу і співпраці іноземних партнерів, громадянського суспільства та місцевої влади, щоб переваги євроінтеграції були відчутними та помітними у кожній області, кожному місті та містечку.

Відкриття першого регіонального офісу євроінтеграції має важливе значення також для мешканців окупованого Криму, бо саме на Херсонщину громадяни потрапляють після перетину адміністративної межі з півостровом.

Офіс євроінтеграції в Херсоні – це перший з пунктів євроінтеграції найближче до Кримського півострова. Дуже важливо, щоб кожен, хто приїздить у Херсонську область через адміністративну межу з Кримом, зміг скористатися можливостями євроінтеграції, отримати консультації та практичну інформацію про курс України до ЄС та його переваги та можливості.

Херсонщина є першою серед регіонів, де працюватимуть офіси з європейської інтеграції, але ми вже бачимо інтерес від інших регіонів України – Хмельницька, Дніпропетровська і Полтавська області сьогодні на зв'язку з нами, щоб перейняти успішний досвід відкриття регіональних офісів та поширити цей приклад на свої регіони.

Міністр розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України Ігор Петрашко озвучив пріоритети Мінекономіки у сфері

європейської інтеграції України ([Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України](#)).

У сфері європейської інтеграції Мінекономіки визначено декілька ключових пріоритетів. Це, насамперед, реалізація завдань із виконання Угоди про асоціацію у сфері імплементації економічних заходів та реформування, зокрема, систем охорони інтелектуальної власності, публічних закупівель, захисту прав споживачів, санітарних і фітосанітарних заходів, соціальної сфери та трудових відносин, започаткування «промислового безвізу».

Так, у напрямі «Інтелектуальна власність» у 2020 р. прийнято Закон України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями, а також Закон України щодо реформи патентного законодавства.

Здійснюється підготовка законопроекту «Про авторське право і суміжні права» (нова редакція).

Запроваджено європейську модель системи безпеки харчових продуктів і кормів «від лану – до столу», що базується на процедурах, заснованих на принципах НАССР. Схвалено Всеохоплюючу стратегію санітарних та фітосанітарних заходів, яка стала невід’ємним додатком до Угоди про асоціацію.

Українська сторона виконала перший етап плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи публічних закупівель в Україні. Триває дискусія зі стороною ЄС щодо застосування принципу локалізації як нецінового критерію в окремих секторах машинобудування.

Завершено перехід до системи оцінки відповідності згідно з технічними регламентами, що ідентичні європейським. З цього місяця розпочала роботу попередня оціночна місія з боку ЄС для оцінки української інфраструктури якості. Це створить передумови для укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (АСАА) в трьох пріоритетних секторах української промисловості (низьковольтне обладнання, електромагнітна сумісність, машини).

Здійснюється підготовка проекту комплексного Закону України «Про працю». Норми законопроекту, серед іншого, наближують національне законодавство до права, стандартів та практики ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей.

«Велике будівництво»

**Міністр розвитку громад та територій України Олексій Чернишов:
Будівельна готовність об’єктів «Великого будівництва» становить 84 відсотки ([Урядовий портал](#)).**

Під час наради учасники обговорили динаміку готовності об’єктів, якість виконання робіт, використання коштів, які передбачені на реалізацію

програми, результати ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у регіонах та інші нагальні питання.

Мінрегіон постійно здійснює моніторинг стану реалізації програми «Велике будівництво». Станом на 13 жовтня середній відсоток будівельної готовності об'єктів по Україні становить 84 %. При цьому школи, які входять до програми «Велике будівництво», готові на 90 %, дитсадки – на 85 %, об'єкти спортивної інфраструктури – на 78 %, інші об'єкти – на 84 %.

Слід зосередити увагу на прискоренні будівництва проектів сфери охорони здоров'я та деяким областям більш ретельно підходити до планування робіт і визначення дат введення об'єктів в експлуатацію.

Наразі ступінь готовності об'єктів задовільна. Маємо докласти всіх зусиль, щоб програма Президента «Велике будівництво» була виконана вчасно та в повному обсязі, особливо в частині об'єктів сфери охорони здоров'я. У цьому році в областях будівельні та ремонтні роботи на приймальних відділеннях, кожне з яких має надзвичайне значення в умовах боротьби з пандемією та забезпечення доступу громадян до медичних послуг, мають бути завершені в строки.

Міністр розвитку громад та територій України Олексій Чернишов:
Мінрегіон оголосив пріоритетні напрямки «Великого будівництва» на наступний рік ([Урядовий портал](#)).

У Програмі Президента «Велике будівництво» на 2021 р. заплановано розвиток мережі надання якісних публічних послуг, у рамках якої будуть реалізовуватися проекти шкіл, садочків, стадіонів та об'єктів спортивної інфраструктури, центрів надання адміністративних послуг та центрів безпеки.

Прискорення економічного зростання регіонів та територій передбачає реалізацію проектів, які забезпечать економічний розвиток та підвищення конкурентоспроможності регіонів, активізацію інвестиційної діяльності, підвищення рівня зайнятості населення та створення додаткових робочих місць. Такими проектами, зокрема, можуть стати індустріальні парки та інші інноваційні об'єкти в регіонах, проекти кооперативів у сільській місцевості, облаштування закладів професійно-технічної освіти та створення умов для виробництва, центри креативної економіки, технологічні та промислові парки, інша інфраструктура для створення додаткових робочих місць та залучення інвестицій.

Новацією в програмі «Велике будівництво» на наступний рік стане розвиток проектів за напрямком «Туристичні магніти України». Цей напрям зорієнтовано на відновлення об'єктів культурної спадщини, створення нових туристичних об'єктів та дотичної інфраструктури, відновлення музеїв та замків.

До 5 листопада 2020 р. ОДА мають відібрати програми і проекти регіонального розвитку, що можуть фінансуватись за рахунок коштів

Державного фонду регіонального розвитку у 2021 р., а до 10 листопада 2020 р. – надати Мінрегіону пропозиції з переліком програм і проектів.

До 1 грудня 2020 р. має відбутися формування остаточного переліку програм та проектів, які будуть реалізовуватися за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку в рамках програми «Велике будівництво-2021».

Реформа освіти та науки

16 жовтня набувають чинності оновлені умови дистанційного навчання у школах ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Положення розширює можливості для дистанційного навчання учнів – як за дистанційною формою здобуття освіти, так і при використанні технологій дистанційного навчання в інших формах здобуття освіти.

Т. в. о. міністра освіти і науки Сергій Шкарлет:

Ми розуміємо, що дистанційна освіта не може замінити справжнього очного навчання. Діти мають соціалізуватися, особливо в початковій школі. Через пандемію коронавірусу весь світ шукає альтернативні шляхи для економічного та соціального життя. І галузь освіти – не виняток, адже для нас важливо, щоб освітній процес тривав та був якісним і безпечним. Дистанційне навчання є перспективною сферою розвитку освіти в умовах її цифровізації. Водночас таке навчання в разі потреби дає змогу забезпечити індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти, а також неперервність освітнього процесу у випадках надзвичайних обставин, які об’єктивно унеможливають відвідування закладів освіти.

Дистанційна форма здобуття освіти залишається виключно добровільною і потребує подання відповідної заяви про зарахування/переведення від батьків. Але відтепер для навчання за дистанційною формою учням не потрібно мати високий рівень навчання (10–12 балів) – таку можливість має будь-який учень для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії.

Технології дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти (денній, вечірній, педагогічному патронажі тощо) можуть використовуватися для проведення оцінювання, консультацій, вивчення окремих тем з предмета.

Також їх можна використовувати для надання додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг для осіб з особливими освітніми потребами, якщо в населеному пункті, де проживає учень, відсутні відповідні фахівці, що надають такі послуги.

Технології дистанційного навчання дають змогу продовжувати освітній процес під час карантину та інших надзвичайних обставин (без переведення учнів на дистанційну форму).

У документі також урегульовано можливість організації змішаного навчання. Заклад освіти може визначити такий режим роботи, за якого учні

почергово відвідують заклад освіти для очних занять, решту часу навчаючись дистанційно.

З метою забезпечення прав педпрацівників у Положенні вказано, що організація дистанційного навчання має здійснюватися у межах їхнього робочого часу.

У межах своєї автономії заклад освіти самостійно визначатиме механізм моніторингу і контролю якості дистанційного навчання в закладі освіти. Спосіб, у який керівник закладу здійснюватиме контроль за виконанням освітніх програм учнями та педпрацівниками, схвалюватиме педрада.

Затверджено Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти у 2021 році ([Міністерство освіти і науки України](#)).

15 жовтня, опубліковано наказ МОН про затвердження Умов прийому на наступний рік.

Т. в. о. міністра освіти і науки Сергій Шкарлет:

Ми плануємо провести наступну вступну кампанію в липні 2021 р., щоб і вступники, і члени приймальних комісій мали час на відпочинок перед початком нового навчального року. Оскільки ще не відомо, як буде розвиватися ситуація з поширенням коронавірусу, майже всі вступники (у тому числі й на основі ОКР молодшого спеціаліста) зможуть подавати заяви на вступ в електронному вигляді. Для реєстрації електронного кабінету необхідно мати хоча б один сертифікат ЗНО та документ про повну загальну середню освіту, виготовлений в Україні з використанням фотополімерних технологій. Ми також плануємо зробити можливим подання документів на зарахування дистанційно: безпосередньо через електронний кабінет вступника з використанням електронного підпису.

Для вступників на спеціальності гуманітарного та соціального спрямування обов'язковим залишиться ЗНО з української мови та літератури, вступники ж на інші спеціальності зможуть скористатися правом проходити тестування лише з української мови. Фахівці Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО) запевняють, що тест з української мови міститиме й компетентнісні завдання, які передбачають знання літератури. Сертифікати ЗНО з української мови та літератури 2018–2020 рр. можна буде використовувати для вступу на всі спеціальності.

Також наступного року для більшості спеціальностей значно розширений перелік предметів ЗНО, які можуть використовуватись як третій конкурсний предмет.

Встановлено обмеження кількості заяв, які вступник зможе подати на небюджетні конкурсні пропозиції (контракт) – загалом не більш ніж 30 заяв. Крім того, для уникнення непорозумінь із наданням рекомендацій на контракт, заяви тих вступників, які зараховані на бюджет, будуть автоматично виключені на всі інші конкурсні пропозиції за винятком

випадків, коли вступник сам виявить бажання їх залишити (якщо планує навчатися більш ніж за однією освітньою програмою, більш ніж в одному закладі освіти тощо).

Що зміниться для вступників на магістратуру? Єдиний вступний іспит з іноземної мови (ЄВІ) до магістратури буде обов'язковим для всіх спеціальностей. Для надання більшої ваги фаховому вступному випробуванню запроваджено вагові коефіцієнти – тепер заклад зможе збільшити вагу бала за фахове випробування, залишивши на іспит з іноземної мови щонайменше 25 %.

У новому році вступники до магістратури зможуть використовувати результати ЄВІ 2020-го та 2021 р., результати єдиного фахового вступного випробування (ЄФВВ) – тільки 2021 р.

Т. в. о. міністра освіти і науки України Сергій Шкарлет: Розблоковано процес забезпечення підручниками шкіл, які переходять на навчання українською мовою ([Урядовий портал](#)).

13 жовтня 2020 р. уряд на позачерговому засіданні прийняв зміни до Порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників. Відповідні зміни встановлюють правові механізми, необхідні для забезпечення підручниками українською мовою закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), які переходять з навчання російською на навчання українською мовою.

Перехід закладів загальної середньої освіти з навчання російською мовою на навчання українською мовою відбувається поетапно, відповідно до змін нормативно-правової бази.

Внесення змін до зазначеного Порядку надає можливість забезпечити учнів 6 класу підручниками українською мовою та здійснити перерозподіл підручників для 8 та 9 класів, яких не вистачає в окремих регіонах.

Крім того, рішення про передачу підручників (крім електронних) та посібників закладу освіти іншим закладом освіти може приймати засновник.

Зазначимо, у 2018–2019 рр. надруковано підручники для 5, 10 та 11 класів ЗЗСО, тобто учні зазначених класів стовідсотково забезпечені підручниками українською мовою. У 2020 р. за кошти державного бюджету здійснено додаткове видання підручників українською мовою для учнів 7 класу ЗЗСО.

Т. в. о. міністра освіти і науки України Сергій Шкарлет: МОН спільно з Британською Радою розпочало новий етап підготовки вчителів англійської мови за оновленою моделлю ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Міністерство освіти і науки України та Британська Рада в Україні розпочали наступний етап професійного розвитку вчителів англійської мови закладів загальної середньої освіти, головною метою якого є забезпечення

наступності та сталості у навчанні іноземних мов відповідно до Концепції «Нова українська школа».

Протягом шести місяців понад 3000 вчителів англійської мови пройдуть навчання за оновленою моделлю, яку запропонувала нам Британська Рада в Україні. Двісті тренерів, які у 2018–2019 рр. успішно провели навчання вчителів початкової школи, тепер навчатимуть вчителів 5–9 класів у дистанційному форматі з використанням сучасних інформаційних технологій.

Тренери проводитимуть для вчителів на платформі Online Teacher Community кожного місяця з листопада 2020 р. до березня 2021 р. семінари-практикуми. Метою застосування саме такого формату є навчання через рефлексію, зворотний зв'язок, обмін досвідом та моделювання різних ситуацій. За підтримки тренерів учителі опанують комунікативні методи, застосовуватимуть набуті знання й уміння у власній практиці навчання, аналізуючи власну діяльність і діяльність учнів.

Крім того, вчителі під час програми мають опанувати вміння користування електронними ресурсами, які зібрані на освітній платформі NUS-English.com.ua

Після успішного виконання програми професійного розвитку в повному обсязі всі учасники отримають сертифікат Міністерства освіти і науки України та Британської Ради.

Реформа охорони здоров'я

До Програми медичних гарантій увійшли найважливіші послуги – вони є безоплатними для пацієнта, – НСЗУ ([Урядовий портал](#)).

У Програмі медичних гарантій для пацієнта на кожному етапі його життя передбачено страховий фінансовий пакет. Кошти виділяють з державного бюджету – тобто це гроші платників податків. За народження дитини НСЗУ платить пологовому будинку 8 136 грн. Якщо малюк народився доношеним, але з ускладненнями, його лікуватимуть за пріоритетним пакетом неонатальної допомоги. На це держава виділила 29 678 грн. При народженні недоношеної дитини є потреба в додатковому лікуванні. За це НСЗУ заплатить закладу 98 533 грн.

Провідником у медичній системі і менеджером здоров'я для дитини буде її сімейний лікар чи педіатр. З ним батьки можуть підписати декларацію одразу після народження дитини. Завдяки новому сервісу «Малюк перший медичний висновок формує лікар у пологовому будинку. Це – електронний документ, який містить інформацію про малюка та є підтвердженням його народження.

Коли батьки обирають педіатра для дитини, її дані вже будуть в електронній системі – це пришвидшує підписання декларації. Лікар буде

одразу в курсі про стан здоров'я дитини. За послуги фахівця первинної ланки від народження дитини до повноліття держава заплатить понад 16 тис. грн.

Медичному закладу за надання медичних послуг при захворюваннях у дітей, зокрема, при запаленні легень, НСЗУ оплатить 4787 грн. За видалення апендициту в Програмі медичних гарантій на одного маленького пацієнта передбачено 7831 грн, на лікування переломів – 8 тис. грн, на операції на кістково-м'язовій системі – 7356 грн.

НСЗУ вкотре наголошує: якщо в медзакладі вимагають благодійні внески, подяки, оплату за ліки, що входять до Національного переліку лікарських засобів, тощо – це неправомірно. Виникає подвійна оплата – пацієнт двічі платить за те, що вже оплачено з податків.

Якщо в закладі, який має договір із НСЗУ, безпідставно відмовляють у наданні послуги чи вимагають гроші, можна подати скаргу через електронну форму на сайті НСЗУ у розділі «Громадянам» або зателефонувати у контакт-центр. НСЗУ опрацьовує звернення, при порушенні прав пацієнтів на медичне обслуговування проводить перевірку та вимагає поновити право на безоплатне лікування.

Ініціативи регіональних владних структур та громадських організацій

У Кременчуці відкрили перший в Україні Центр професійного навчання команд ЦНАПів ([Децентралізація](#)).

Кременчуцький центр надання адміністративних послуг (надалі – ЦНАП) є одним із найкращих в Україні. Досвід його роботи вже не перший рік вважають прикладом для аналогічних структур в інших містах і регіонах. Станом на 1 жовтня 2020 р. тут забезпечують надання 372 адміністративних послуг, і на цьому команда установи не зупиняється, адже постійно працює над удосконаленням та розширенням функціоналу. Завдяки цьому за п'ять років діяльності вдалося більш ніж у чотири рази збільшити річну кількість клієнтів. Так, упродовж 2015 р. було опрацьовано 76 тис. звернень громадян, а у 2019 р. ця цифра сягнула вже 318 тис.

У 2020 р. ЦНАП Кременчука вийшов на новий виток розвитку: саме тут за підтримки Проекту ПРОМІС створено перший в Україні Центр професійного навчання працівників ЦНАПів. Простір забезпечили обладнанням для комфортного проведення очних і дистанційних навчальних заходів. Експерти Проекту ПРОМІС супроводжували всі етапи втілення ініціативи, що має на меті підвищити рівень надання адміністративних послуг на Полтавщині.

Керівник Центру надання адміністративних послуг Івано-Франківська Богдан Питель:

«Я побував у Кременчуку вперше. Разом із представниками інших міст вивчали місцевий досвід, знайомилися з технологіями, які використовують у роботі. Побачили, як гарно обладнано приміщення. В обговореннях багато уваги приділили роботі кол-центру, наданню соціальних послуг, оформленню закордонних паспортів і паспортів громадянина України у форматі ID-картки».

Різномпланова підтримка діяльності ЦНАПів і вдосконалення компетенцій їхніх працівників веде до збільшення загальної ефективності органів місцевої влади у втіленні відкритого врядування. Через якісне та прозоре надання адміністративних послуг прихильність громадян до державних установ зростає. Новостворений навчальний центр у Кременчуці не лише допомагатиме адміністраторам Полтавщини підвищувати кваліфікацію, а й стане першою ланкою сучасної моделі професійного навчання команд ЦНАПів і сприятиме запровадженню механізму безперервної освіти посадовців по всій Україні.

Боратинська об'єднана територіальна громада (Волинська обл.) – серед переможців конкурсу «Кращі практики місцевого самоврядування» у 2020 році ([Боратинська сільська рада](#)).

Конкурс уже сьомий рік поспіль проводить Мінрегіон у партнерстві з Програмою Ради Європи «Децентралізація і реформа місцевого самоврядування в Україні».

Боратинська об'єднана територіальна громада (Волинська обл.) отримала диплом I ступеня в номінації «Сільські, селищні, міські ради об'єднаних територіальних громад». «Формування безпечного, комфортного та привабливого життєвого середовища» диплом I ступеня отримала за впровадження ініціативи «ЕкоГромада: шлях змін».

Екоініціатива передбачала здійснення заходів у двох ключових сферах: запровадження на базі закладів освіти системи роздільного збирання відходів та системи компостування; екологічна освіта та виховання.

У рамках проекту було здійснено закупівлю контейнерів для роздільного збору відходів та облаштовано майданчики для сортування відходів на базі восьми закладів освіти громади; проведено масштабний еко-фестиваль Боратинської громади з інтерактивними локаціями для демонстрування різних аспектів еко-культури та поводження з відходами. Одним із ключових етапів проекту стала реалізація ініціативи щодо запровадження системи компостування відходів. На базі п'яти закладів освіти громади були встановлені власноруч сконструйовані компостери.

Спеціаліст з проектної діяльності та співробіництва Боратинської сільської ради Анатолій Левчук:

Ми почали з малого – вирішили розповісти про проблеми, які турбують мешканців наших сіл (спалювання листя, стихійні сміттєзвалища), а також запропонували їм безпечну та екологічну альтернативу. Звісно,

розуміємо, що одразу вирішити проблему і запровадити у громаді систему «розумного споживання» не вдасться, але початок уже покладено.

Новини із соціальних мереж

([Володимир Зеленський](#))

Президент України Володимир Зеленський:

25 жовтня на виборчій дільниці я поставлю тобі п'ять важливих питань. П'ять питань, які нам раніше ніхто ніколи не ставив. П'ять питань, щоб дізнатися саме твою думку!

([Валерій Пекар](#))

Віце-президент Українського союзу промисловців і підприємців Валерій Пекар:

Кажуть, явка на опитування «5 запитань» на 20 % вища, ніж на вибори.

([Володимир Зеленський](#))

Президент України Володимир Зеленський:

Можна багато говорити, а можна просто робити те, що обіцяв. Реальне право власності на землю – на сто відсотків у українців. Землі сільськогосподарського призначення передані з державної до комунальної власності. Тобто на рівень місцевих громад. Відповідний указ я підписав сьогодні на Чернігівщині.

([Володимир Зеленський](#))

Президент України Володимир Зеленський:

Сьогодні історичний день у наших відносинах з Туреччиною: ми ще ніколи не просувалися так далеко у співпраці, як вдалося зараз...

Перше – у військовій сфері. Двигонобудування, розвиток систем протиповітряної оборони, спільне виробництво корветів... Потенціал і бажання співпраці у Києва та Анкари величезні.

Тому сьогодні в Туреччині зафіксували це у важливих документах і спільній заяві президентів про стратегічне партнерство.

У ній Туреччина підтримала перспективу членства України в НАТО.

([Олена Зеленська](#))

Дружина Президента України Олена Зеленська:

Будь-який допис на тему шкільного харчування завжди збирає багато ваших коментарів і запитань щодо врахування особливих дієтичних потреб дітей. Міністерство охорони здоров'я спільно з іншими експертами нашої робочої групи розробили проект постанови Кабміну «Про затвердження Норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих

зкладах оздоровлення та відпочинку». Постанова вперше на законодавчому рівні врегулює питання дієтичного харчування у школах. Текст проекту документа доступний для ознайомлення та громадського обговорення на сайті МОЗ або за посиланням нижче.

[\(Денис Шмигаль\)](#)

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль:

Важливість сьогоднішніх виборів для майбутнього нашої країни складно переоцінити, адже ми, по суті, закріплюємо успіх основного етапу реформи децентралізації.

З упевненістю можемо сказати, що 25 жовтня 2020 року – історична дата для України (...).

Майже 1,5 тис. громад матимуть власну сільськогосподарську землю – більш ніж 2 млн гектарів. Наступного року бюджет громад становитиме понад 500 млрд грн. Уперше в історії незалежної України люди на місцях самі розпоряджатимуться коштами й вирішуватимуть, куди їх витратити. Це ключовий елемент реформи децентралізації.

Водночас місцева влада ще ніколи не мала стільки повноважень, як матиме після цих виборів. Разом з управлінням землею, фінансами до них переходить і вся повнота відповідальності. Влада стає дуже близькою до громади, і люди зможуть ефективніше її контролювати.

[\(Денис Шмигаль\)](#)

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль:

Роздрібна торгівля у січні–вересні 2020 р. зросла на 6,7 % порівняно з аналогічним періодом минулого року. Вересень до вересня зростання становило 11,6 %. Торгівля зросла в більшості регіонів країни, і це дає позитивні очікування щодо відновлення економіки в третьому кварталі... Крім того, поживлення торгівлі – це і свідчення правильності рішення уряду про підвищення мінімальної зарплати до 5 тис. грн у вересні.

Від початку запровадження в Україні карантину через Державні центри зайнятості було працевлаштовано 325 тис. українців. Водночас завдяки Урядовим програмам з часткового безробіття вдалося зберегти робочі місця для 370 тис. людей. Тобто фактично 700 тис. українців мають роботу завдяки підтримці держави. Позитивна тенденція щодо зменшення кількості безробітних продовжує спостерігатися протягом останніх місяців. Наразі у Держслужби зайнятості відкрито 68 тис. вакансій, а кількість вакансій на популярних сайтах з пошуку роботи вже перебільшила докарантинний рівень. Створення нових робочих місць та подолання безробіття визначено одним із головних пріоритетів уряду в економічній політиці.

(...) Цього тижня приватизовано вже третій спиртзавод, а до бюджету пішли понад 150 млн грн. Проте головне, що Україна отримує цивілізований ринок обігу та виробництва спирту. Те саме відбувається і в галузі видобутку

бурштину. Минулого тижня в Луцьку відбувся перший аукціон із продажу бурштину, де було продано 627 кг «сонячного каміння» (...) Епоха нелегальних копачів та знищення екології в регіонах видобутку закінчується. Люди отримають можливість працювати чесно, а державний та місцевий бюджет наповняться сотнями мільйонів гривень.

([Денис Шмигаль](#))

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль:

Місцева влада мала всі необхідні ресурси, аби учні почали навчальний процес у безпечних умовах. Щоб вони й надалі навчалися із дотриманням протиепідемічних заходів, сьогодні ми затвердили пропозицію Міністерства освіти про виділення 540 млн грн на субвенції регіонам. Усі школи мають бути забезпечені дезінфекторами.

На наступний рік у бюджеті ми пропонуємо виділити 1 млрд грн на протиепідемічні заходи саме в наших школах.

На відновлення доріг місцевого значення, заходи з берегоукріплення, відновлення мостів та мостових переходів у Закарпатській області виділили додатково 37 млн грн (...)

Для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій у Чорнобильській зоні відчуження уряд виділив майже 90 млн грн. Кошти підуть на покращення матеріально-технічного забезпечення підрозділів Державного агентства з управління зоною відчуження...

Затвердили Порядок та умови надання субвенції в розмірі 300 млн грн на будівництво шляхопроводу по просп. Адмірала Сенявіна – вул. Залаєгерсег у Херсоні. Реалізація проекту зменшить транспортне навантаження на основні вулиці Херсона та сприятиме соціально-економічному розвитку регіону.

([Денис Шмигаль](#))

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль:

Обговорили важливі напрями двосторонньої співпраці України та Польщі з президентом Анджеєм Дудою під час його офіційного візиту до України. Наші країни мають великий потенціал у розвитку спільних проєктів, серед яких «Віа Карпатія». Сподіваюся, що вже з наступного року спільно з Польщею ми почнемо реалізацію будівництва першого концесійного автобану на території України, що стане продовженням автомагістралі А4.

Важливою частиною співпраці України та Польщі в транспортній інфраструктурі є розвиток спільного транзитного потенціалу. Тому запропонував пану Анджею Дуді збільшити квоти для українських перевізників. Це дасть змогу нашим підприємцям укладати нові контракти з іноземними партнерами та залучати в Україну більше інвестицій.

Продовжуємо активно співпрацювати з Німеччиною у сфері енергетики. Цього тижня українська делегація на чолі з в. о. міністра

енергетики Ольгою Буславець представила в Німеччині проєктний портфель потенційних проєктів для вироблення водню.

На водень у Німеччині вже нині існує великий попит, і Україна розглядається як його можливий постачальник. Для нас же питання розвитку водневої енергетики стоїть серед пріоритетних. У найкоротші терміни будуть проведені консультації, щоб визначити основні пілотні проєкти, які можуть бути реалізовані спільно з нашими німецькими партнерами.

[\(Денис Шмигаль\)](#)

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль:

Державне підприємство «Укрспирт» у попередні роки було синонімом багатомільярдної корупції. За оцінками Фонду держмайна, через тіньові схеми в спиртовій галузі бюджет щороку недоотримує 8–10 млрд грн. Тепер цьому покладено край. Минулого року парламент ухвалив закон, яким демонополізував виробництво спирту, а цього тижня відбулася історична подія – приватизація першого спиртового заводу у Немирові. Фінальна ціна виявилася на 5 млн грн більше за стартову, а головне те, що актив придбав профільний інвестор. Це означає додаткові інвестиції у підприємство, а як наслідок – збільшення кількості робочих місць та надходжень до бюджету громади. Загалом, на першому етапі приватизації на аукціони будуть виставлені 30 спиртових заводів, які входять у склад державного підприємства «Укрспирт».

Коли уряд у травні та червні вніс зміни до програми «5–7–9», ми говорили, що успіхом буде, якщо малий та середній бізнес візьме 10 млрд грн доступних кредитів до кінця 2020 р. Зараз лише жовтень, а наші підприємці вже отримали позик на 10,4 млрд грн за програмою «5–7–9». Майже 4,5 тис. підприємств у галузі сільського господарства, торгівлі, технологій та промислового виробництва отримали можливість розвивати власну справу завдяки цій державній програмі. У проєкті Держбюджету на наступний рік уряд заклав безпрецедентну суму на підтримку програм доступних кредитів для МСБ – 12 млрд грн.

(...) У вересні інфляція в річному вимірі знизилась до 2,3 %. Продукти харчування подешевшали на 0,7 % порівняно з попереднім місяцем. Попри світову економічну кризу, уряду вдалося знайти баланс між тим, щоб забезпечити продовольчу безпеку та не обмежувати експорт українського бізнесу.

[\(Денис Шмигаль\)](#)

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль:

Уряд продовжує активну підготовку до опалювального сезону. Загалом, мережі та будинки вже готові на 95 %. Запаси вугілля (2,9 млн т) удвічі перевищують торішні, а запаси газу (27,7 млрд куб. м) – на рекордному рівні за останні роки. Крім того, сьогодні на Кабміні затвердили

законопроект, який передбачає, що встановлення тарифів на тепло, гарячу воду, водопостачання та водовідведення повністю передається від НКРЕКП до місцевої влади. Це частина реформи децентралізації, а також виконання чергового маяка меморандуму з МВФ (...).

(Луганська обласна державна адміністрація)

Президент України Володимир Зеленський підписав Закон «Про внесення змін до Закону України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” щодо надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги “паунок малюка”» (...).

Документ відновлює надання батькам одноразової натуральної допомоги «паунок малюка». Така допомога видаватиметься протягом 30 днів після народження дитини.

Її вартість становитиме не менш як три розміри прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років.

Також закон уточнює перелік отримувачів «пакунків малюка», якщо батьки відсутні. Зокрема, отримувачами можуть бути усиновлювачі, патронатні вихователі, прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни новонародженої дитини.

Видаватимуть «пакунки малюка» в закладах охорони здоров’я. Якщо в медзакладі немає такої допомоги, її можна отримати в органах соціального захисту за місцем проживання або перебування.

Крім того, Кабінет Міністрів має затвердити порядок надання «пакунка малюка», передбачивши з 1 липня 2021 р. можливість за бажанням батьків отримати замість натуральної допомоги відповідні кошти.

Експертний погляд

(Слово і Діло)

У всьому світі зростає апатія населення до коронавірусу COVID-19.

Політичний експерт Петро Охотін:

Це об’єктивна втома, тому що коронавірус не супроводжується видимою катастрофою. Люди не бачать наслідків, вони тільки чують, що це небезпечно. Є смертність, але в той же час є смертність і від інших хвороб, поряд з якими ми живемо вже давно. Це психологічно втомлює люди, тому концепція пріоритету економіки виграє.

Хвороба дуже небезпечна, й кожне життя важливе, але ми маємо дуже важкий удар і по економіці, і по звичному життю. Тому важко усвідомити й зрозуміти.

Через високий рівень апатії населення не зрозуміє, якщо влада повернеться до жорсткого карантину. (...) Це буде просто вибух. Але ж усе

йде до того, що в нас ситуація буде погіршуватися. Але якщо влада поверне карантин, то ситуація буде вибухова.

(Слово і Діло)

Місцеві вибори в Україні пройдуть 25 жовтня. Водночас епідеміологічна ситуація в країні погіршується.

Політолог Олег Саакян:

Традиційно в українців більше сподівань на парламентські або навіть президентські вибори, тому місцеві вибори програвали за явкою і без коронавірусу. Явку може підняти проведена децентралізація, бо вона створила умови для конкурентної агітації, але, скоріш за все, це не переломить загальний тренд того, що явка буде нижчою, ніж на інших виборах.

Звісно, навколо коронавірусу цей тренд погіршується, тому що в зоні ризику якраз та категорія населення, яка зазвичай і голосує. Крім того, медіа також до цього додає і поляризує політичний дискурс. Тому ймовірно, що до дня голосування ми отримаємо дуже напружену ситуацію.

Коронавірус налякає якраз найбільш дисциплінованого виборця, тому за рахунок цього знизитися явка.

(Слово і Діло)

Під час візиту Президента України Володимира Зеленського у Велику Британію міністри оборони двох країн підписали меморандум про посилення співпраці між країнами у військовій і військово-технічній сферах, який передбачає фінансування британською стороною будівництва восьми великих ракетних катерів.

Політичний експерт Андрій Дуда:

Я вважаю цей візит одним із реальних здобутків. Особливо, що стосується будівництва Британією військових кораблів для України.

Для Британії це також можливість оздоровити економічне становище підприємств на тлі виходу з ЄС та подальших переговорів із Брюсселем.

Очевидно, що це є одним із небагатьох прогресів на зовнішньополітичній арені, який продемонструвала теперішня влада. Переговори – і щодо безвізового режиму, і щодо військового співробітництва – це, безумовно, здобутки. Хоча, це не втілилося ще в конкретні договори, але переговори вже перебувають на фінальній стадії.

Треба сказати, що співпраця з Великою Британією сама по собі є достатньо знаковою, бо вона є країною, яка лобіює жорсткі санкції проти Росії і, зокрема, проти «Північного потоку-2». Тому тут Зеленський міг би ширше скористатися ситуацією з отруєнням Навального під час візиту, а він про це зовсім не згадав.

(Слово і Діло)

В Україні розглядають можливість ввести в дію модель карантину вихідного дня для стримування поширення вірусу.

Глава Благодійного фонду «100 % життя» Дмитро Шерембей:

Якщо держава пішла на те, що навчання проходить не онлайн і випустило мільйон дітей у школи і дитячі садки, то немає сенсу говорити про карантин вихідного дня. В одній школі – тисячі дітей, які між собою спілкуються, і ймовірність того, що може бути 1–2 дитини з коронавірусом – висока. Усі ці діти, врешті-решт, підуть додому. Вони ж не на вулиці живуть і не в школі. Так ось я думаю, що це було стратегічною помилкою, і ніякий карантин вихідного дня не буде ефективним.

Єдиний вихід – це вакцина. Держава повинна докласти максимум зусиль, щоб вакцина для України стала доступною в першій хвилі. Тестування потрібно лібералізувати і зробити більш доступним для людей. Навіть якщо люди роблять тестування самостійно – це повинно бути максимально просто.

Єдина технологія, яка сьогодні є дієвою – це карантин. Чим менше у людей контактів з людьми – математично можна розрахувати поширення. У будь-якому випадку, сам карантин не є якимось універсальним вирішенням цієї проблеми. Неготовність системи приймати і супроводжувати хворих людей – плачевна. Тому що страждають і гинуть люди від захворювання, а людей інфікованих дуже багато.

[\(Слово і Діло\)](#)

Міністерство освіти 8 жовтня презентувало новий держстандарт базової середньої освіти, який раніше затвердив Кабмін.

Експерт з питань освіти Микола Скиба:

Загалом без цього стандарту неможливо запроваджувати нові підходи у школі з 5-го класу. Його давно чекали. Він очікувався ще наприкінці минулого року, але було багато відтермінувань. Деякі з правок не впливають на зміст освіти, а деякі зачіпають концептуальні речі.

Новий стандарт освіти дасть змогу окремим навчальним закладам більш творчо організувати навчальний процес.

Були побоювання в педагогічному середовищі, що цей стандарт могли взагалі відкласти. Тоді б це відтермінувало взагалі впровадження концепції «Нової української школи». Тобто, тепер це означає, що на основі цього нового стандарту вже будуть розроблятися програми. Більше того, згідно з новим законом про освіту, заклади можуть розробляти власні програми на основі стандарту, які можуть відрізнятися від типових. Із цією архітектурою навчального контенту може бути складніше, тому що наважитися на розробку власної програми може не кожен заклад, бо це додаткові витрати часу, енергії – як на розробку, так і на погодження.

Учень отримає більше можливостей, будуть різні модулі та курси на вибір, й учні отримають навчання значною мірою орієнтоване на практику.

Тому що в новому стандарті прописано, що саме учень повинен уміти і як формувати його ставлення до цього. Це є новація саме НУШ, і вона зафіксована в стандарті.

(Слово і Діло)

Щоб убезпечити вчителів та учнів від зараження коронавірусом у школах, їх треба перевести на дистанційне навчання.

Політолог Олексій Якубін:

Ключовий виклик пов'язаний із тим, наскільки країна і, особливо, батьки учнів, якщо ми говоримо про школу, готові до цього. Я думаю, що на певний час школярі можуть перейти на дистанційну форму навчання, але на довше – це може викликати великі питання у батьків. Тому, що це пов'язано з тим, що батькам доведеться це все якось поєднувати із своєю роботою. Ми пам'ятаємо, що весною це було проблемою. Дорослим людям, яким немає з ким залишити дітей, буде важко працювати і займатися дитиною, яка перебуває вдома на дистанційному навчанні. Другий нюанс – це забезпечення доступом до інтернету. Наскільки я собі це уявляю, ситуація з весни не надто змінилася.

Держава мала про це потурбуватися з весни, а також організувати доплати вчителям, бо така робота часто потребує більших затрат часу. Крім того, далеко не всі вчителі в повній мірі забезпечені технічними пристроями й, відповідно, учні так само. Якщо у великих містах якось ще можна організуватися, то в сільських регіонах можуть бути проблеми.

(Слово і Діло)

25 жовтня під час місцевих виборів має відбутися опитування громадської думки на виборчих дільницях.

Експерт з конституційного права Олександр Москалюк:

Референдум поділяється на два види – обов'язковий і консультативний. Консультативний ще інколи називається плебісцит. Він проводиться для того, щоб органи влади зорієнтувалися та могли відповідно зреагувати на те, яке рішення буде ухвалено на референдумі. Такі референдуми поширені у Франції. Але незалежно від виду референдуму, має бути дотримана процедура, яка передбачена законодавством. А в згаданому випадку, мабуть, буде просто якесь соціологічне опитування.

Серед українців треба збільшувати відчуття залучення людей до дій держави, і тут пропозиція Президента доволі цікава, але такі речі не робляться зненацька. Треба було повідомити про опитування місяці два тому та одразу ж оприлюднити питання для опитування.

Якщо ми говоримо про референдум, то це, у тому числі, процедура підготовки, яка дає змогу прибічникам і противникам певного рішення надавати суспільству обґрунтування, чому те чи інше рішення повинно бути

ухвалене чи навпаки відхилене. У цьому ж випадку нам пропонують просто опитування.

(Слово і Діло)

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль закликав усі регіони утриматися від проведення масових заходів найближчим часом.

Політолог Олег Лісний:

Ми бачимо, що це все відбувається напередодні місцевих виборів, тому це використовується в політичних цілях: проводять концерти, зустрічі, збирають людей. Це безвідповідальна поведінка, і я раджу виборцям таке ставлення також оцінювати критично й задуматися, чи варто за такого політика голосувати. Така епідемія зараз не тільки в Україні, і це також нагнітає ситуацію. Це світовий виклик, тому треба до цього ставитися дуже відповідально.

Бачимо, що влада, а також в Офісі Президента усвідомлюють ті ризики, які створює така поведінка. Ми ж бачимо, що прогнози – невтішні, що може бути і 6, і 7, і більше тисяч випадків на добу. Тому, такі рекомендації дуже вчасні. За європейським прикладом у нас визначені певні споруди, які можуть бути використані при потребі, як шпиталі. Тому влада готується. Це те, що й має робити влада. Але й суспільство повинно відповідально ставитися до дотримання рекомендацій.

Головне, щоб українці розуміли, що цих обмежень треба дотримуватися не тільки через те, що може бути якийсь штраф, а що це необхідно для того, щоб зберегти життя. Тому не тільки влада повинна робити все, що від неї вимагається. Хоча, зараз уже й усвідомили всю серйозність коронавірусу, але не вистачає соціальної реклами та інформування. Досі є багато фейків, які розповсюджують деякі ЗМІ щодо коронавірусу, тому для влади є ще один напрям роботи – це захист інформаційного поля.

(Слово і Діло)

Президент України Володимир Зеленський повідомив, що в день голосування на місцевих виборах, які пройдуть 25 жовтня, пройде всенародне опитування.

Політолог Олег Саакян:

У мене погана новина для скептиків Володимира Зеленського: скільки б не вважали обрану владу нерозумною чи непрофесійною, проте ця ситуація показала, що в команді Президента є люди, які мислять стратегічно. Виявилось, що підготовка до цієї ініціативи розпочалася ще півроку тому, коли подавалися зміни до закону про ЦВК. Коли виринула вперше пропозиція про проведення опитувань. Тоді всі дивувалися – навіщо це їм, такого ж ніколи не було. От ми і побачили, навіщо.

Другий момент – це розвішені банери партії «Слуга народу» зі слоганом «Україна – це ти». Фактично, ці слогани на початку з точки зору

політтехнології було складно зрозуміти, і сміялися над їхньою недолугістю і неефективністю. Ось тепер зрозуміла вся технологія і що це був фінішний етап перед виведенням «важкої артилерії» у вигляді Президента. Президент вступив у виборчу кампанію і розпочав агітацію за «слуг» народу. Звісно, юридично це довести неможливо, бо він не закликав ні за кого голосувати, але декілька разів він фактично повторив слоган, і очевидно, з якою метою.

Завдяки цій технології мобілізувати виборця партії «Слуга народу» вдасться безпосередньо з Офісу Президента. Крім того, це дасть можливість повернути виборців партії влади, які частково розчарувалися, але залишаються потенційно лояльними.

Таким чином, сьогодні виграли порядок денний. Ця кампанія була дуже прісною, хоча і конфліктною. На цьому тлі такі дії В. Зеленського підірвали інформаційний простір. Більше того, озвучення цих питань упродовж тижня створює можливість нав'язувати порядок денний, на який реагує і опозиція, і експерти, і медіа, й інші гравці, пояснюючи все це та розповідаючи, навіщо це робилося. Таким чином, Банкова буде контролювати інформаційний простір довкола виборів.

Разом з тим, довкола проведення місцевих виборів і так ведуться дискусії, проведення опитування додає цих ризиків і створює додаткові загрози, які й без того є цього року високими. Це опитування якщо і не призведе саме по собі до збільшення рівня захворюваності, то сплеск, який очікується, зможуть у будь-якому разі пов'язати з ініціативою Зеленського.

(Слово і Діло)

Президент Володимир Зеленський анонсував проведення всеукраїнського опитування в день, коли відбудуться місцеві вибори (25 жовтня). Зокрема, перше з п'яти запитань стосуватиметься можливості посилення відповідальності за вчинення корупційних злочинів в особливо великих розмірах.

Політолог Петро Охотін:

По-перше, треба розуміти, що таке довічне ув'язнення. По-друге, це лише політичний сигнал, і все суспільство має побачити, що не так просто взяти і покарати корупціонерів і що потім доведеться працювати над законодавством. Причому, я хотів би нагадати, що Володимир Зеленський при владі лише один рік, і якщо ми говоримо про місцеві вибори, то у В. Зеленського немає ні мера, ні фракції, отже, це робиться задля переавантаження влади, тому говорити про якісь висновки з цього всього зарано.

По-друге, потрібно пам'ятати, що після цього запровадити якісь зміни на рівні законів – неможливо. Тому що повинні бути висновки й Конституційного Суду, а до таких питань їх може бути багато.

В. Зеленський використовує стиль загравання з народом, який у нього виробився впродовж часу перебування на посаді Президента, тому такі загравання можуть знайти підтримку в населення.

Це питання потрібно сприймати, як політичний сигнал, й оцінювати, на що здатні люди, які намагаються прийти до влади.

(Слово і Діло)

Президент Володимир Зеленський запропонував громадянам вирішити під час усеукраїнського опитування, чи збільшувати відповідальність за вчинення корупційних злочинів.

Правозахисник, юрист Борис Захаров:

Звісно, це порушує стандарти прав людини, і врешті, Зеленський сам може опинитися заручником своїх ігор. Це опитування взагалі не несе будь-яких наслідків. Це – чистий популізм. Може потім статися так, що розроблять президентський законопроект про посилення строку відбування покарання за корупційні злочини, щодо довічного позбавлення волі.

Я думаю, що в будь-якому разі такий законопроект не пройде, й це просто буде пшиком. Справжньою метою Президента є залучити якомога більше людей на це опитування й заодно, щоб проголосували за партію «Слуга народу».

Питання, заявлене Президентом Володимиром Зеленським, сформульоване некоректно й, більше того, юридичне питання за своєю суттю не може виноситися на суспільний загал.

Вальтер Скот писав у своєму романі, що один французький кардинал винайшов клітку, в якій ув'язнений не міг зручно ані стояти, ані сісти, а потім і сам провів у цій клітці 11 років (...). Оці репресивні методи боротьби з корупцією – це все чистий популізм. Це все неможливо, бо, по-перше, в Україні є міжнародні зобов'язання щодо дотримання прав людини. По-друге, конституційно закони мають покращувати права людини, а не погіршувати. Тобто, в цьому випадку ми маємо чисто популістський хід – більше нічого.

(Слово і Діло)

Глава МОЗ Максим Степанов розповів, що до нових карантинних обмежень буде входити заборона на проведення масових заходів, а також будуть підвищені критерії для визначення епідемічних зон.

Економічний експерт В'ячеслав Биковець:

Бізнес багато втратив, особливо за два місяці цього карантину. Коли все це починалося, суб'єкти господарської діяльності дуже постраждали. На ринках – те саме. Але попри це ніхто досі не дотримується карантинних правил. Тому насамперед, усе залежить від кожної людини. Цифри, які ми бачимо щодня – вони просто лякають. Тому тільки дотримання вимог може врятувати ситуацію, але все-таки економіка повинна працювати, люди

повинні створювати продукцію, треба, щоб надходили податки, сплачувалися пенсії, треба фінансувати, врешті-решт, медицину.

Мені здається, що треба посилити контроль за дотриманням карантину. Ніхто не дотримується правил, за винятком окремих магазинів. Дуже рідко, коли охоронець робить зауваження і просить надягти маску.

Повною мірою адаптуватися до карантинних обмежень неможливо, й це не вдасться всім категоріям бізнесу. Якщо, наприклад, це торгівля одягом чи взуттям, непродовольчими товарами – ніхто ж не перевезе це до себе на квартиру. А якщо це торгові центри? Тут надзвичайно багато нюансів. Мені здається, що має бути посилення карантину, але за умов, якщо буде забезпечено його дотримання. Якщо ми сьогодні не можемо добитися, щоб люди носили маски та мили руки, то що дасть таке посилення? Ми тільки таким чином угробимо економіку.

(Слово і Діло)

Президент України Володимир Зеленський ініціював проведення всеукраїнського опитування в один день з місцевими виборами. Одним із питань, яке виноситься на загальне, стане можливість скорочення кількості народних депутатів до 300.

Політолог Валентин Войтков:

Якщо ми подивимося в корінь цієї проблеми, то побачимо, що насправді ефективність роботи Верховної Ради не залежить від кількості людей, які там працюють. Якщо оцінювати кількість народних депутатів з розрахунку кількості жителів в Україні – то це нормальна кількість. У нас однапалатний парламент, і один депутат представляє відповідну кількість громадян. Й у нас цей показник не є надто низьким. Але їх ефективність залежить від роботи парламенту. У нас уже давно існує питання щодо реорганізації Верховної Ради, й воно не вирішується.

Існують рекомендації Європейського Союзу, що для ефективності, можливо, треба відмовитися від практики ухвалення законів більшістю від конституційного складу. Можна зробити так, щоб закони ухвалювалися більшістю від кількості присутніх. Також треба реорганізувати роботу в комітетах. І ці всі рекомендації існують.

Крім того, якщо вже про це говорити. У нас начебто парламентсько-президентська республіка, але де-факто ми маємо президентську. Тобто, депутатам певну частину рішень просто спускають з Офісу Президента, й депутати їх ухвалюють. Також парламент не виконує функцію контролю за роботою Прем'єр-міністра. Тому це комплексне питання, а не про «300 депутатів». А чому 300? Бо гарна цифра? Тому це все популізм.

Насправді це не нова ідея й циркулює в політичному просторі давно, а ті чи інші політичні сили спекулюють нею напередодні виборів. Пояснення в тому, що політики намагаються заручитися підтримкою тієї категорії виборців, яка не довіряє владі.

[\(Слово і Діло\)](#)

Лікування від коронавірусу в державних лікарнях має надаватися абсолютно безкоштовно, бо його оплачує безпосередньо Національна служба здоров'я України.

Голова Благодійного фонду «100 % життя» Дмитро Шерембей:

Система охорони здоров'я недофінансована на 75 млрд грн. Зараз формується бюджет на наступний рік, де знову чиниться спроба просто не виділити гроші на охорону здоров'я. На жаль, цей дефіцит лягає на плечі всіх людей, які приходять до лікарні.

Через брак коштів, виділених на лікарні, які, зокрема, пройшли етапи реформування, передбачені послуги лишаються «на папері» і до пацієнтів не доходять.

Це пов'язано з коронавірусом, зокрема. Навесні цього року був виділений спеціальний фонд на коронавірус для зупинення епідемії. Із цього фонду майже 80 % витратили на дороги і на зарплати МВС. Ні до лікарів, ні до пацієнтів ці гроші в достатньому обсязі не дійшли. Гадаю, в такому разі немає сенсу слухати звіти, що держава покриває все, бо, якщо відкрити бюджет на 2020 р., то все це – неправда. Цифри демонструють, що не може просто держава це все покривати.

Якщо не буде виділено 5 % ВВП на медицину (в бюджеті 2021 р. – Прим. ред.) – усі ми будемо самі оплачувати за своє лікування від коронавірусу. Ці заходи зараз залишаються тільки на папері, а на наступний рік не вистачає в бюджеті практично 100 млрд грн.

[\(Слово і Діло\)](#)

Проект закону про народовладдя через всеукраїнський референдум Верховна Рада може ухвалити у другому читанні до кінця 2020 р., повідомляють у фракції «Слуга народу».

Політолог Петро Охотін:

Якщо ми говоримо про закон про народовладдя, то це передвибірчі обіцянки пана Зеленського зробити спілкування між владою і народом простішим та без посередників. Це була частина його кампанії. Якщо цей закон ухвалить, ми зможемо говорити про виконану обіцянку В. Зеленського. Наскільки я пам'ятаю, під час написання цього закону вивчали міжнародний досвід і, власне, чому розгляд затягнувся аж до листопада, бо потрібно було ув'язати в один текст, з одного боку, популістські речі, з іншого – міжнародний досвід та правові норми України.

На відміну від референдуму, такого поняття, як соціологічне опитування, в Конституції України та в законах немає. Ідеться про те, що не описано ніде ні процедури, хто його буде проводити, ні як воно буде проходити. Вони посилаються на ст. 69 Конституції України. Це опитування не є зараз законом.

Не може бути референдумів щодо податкових норм, щодо оборонних питань. Таким чином, усе одно всі ці обмеження містяться в Конституції.

(Слово і Діло)

У Києві 16 жовтня стартував опалювальний сезон. Підключення до тепла міська влада розпочала із житлового фонду, а установи соціальної сфери підключать за індивідуальними заявками їхнього керівництва.

Експерт у галузі енергетики Дмитро Маруніч:

Поки що ми бачимо, що опалювальний сезон розпочався, але насправді ще не так холодно, що гострої потреби в цьому не було. Очевидно, що громадянам варто побоюватися ситуації з боргами, якщо компанії «Теплоенерго» несвоєчасно з якихось причин розраховуватимуться із «Нафтогазом». Це може слугувати приводом для зриву опалювального сезону, але ймовірність цього низька.

Київ – досить багате місто, і тут особливих проблем останнім часом не було, на відміну від деяких населених пунктів. У 50 населених пунктах України опалювальний сезон може не розпочатися через борги, а там місцева влада просто не має у своєму розпорядженні таких сум, щоб ці борги погасити.

Порівняно з попередніми періодами, ситуація насправді гірша тому, що дуже багато боргів на ринку природного газу. Їхній обсяг перевищив 100 млрд грн. Це рекордна заборгованість. Борги були завжди, але такої рекордної заборгованості не було.

(Слово і Діло)

Україна з наступного року почне відмовлятися від паперових документів і впроваджуватиме всі державні послуги в режимі онлайн. Українці також повинні мати змогу голосувати в інтернеті, сказав Президент Володимир Зеленський.

Політолог Тарас Загородній:

Це, звісно, можливо, але мені чомусь згадується історія, як кілька років тому на митниці зникли три терабайти інформації, і ніхто не знає, що з нею сталося. За дивним збігом обставин, це була база даних. Тому, по-перше, не всі країни повністю переходять на електронний документообіг, тому я ставлюся до цього скептично.

Ми повинні розуміти, що ІТ-технології – це не іграшка. Це добре працює, коли є злагоджена система інституцій, коли низький рівень корупції. За таких умов це справді полегшує життя громадян. За інших обставин – це може створити додаткові проблеми.

Я вважаю, що це (повний перехід на цифровий документообіг. – Прим. ред.) передчасно. Питання в тому, наскільки це відповідатиме реаліям нашої країни і чи не спричинить додаткових проблем для людей. Деякі послуги можна спростити, звісно.

(Економічна правда)

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль заявив, що за 15 років в Україні може припинитися виплата пенсій.

Експерт з питань соціальної політики Андрій Павловський:

Попри застереження представників МВФ і Світового банку знову активізувались урядові розмови щодо запровадження накопичувальної пенсійної системи.

Схоже, особам, що нажилися на розоренні українських банків, тепер не терпиться пожитися з пенсійних накопичень.

Скандальною заявою, що через 15 років держава не зможе платити пенсії, Д. Шмигаль готує громадську думку до запровадження з 2021 р. ризикової накопичувальної пенсійної системи на базі приватних страхових компаній і фондів (чиї інтереси лобіює голова Комітету соціальної політики ВР пані Третякова).

Проте експерти з міжнародних фінансових інституцій радять керівництву України утриматись від запровадження накопичувальної пенсійної системи, зокрема, про це йшлося в листі МВФ.

Розглянемо деякі застереження щодо запровадження накопичувальної системи.

В умовах війни та економічної кризи під питанням ефективність розміщення та використання коштів на накопичувальних рахунках.

За експертними оцінками та з досвіду інших країн, інвестування коштів накопичувальної пенсійної системи буде ефективним за умови, якщо інвестиційний дохід від інвестування пенсійних активів перевищуватиме рівень інфляції за рік щонайменше на 2 %–3 %.

В Україні немає інструментів гарантування збереження коштів пенсійних накопичень та дієвого контролю за їхнім розміщенням та використанням.

(...) Кошти накопичувальної системи пенсійного страхування використовуються, у тому числі, для оплати послуг компаній з управління активами відповідного недержавного пенсійного фонду; з проведення планової аудиторської перевірки; виконавчої дирекції Пенсійного фонду з адміністрування Накопичувального фонду; з адміністрування недержавного пенсійного фонду.

Як показує досвід країн, у яких тривалий час функціонує другий рівень пенсійного забезпечення, у накопичувальній системі пенсійного страхування високі адміністративні витрати призводять до низького рівня результатів довгострокового інвестування, що призводить до зменшення розміру пенсійних виплат:

а) Аргентина. Упродовж 14 років функціонування накопичувальної системи третина загальної суми внесків пішла на адміністративні витрати. Середня реальна ставка інвестиційного доходу становила 9,9 %, проте з

урахованням адміністративних видатків показник інвестиційного доходу часто мав від'ємне значення;

б) Угорщина. Накопичувальна система пенсійного страхування припинила існування. 25 жовтня 2010 р. парламент Угорщини призупинив сплату внесків на індивідуальні рахунки працівників у системі другого рівня і санкціонував переведення коштів другого рівня до солідарної системи першого рівня. За висновками фахівців Програми розвитку фінансового сектора (USAID/FINREP-II), причиною її ліквідації був, у тому числі, занадто високий рівень довгострокових витрат угорської пенсійної системи.

Зменшення частини внесків до солідарної пенсійної системи за рахунок їхнього перерозподілу до накопичувальної системи призведе до збільшення дефіциту Пенсійного фонду та фондів соціального страхування. При цьому передбачається подальше зменшення коефіцієнту ЄСВ.

Перед тим, як прийняти рішення про запровадження недержавних пенсійних фондів, уряд мусить врахувати такі моменти:

- запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування не повинно мати негативного впливу на фінансове забезпечення солідарної пенсійної системи;

- забезпечення на належному рівні пенсійних накопичень та відповідних пенсійних виплат з накопичувальної системи потребує стабільного економічного зростання, значного підвищення рівня заробітної плати та зниження рівня інфляції в країні;

- на стартовому етапі впровадження накопичувальної системи мають бути вжиті такі заходи, які б унеможливили зловживання і завищені адміністративні витрати та запобігли б негативним наслідкам запровадження накопичувальної системи – перетворення її на сумнозвісну фінансову піраміду!

У цьому контексті необхідно взяти до уваги висновки Головного науково-аналітичного управління Верховної Ради щодо можливості поширення негативного досвіду країн Східної Європи з більш розвинутою економікою і правовим порядком, у яких законодавчими рішеннями намагаються повернути накопичені громадянами кошти в солідарну пенсійну систему, або й націоналізувати ці кошти (як, наприклад, в Угорщині).

У Литві і Латвії ставку внесків у другий рівень пенсійної системи протягом декількох років знижували до 2 % від зарплати, а в Естонії звели до нуля.

Чехія у січні 2016 р. оголосила про ліквідацію другого рівня, який був створений лише у 2013 р.

У Польщі у лютому 2014 р. через введені державою обмеження на форми інвестування фондами страхування останні почали отримувати негативну дохідність (зокрема, було заборонено інвестувати в державні облігації, а попередні інвестиції необхідно було безоплатно повернути державі для скорочення державного боргу).

Згодом польський уряд дав громадянам термін у три місяці на повернення до солідарної системи за мовчазною згодою, якщо не буде заявлено про відмову, і продовжує в подальшому таку практику.

Таким чином, другий рівень пенсійної системи найближчим часом може припинити своє існування.

На жаль, накопичувальна система східноєвропейських країн не виправдала сподівань на побудову такого рівня пенсійного забезпечення громадян, який напрацьовано в Західній Європі, зокрема, через нижчий рівень зарплат і відповідних йому внесків, слабкий розвиток фінансових інститутів і невеликий вибір фондів для інвестування з достатньою дохідністю на пенсійні накопичення.

[\(Слово і Діло\)](#)

Україна побудує дві військово-морські бази для захисту Чорноморського регіону. Про це 20 жовтня заявив Президент України Володимир Зеленський у щорічному посланні до Верховної Ради.

Військовий експерт Олег Жданов:

Тут уже йдеться про те, що це робити треба, якщо ми збираємося захищати наші морські рубежі. Це – гостра потреба. Але Президент трохи обмовився, тому що не згадав про Азовське море. Те, що було раніше заявлено, і це ідея не нова, – створення військово-морських баз у Бердянську й Очакові. Це ідея не вчорашня. Про це йшлося і в попередні роки.

Це закладка фундаменту під базу Військово-морського флоту України. Якщо ми вважаємо себе морською державою і збираємося захищати морські рубежі, то без цих баз ми не зможемо. Нам треба визначитися: або ми будуємо бази і створюємо флот, розміщуємо їх на цих базах, або ми флот не будуємо. Тоді треба заспокоїтись.

На жаль, у промові Президента не прозвучало слів про військову реформу, і досі ми «гадаємо на кавовій гущі», тому що у нас немає військової концепції. Ми не розуміємо, яку армію нам треба мати, щоб відповісти на всі виклики, які стоять перед країною. Немає моделі Збройних сил, відповідно, немає реформи. Тому в нас окремі пункти представляються, як щось дуже потужне.

У нас із флотом є тільки одна проблема – його немає. Ті плавзасоби, які в нас сьогодні є – це катери, які не можуть виходити в море при 1–2 балах, тому що вони перевернуться. Це річкові катери. Корабель «Гетьман Сагайдачний»? Нехай би ще протягнув, тому що він за віком глибокий пенсіонер, а за ресурсом – кожен раз вдихають у нього життя. Йому понад 50 років. У нас таких три корвета з бойових, і це практично плаваючий штаб.

[\(Слово і Діло\)](#)

Кабмін створив міжвідомчу робочу групу з питань координації переговорного процесу з Міжнародним валютним фондом.

Економічний експерт Андрій Блінов:

Поки що відомостей про надання другого траншу МВФ немає, й ця комісія створена для того, щоб координувати свої дії під час бюджетного процесу.

МВФ раніше робив натяки. Ідеться про те, що для нього залишаються відкритими низка питань щодо України: зокрема, це боротьба з корупцією, незалежна робота антикорупційних органів, також їх хвилює питання незалежності Національного банку.

Зважаючи на те, що транш був отриманий ще наприкінці літа, нині ключовим питанням для співпраці з МВФ залишається бюджетний процес. МВФ буде звертати увагу на ті показники, які закладаються в меморандум та на адекватність ситуації з платіжним балансом. В Україні цього року ситуація з платіжним балансом нормальна, а от з бюджетом проблема існує. Бо дефіцит, який закладає Мінфін у бюджет, є завищеним, і таку точку зору поділяє більшість експертів. Також проблеми з наповненням – незрозуміло, з яких джерел цей дефіцит фінансувати.

[\(Слово і Діло\)](#)

Президент України Володимир Зеленський повідомив, що уряд найближчим часом представить результати аудиту держави, на основі якого буде підготовлена економічна стратегія до 2030 р.

Економіст Володимир Сіденко:

Що стосується стратегічних документів – у нас немає програм тривалого розвитку. Проблема не в їхній відсутності, а в тому, що немає стратегічної поведінки тих, хто приймає рішення як у сфері державного управління, так і бізнесу. Крім того, неспроможність бачити перспективні проблеми, небажання аналізувати сучасні тренди є дуже слабким місцем усієї нашої системи управління.

Насамперед, ідеться про те, що ми маємо врахувати виклики, які існують: це зміни клімату, які вимагають запровадження серйозної політики адаптації і структурних трансформацій економіки. По-друге, є нова технологічна революція: має бути врахований розвиток засобів комунікації і технологій, досягнення в біотехнологіях, матеріалах. Це також призведе до кардинальної зміни бізнес-моделей, до зникнення або перебудови цілих галузей. Це означає, що одні ринки будуть дуже швидко розвиватися, а інші зникнуть зовсім. Нас можуть чекати дуже серйозні проблеми в процесі адаптації української економіки до світових викликів.

Стосовно аудиту – це мало б бути постійною функцією держави, оскільки контроль є невід’ємною частиною державного управління: як виконуються рішення, як функціонують структурні підрозділи.

[\(Слово і Діло\)](#)

Державна митна служба звільнила керівників п’яти регіональних митниць, а також Координаційно-моніторингової митниці.

Політолог Олексій Якубін:

Я думаю, що це пов'язано з кількома моментами: по-перше, очільники, які були призначені, не впоралися з планом. Наскільки я розумію, виконання його не було. Хоча до кінця року не так багато – діра в бюджеті залишається відчутною. Наскільки я розумію, в уряді намагаються знайти хоч якийсь додатковий спосіб, як цю діру закрити. У тому числі, за допомогою митниці. Але я хочу зазначити, що є питання і щодо тих осіб, які зараз були призначені. Частина з них працювала над проектом Prozorro, але позиціонування реформатором не завжди є гарантією успішної роботи, і ми вже в цьому переконалися.

([Радіо Свобода](#))

У своєму зверненні до Верховної Ради України 20 жовтня Президент Володимир Зеленський поінформував про плани влади посилити обороноздатність країни.

Головний консультант Національного інституту стратегічних досліджень Микола Белєсков:

Анексія Криму була серйозним ударом по позиціях України в Чорноморському регіоні. Ми втратили значну частину морського потенціалу, основні пункти базування, мобільні протикорабельні комплекси, а також протикорабельний комплекс «Утьос» у Кримських горах. Але головна втрата – геостратегічна, враховуючи унікальне розташування півострова між Чорним і Азовським морями. Поки не зрозуміло, де саме, за задумом Офісу Президента, повинні розташуватися нові військові бази, але нам потрібні пункти базування в обох акваторіях, щоб нарощувати корабельно-катерні групи. До того ж, сили потрібно розосереджувати, і розширювати інфраструктуру на випадок конфлікту. Це вже робота для військових, вони все плануватимуть. Так чи інакше, ми бачимо хороші передумови для розвитку українського флоту.

Звичайно, коли ми говоримо про плани розширення можливостей Військово-морських сил України, постає питання фінансування. Це один з найдорожчих видів військового будівництва в принципі, але за бажання можна знайти відносно недорогі способи реалізації цих проєктів. До того ж, Україна вже має попередні домовленості з Великою Британією щодо ракетних катерів і допомоги з облаштуванням баз. Словом, якщо правильно підійти до проблеми, це не обійдеться в сотні мільйонів доларів, яких у нас і так немає.

Військовий експерт Олександр Гольц (Росія):

Поки не зрозуміло, що саме маєтись на увазі і для чого саме Україна будуватиме ці бази. Грубо кажучи, це місце для стоянки, ремонту й обслуговування бойових кораблів, де вони можуть поповнювати запаси. Але ж загроза в такому випадку може виходити тільки від суден, які там розмістяться, а їх зараз в Україні не так багато. Тому розцінювати як щось

загрозливе появу опорних пунктів Збройних сил України щонайменше нераціонально. Принаймні доти, доки в Україні не з'явиться флот, здатний становити небезпеку для російських кораблів у регіоні.

Хоча, звичайно, в пропагандистських цілях Кремль може час від часу говорити про «агресивні» й «недоброзичливі» дії Києва. На мій погляд, Україні треба розвивати флот не в наступальних цілях, а щоб ускладнити можливість атаки з моря.

Україна сьогодні просто не може дозволити собі тотальну модернізацію Військово-морських сил, яка поставила б їх в один ряд із російськими.

Воєначальник, командувач Військово-морських сил України в 2014–2016 рр. Сергій Гайдук:

Військово-морські бази мають дві складові: гідротехнічні споруди, тобто причали, разом з обладнанням для забезпечення безпечного плавання, а також берегову інфраструктуру – штаби, командні пункти, вузли зв'язку, кубрики для особового складу тощо. Мені здається, це реалістичні проекти, які можуть бути реалізовані в короткостроковій або середньостроковій перспективі за умови достатнього фінансування. Цього року Президенту презентували проект такої бази в Бердянську, ймовірний варіант для розміщення іншої – Очаків. Тут ми дійсно можемо розраховувати на допомогу Великої Британії, яка тепер проводить повністю незалежну від Євросоюзу зовнішню політику. Щодо реакції росіян, вони, як завжди, створюють інформаційний ажітаж, до якого варто ставитися філософськи. Нам треба будувати український флот, а там нехай говорять, що хочуть.

Міністр закордонних справ України у 2014–2019 рр. Павло Клімкін:

Працювати з Великою Британією – означає працювати з усіма союзниками і, перш за все, зі США. Якоїсь окремої чисто британської політики в цьому немає. Тренування наших військових проходять також з американцями, канадцями, литовцями. У самих британців величезний досвід війни на морі, вони добре знають і як нападати, і як захищатися. Безумовно, будувати бази будемо саме ми, щоб відбити в Росії бажання нападати на нас знову. Але все не так просто: зараз Південь України не менш вразливий, ніж Схід, і для його захисту необхідна окрема концепція. Це завдання на середньострокову перспективу, і я сподіваюся, що Велика Британія стане одним із наших головних партнерів у цій справі – і точно не одна вона. Зрозуміло, Росія робитиме все для того, щоб запобігти цьому посиленню України, використовуючи будь-які методи.

Глобальна стратегічна мета України, на його погляд – розширювати співпрацю НАТО, щоб протистояти російській агресії, особливо у світлі зростаючої мілітаризації анексованого Криму.

([Радіо Свобода](#))

У своїй заяві глава фракції «Слуга народу» Давид Арахамія висловився за «100 % контрактну армію».

Експерт, волонтер Юрій Касьянов:

Просто ухвалити закон і сказати: «Буде загальний призов!» – це радянська система, яка нікому не потрібна. Радянська система – абсолютно неефективна. В Україні має бути торжество патріотизму, торжество людей, які вірять у цю країну і готові воювати за неї, а якщо доведеться, загинути. У тому ж Ізраїлі завдяки вихованню, завдяки загальній моральній позиції суспільства зрозуміло, що «не служити в армії – соромно». Не служити в армії – принизливо. Не служити в армії – приректи свою майбутню кар'єру (і політичну передусім) на невдачу.

І це стосується не лише Ізраїлю, який десятиліттями змушений вести війну з недружніми сусідами. Це зрозумілі речі, так було в усі часи. В українському суспільстві внаслідок незграбних, безглузвих, боягузливих дій як чинної влади Президента Володимира Зеленського, так і попередньої на чолі з Петром Порошенком, такої моральної атмосфери немає, а є недовіра і розчарування. У 2015 р. чимало людей втратили віру. Маю на увазі не лише молодь, яка йшла вперше служити у 18 років. Добровольці навіть втратили віру. Через політику влади. Тому це (чимало тих, хто намагався «відкосити». – Прим. ред.) – не показник. Дуже багато настроїв серед людей, які готові служити, готові воювати. Але вагомий вплив має чинна влада у цьому зв'язку. От є думка, що народ у державі – головне, а влада – похідне. Насправді це – не завжди так. У більшості випадків – навпаки – провідну роль відіграє для настроїв у суспільстві саме влада.

Термін служби має бути коротким, навіть менше від нинішнього терміну для українських строковиків. Для порівняння – до Армії оборони Ізраїлю (ЦАХАЛ) призивають всіх громадян на термін 32 місяці (чоловіки) і 24 місяці (жінки). Але Ізраїль – маленька країна, їй просто бракує призовного контингенту. Якби в них тривалість служби становила менше трьох років, не вистачало б людей для забезпечення обороноздатності. Населення України значно більше. Нинішнього року служби цілком достатньо, вистачило б і півроку. Адже, як правило, строковиків призивають на достатньо просту армійську роботу, яку можна освоїти за два-три місяці. Тактика піхотних підрозділів, уміння добре стріляти, водіння танків, БМП – це можна освоїти за кілька місяців. Призовникам України вистачило б і півроку. Але! Знову ж таки, дуже важливо, щоб призов був для всіх, кому дозволяє здоров'я. А що буде з тими, хто відмовляється служити? Відмовляєшся? Гаразд, до побачення. Ти займатимешся чимось іншим, не пов'язаним з армією. Але дорога в політику, до керівництва держави тобі закрита.

А ті, хто не відмовився від армії, відслужили – молодці! Через рік пройшли двотижневі збори для відновлення навичок – молодці! Ще через рік тижневі збори – молодці! Усе це – швейцарська модель.

У Швейцарії обов'язковий призов чоловіків до війська. Жінки служать за бажанням. Ті, кого визнали непридатними, звільняються від призову і вносять додатковий податок 3 % від доходів, поки їм не виповниться 30 років. Служба є такою: призовники проходять «Школу рекрута» тривалістю менше ніж півроку. Потім рекрутів звільняють на «цивілку», але кожні два роки їм треба проходити тритижневі збори. У цілому – «Школа рекрута» плюс ці збори – швейцарський воїн служить 330 днів. Також щороку слід здавати нормативи зі стрільби. 2013 р. у Швейцарії з її рекордною кількістю референдумів голосували і стосовно можливого скасування призову. Але 73 % виборців підтримали збереження призову.

Військовий експерт Олександр Мусієнко:

Відмовитися від призову можна, якщо буде реалізована реформа, яку пропонує генерал Сергій Кривонос, заступник секретаря Ради національної безпеки і оборони України. Ідеться про територіальну оборону. Це британська модель, давайте візьмемо її на озброєння. Це означає, що весь резерв, який сформували в Україні, проходить періодичні навчання, збори. Цим людям дозволено мати вогнепальну зброю, яка за ними закріплена. І вони її зберігають ледь не в себе вдома, у спеціально обладнаних сейфах. У разі потреби ці люди одразу стають до зброї й готові виконувати бойові завдання. В Україні тільки перша черга оперативного резерву – понад 200 тисяч. Це ті люди, які вже пройшли горнило війни на Сході України. Це люди підготовлені. Якщо ми цим резервістам проводитимемо систематичні збори з бойової підготовки, й ці люди будуть поділені на загони територіальної оборони, тоді теоретично вони можуть замінити тих, кого зараз призивають.

Але реформу територіальної оборони треба ще довести до кінця. Перші батальйони тероборони почали формувати ще 2014 р. під час часткової мобілізації. 2018 р. по всій Україні сформували бригади територіальної оборони. Президент Володимир Зеленський запровадив в Україні День територіальної оборони – його відзначають у першу неділю жовтня. Але Верховна Рада досі не ухвалила відповідний закон.

Як повідомляв С. Кривонос, проектом цього закону передбачено створення Головного органу управління теробороною, до складу якого входять Війська територіальної оборони України, відповідні загони та підрозділи Сил безпеки і Сил оборони, а також місцеве населення. Після ухвалення закону з'явиться можливість проходження строкової служби у Військах територіальної оборони.

Не тільки в армії, при всій безперечній її важливості, можна виховати свідомого громадянина. Це завдання і освіти, і суспільства, й інформаційного простору, багатьох чинників.

[\(Український кризовий медіа центр\)](#)

Одне із завдань децентралізації – створити ефективне місцеве самоврядування і покращити послуги, які надаються мешканцям.

Заступник міністра розвитку громад та територій В'ячеслав Негода:

Питання спроможності є одним із ключових. Сьогодні у нас 1469 громад, і не всі з них є потенційно спроможними. Адже не буває такого, щоб усі очолювали рейтинги. У нас є громади-лідери за тими чи іншими показниками, і є ті, які є аутсайдерами, і будуть потребувати допомоги і підтримки держави. Тому є необхідність створення об'єктивного діагностування, щоб вживати певні заходи.

Для цього треба напрацювати алгоритм та прописати конкретні кроки: визначити інструменти – систему моніторингу, індикатори, які повинні братися до уваги; навчитися здійснювати оцінку – це певна система розрахунків, яка повинна надавати певні висновки; провести аналіз місцевого самоврядування; на основі оцінки визначити проблемні громади, яким потрібна допомога та підтримка держави.

Народний депутат України Віталій Безгін:

У впровадження інструментів спроможності так системно (як ми це бачимо і обговорюємо з експертним середовищем) нам доведеться бути першопроходцями. Адже Україна не в тому соціально-економічному становищі і має низку інших проблем, тож не може зараз собі дозволити 20-річні дослідження з подальшою зміною форматів громад. Оцінка спроможності повинна мати законодавче підґрунтя. Питання відкрите в тому, чи це будуть інструменти, які зафіксовані в законі про засади адміністрування, чи про державно-регіональну політику.

Керівник Програми DOBRE (червень 2016 – вересень 2020), консультант Програми DOBRE Беррі Рід:

Вимірювання ефективності – це ключ до відмінної, якісної та сучасної системи місцевого самоврядування. Місцеві органи самоврядування зможуть побачити, де вони працюють добре, а де потрібне покращення. Система дозволить місцевій владі прокращити розподіл ресурсів та визначити пріоритети ефективніше. Громадяни також зможуть побачити цю систему у своїх органах місцевої влади. Вони також зможуть легше визначатися з пріоритетами – на чому повинні концентруватися місцеві ресурси.

Заступниця голови Новоукраїнської територіальної громади (Кіровоградська обл.) Людмила Білокоз:

Раніше оцінку проводили разом з експертами програми, а два роки поспіль уже самі. Для нашої громади це є практичним інструментом для досягнення цілей стратегії розвитку нашої громади, реалізації її візій і бачення. Ми маємо стратегію розвитку, де зібрано колегіальні цілі щодо послуг, які люди хочуть мати. І оцінка є покроковим інструментом досягнення цілей нашої стратегії.

В. о. керівника програми USAID DOBRE Юлія Єсмуханова:

Під час оцінки спроможності місцевого самоврядування важливо відокремлювати статистичні дані та вимірювання ефективності. Важливо, щоб ця система показувала динаміку розвитку громад і її показників. Оцінювання має бути закріплене в законодавстві.

[\(Левый берег\)](#)

Директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР) Валентин Бадрак:

Чому Україні потрібне професійне військо?

Згідно з паспортом бюджетної програми, у 2020 р. чисельність ЗСУ становила майже 247 тис. осіб. З них близько 193 тис. – військовослужбовці, 52 тис. – цивільні працівники. При цьому близько 40 тис. військовослужбовців беруть участь в операції Об'єднаних сил.

Незважаючи на припущення Головнокомандувача Збройних сил Руслана Хомчака про ймовірність скасування призову на строкову військову службу, він (призов) живе й надалі.

Головним аргументом збереження змішаної системи комплектування ЗСУ для військового керівництва завжди було забезпечення формування резерву на випадок розгортання Росією масштабної війни проти України. Тому видана в січні 2020 р. Візія Генерального штабу ЗС України щодо розвитку Збройних сил України на найближчі 10 років навіть не згадувала можливості створення в Україні професійної армії, обмежившись завданням забезпечити «високий рівень професійної підготовки особового складу». Тобто Генштаб ЗСУ нинішнього складу не вбачає можливим запровадження програми створення професійного війська до 2030 р.

Водночас, за оцінками ЦДАКР, військово-політичне керівництво України до початку 2020 р. неналежно ставилося до формування дієвої системи територіальної оборони, у тому числі і як до можливості поповнення мобілізаційного ресурсу й утворення асиметричної системи протидії противнику. Унаслідок чого чисельність ЗСУ зросла до рівня, коли на утримання особового складу щорічно витрачається понад 70 % оборонних асигнувань. Це, звісно, унеможливорює переозброєння не тільки сьогодні, але й завтра: пропонувані 22 млрд (770 млн дол.) об'єктивно не можуть забезпечити закупівлю нових озброєнь. Для прикладу, сусідня Польща, яка має вдвічі меншу армію (123 тис. військовослужбовців), витрачає щорічно на зброю від 3 до 4 млрд дол.

Важливо згадати, що ЗСУ залишаються переважно робітничо-селянською немотивованою армією, куди, крім переконаних патріотів, ідуть переважно молоді люди з так званих депресивних регіонів, де є проблеми з роботою. Але й вони, розібравшись, часто тікають. Отже, бракує і контрактників, і молодших офіцерів – перший і найвагоміший показник падіння престижу служби в армії. Але головне: відтік контрактників не дасть змоги наблизитися до професійної армії – такої, де понад 50 % служать три

роки й більше. За фактом ресурси витрачаються на навчання нових контрактників і призовників, а ті, що вже витрачено – змарновано.

У військовослужбовців немає стимулу служити в армії, а особовий склад більшості військових частин після повернення із зони Операції Об'єднаних сил змінюється на дві третини, зазначив у грудні 2019 р. експертний заступник начальника Генштабу генерал-полковник Ігор Колесник. До цього варто додати, що непрофесійний контингент швидко виводить із ладу не тільки нову складну техніку, а й відремонтовану радянську.

Та й це ще не все. Не тільки низьке грошове утримання жене з армії. Чинна система комплектування, майже відсутність «мотиваційного пакета» для військовослужбовців не надає можливості будувати кар'єру. Нині немає прямого зв'язку між рішенням юнака служити за контрактом і набуттям підвищених можливостей для організації майбутнього життя – після армії. При цьому в ЗСУ зафіксовано серйозний рівень небойових втрат, в армії розвиваються такі негативні тенденції, як уживання алкоголю, самогубства і дідівщина. Лише в січні 2018 р. у ЗСУ з небойових причин загинули 22 військовослужбовці; з них 11, а це половина (!), вчинили суїцид. За даними колишнього головного військового прокурора України Анатолія Матіоса, станом на січень 2020 р. небойові втрати всіх силових структур на Донбасі за п'ять років перевищували бойові, 3379 проти 3031. Останній випадок дідівщини – на початку жовтня цього року, коли солдат помер від побиття старшим товаришем по службі.

Призов до армії (у сили оборони) став лобовим місцем соціальної нерівності. Заможні родини відкупають дітей від призову. А на цьому тлі до армії потрапляють невмотивовані, а інколи й хворі люди. Відсутність глибинної модернізації війська вже спричинила різне зниження рівня патріотизму. Зокрема, від призову на строкову військову службу 2019 р. ухилилися 245 тис. осіб. У Києві було 65 тис. повісток, а призвали менш ніж тисячу. Це – ознака майже катастрофічної ситуації з розвитком армії, яка свідчить про безпрецедентне падіння авторитету служби.

До цього не зайве додати, що Україна залишається державою з достатньо розрізненим суспільством. Політичні погляди українців настільки різняться, що було б легко важко комплектувати ЗСУ особовим складом, частина якого має проросійські погляди.

До речі, в гігантській Росії з майже мільйонною армією днями спалахнув скандал – через намір Міністерства фінансів РФ скоротити ЗС на 10 %. Їхнє Міноборони відстоює свої 100 тис. солдатів. Це показовий приклад, бо РФ має майже такі самі хвороби війська.

Аналітичні розробки ЦДАКР демонструють: за умов стрімкого переозброєння на сучасні системи цілком реально трансформувати нинішні ЗСУ в 170–180-тисячну професійну армію (тобто лише на 13–23 тис. менше за ЗСУ нинішнього складу). Версія, що була опрацьована групою експертів за ініціативою ЦДАКР ще наприкінці 2018 р., пропонує низку трансформацій

у рамках п'ятирічної програми. Вони спрямовані на досягнення істотних змін у «циклі життєдіяльності» солдата, сержанта й офіцера – від мотивації та підготовки до виходу на пенсію. Першим етапом має стати розробка нормативно-правової бази з унесенням правок до низки законодавчих актів і прийняття рішенням РНБОУ Державної цільової програми переходу ЗСУ та інших військових формувань на професійний принцип комплектування. Рішення має бути введене в дію указом глави держави, а контроль покладено на ту ж таки РНБОУ, з передбаченим залученням до оцінки недержавних організацій та експертів.

Насамперед трансформації мають стосуватися системи кадрового забезпечення та впровадження нових принципів – конкурсів і рейтингів. З цією метою Кабінет Міністрів має затвердити нову форму контрактів кількох типів: для контрактників перших трьох років служби; для контрактників із досвідом служби понад три роки; для резервістів першої черги (останні проходять перепідготовку в конкретних підрозділах і частинах); для офіцерів.

Крім того, проблема мобілізаційного ресурсу вирішується за рахунок розгортання силами місцевих адміністрацій підрозділів Військ територіальної оборони (та прийняттям таки давно обіцяного закону), в яких передбачено опанування індивідуальних навичок солдата (організація життя у військовому таборі, володіння індивідуальною зброєю, засвоєння тактики дій бійця у складі підрозділів «взвод-рота»). ВТрО – потенційний кадровий резерв ЗСУ, цілком логічний прихід бійця ВТрО у ЗСУ як контрактника. При цьому істотно модернізується система військкоматів.

(...) Усе, що має вибіркового характеру, в армії має бути ліквідоване, оскільки є формою прихованої або явної корупції. Усі в ладу мають бути рівними, а в отриманні пільг або «мотиваційних бонусів» відмінності формуються тільки від трьох позицій: вислуги років, посади та звання.

Багато заходів стосуються частини небойових військових частин ЗСУ, структур забезпечення і, особливо, підприємств. Останні, навіть якщо їхнє призначення – специфічні функції, наприклад, ремонт озброєнь і військової техніки, мають перебувати за межами ЗСУ.

Очікувана чисельність ЗСУ на кінець п'ятого року реформування може становити 208 тис. чоловік (із яких 180 тис. військовослужбовців – професійних ЗСУ і 28 тис. працівників ЗСУ – у статусі держслужбовців). З передбаченою можливістю скорочення ЗСУ надалі, за рахунок якісного переозброєння та в разі припинення (заморожування) Росією війни, впродовж наступних трьох-чотирьох років – до 196 тис. чоловік (172 і 24 тис. відповідно).

Україна не має надлишкових ресурсів, вона мусить використовувати додаткові стимули, які мотивують укласти або продовжити контракт. У тому числі це право отримати безплатну освіту самим військовослужбовцем, або членами його родини після п'ятирічної вислуги за контрактом (включно з

військовою кафедрою, що переводить його в категорію офіцерів), а також можливість одержання сертифіката на житло.

Природно, реалізація такої Програми потребує істотного збільшення фінансування ЗСУ. Загальна прогнозна сума середніх щорічних витрат становитиме до 5,7 млрд дол.

Тільки так можна створити ЗС, які примусять недругів України забути про геополітичну ревізію.

Хоча ідею Д. Арахамії – почати обговорення ініціативи скорочення армії і проведення розрахунків створення професійних Збройних сил – я не відкидав би.

(Левый берег)

У рамках опитування, ініційованого Президентом Володимиром Зеленським, яке має відбутися під час місцевих виборів, українцям пропонують висловитися щодо зменшення кількості народних депутатів Верховної Ради до 300 осіб.

**Кандидат юридичних наук, експерт з конституційного права
Олександр Москалюк:**

Співвідношення кількості парламентів до кількості населення цілком відповідає всім європейським стандартам. Приміром, у Польщі, яка співставна з Україною за чисельністю населення, нижня палата парламенту (сейм) складається з 460 депутатів.

Парламент – це представницький орган, який виконує представницьку функцію. Це означає, що в цьому органі мають бути максимально представлені інтереси різних соціальних, етнічних, лінгвістичних та інших груп. Звісно, якщо керуватися лише цією логікою, то можна дійти і до абсурду, сказавши, що для реалізації представницької функції необхідно збільшувати чисельність парламенту. Однак, все ж, вирішуючи питання чисельності Верховної Ради України, необхідно керуватися золотою серединою: склад представницького органу не повинен бути ні надто малим, ні надто великим.

Плюс зменшення депутатського корпусу полягає в можливості більшого контролю з боку суспільства. Звичайно, що відстежувати діяльність 300 депутатів значно простіше, ніж 450. Однак контролювати менший парламент легше і Президентіві. Особливо, якщо більшість належить його політичній силі. Є, м'яко кажучи, великі сумніви, що при винесенні питання зменшення чисельності парламенту на референдум у 2000 р., Леонід Кучма керувався якимось іншими мотивами, крім елементарного бажання збільшити свою політичну вагу шляхом усічення кількості парламентарів.

У багатьох українців є стереотип, що український парламент обходиться надто дорого. Так от, у 2017 р. аналітичний портал «Слово і діло» підрахував, що одному українцю утримання всього парламенту з апаратом

обходиться в 72 грн. І хоча минуло вже три роки, але навряд ця сума змінилася в рази.

На останок зазначу лише одне. Референдуми, плебісцити, загальнонаціональні опитування є надто небезпечним інструментом, щоб їх використовувати без дотримання загальновідомих формальностей. Ну, наприклад, публічна дискусія щодо питань, винесених на референдум, триває кілька місяців після оголошення референдуму, плебісциту чи опитування. Ну і точно, що не кілька днів. Причина проста: переваги і недоліки прийнятих рішень мають бути зрозумілі, що наближає суспільство до усвідомленого прийняття рішення.

Безумовно, якщо виходити з критерію ефективності діяльності парламентарів із точки зору написання законопроектів та участі в діяльності комітетів, то 300 депутатів буде ще й забагато. Однак якість парламенту – це проблема не його кількості, а самого українського суспільства. Адже парламент як представницький орган є дзеркалом суспільства, відображаючи всі його хвороби. Чи можливо їх вирішити шляхом ампутації? Не впевнений.

[\(Левый берег\)](#)

Член наглядової ради Центру Trade +, TechUkraine, SheExports і Укргідроенерго, колишній торговий представник України Наталія Микольська:

Чи може Україна стати гравцем на глобальній економічній мапі? Може. Коли? Коли ми створимо економічну стратегію з підприємцем в основі розвитку та з інтернаціоналізацією українського бізнесу як пріоритетом державної політики. Розробимо план дій і його виконуватимемо щодня та спільно контролюватимемо його виконання. А ще це все постійно будемо адаптовувати та оновлювати, виходячи з нових реалій.

Чому? Бо без стратегії економічного розвитку України, яка дає відповідь на запитання: «що Україна може запропонувати світові?», неможливий не лише економічний, а й будь-який розвиток України.

Ось декілька основоположних принципів стратегії.

Ми знаємо, що ми можемо зараз і в перспективі запропонувати світові. І це дійсно чесно, без перебільшення, роздування та маскуванню.

Фундамент стратегії – розвиток підприємництва та інтернаціоналізація українського бізнесу. Розвиток – це про повагу і підтримку, а ще навчання та пропагування культури підприємництва в Україні. А ще – про інтернаціоналізацію українського бізнесу: плекання, підтримку та розвиток глобальних амбіцій українських підприємців.

Ми цінуємо та підтримуємо всіх виробників незалежно від галузі та товару чи послуги, які вони виробляють, а ще й експортують: сталь це чи авіазапчастини, соняшникова олія чи ІТ-послуги, дизайнерські кепки чи м'ясо, ІТ-продукти чи шоколадні вироби, меблі чи фармацевтика.

Ми цінуємо та підтримуємо всіх підприємців та бізнес також незалежно від розміру: розвиваємо малий і середній бізнес, виходимо з того, що великий український бізнес – це надбання, а не зло.

(...) Курс із підприємництва та інновацій є обов'язковим в українських вишах та професійній освіті.

Український бізнес отримує той самий рівень уваги від держави й уряду, як іноземний, і на засіданнях різних рад та нарадах поряд з європейськими та американськими присутні представники провідних українських бізнес-об'єднань.

У нас працюють державні офіси (і навіть ті ж «няні») та офіси на локальному рівні для підтримки українських інвесторів.

Український бізнес отримує підтримку своїх освітніх ініціатив, запровадження інновацій і технологій, і не лише на словах, але й у вигляді податкових преференцій.

Інтернаціоналізація українського бізнесу є в основі економічного розвитку: експорт, залучення технологій та інвестицій, відкриття виробництв за кордоном, франчайзинг, сильні українські бренди.

Основне завдання уряду – зробити розвиток експорту постійною, послідовною та консолідованою державною політикою та пріоритетом.

Держава розвиває експорт через створення сприятливих умов, що стимулюють торгівлю, розвиток послуг з підтримки бізнесу для підвищення конкурентоспроможності, запуск повноцінної системи підтримки та просування експорту; зміцнення навичок і компетенцій українського бізнесу, необхідних для участі в міжнародній торгівлі, а ще залучення малого і середнього бізнесу до експортної діяльності. Ми не лише створюємо інституції та програми розвитку підприємництва та інтернаціоналізації українського бізнесу, такі як Офіс із просування експорту, Експортно-кредитне агентство, а їх належно фінансуємо та розвиваємо лише в інтересах українського бізнесу.

Проте, як говорять гуру з трансформаційного менеджменту, «культура з'їдає стратегію на сніданок», та «стратегія – це тільки обіцянка, а виконує її культура». Тому, крім стратегії, має бути чіткий та зрозумілий для всіх план дій, а ще постійний моніторинг його виконання. А ще постійне оновлення, бо ми не живемо в ізоляції, а світ змінюється. І як говорив Дарвін, виживають не найсильніші або найрозумніші, а ті, хто найкраще пристосовується до змін.

[\(Центр політико-правових реформ\)](#)

Юрист, фахівець у сфері конституційного та міжнародного публічного права Олександр Марусяк:

13 жовтня 2020 р. Президент України Володимир Зеленський у відеозверненні до народу закликав усіх прийти на виборчі дільниці 25 жовтня 2020 р. і в день місцевих виборів також відповісти на п'ять важливих для

кожного питань. Утім, які саме це питання і в який спосіб Президент очікує одержати на них відповіді, у відео не прозвучало. Так само і не було опубліковано жодного юридичного акта, який би привідкрив завісу над цією інтригою.

Варто зазначити, що вже не вперше в інформаційному просторі лунають ідеї щодо проведення опитувань незрозумілої юридичної природи разом з місцевими виборами. У вересні цього року у парламенті було зареєстровано дюжину законопроектів із цього приводу.

Звісно, те, що Президент України опікується питанням народовладдя, – це прекрасно. Однак справжнє народовладдя можливе лише через використання тих інструментів та процедур, які передбачені Конституцією і законом України. Усе, що поза цим, – це відвертий популізм і протиправні дії.

Наприклад, Конституція України передбачає право громадян на участь у всеукраїнському та місцевих референдумах. Однак, на сьогодні відсутнє діюче законодавство про референдум. 18 червня 2020 р. Верховна Рада підтримала в першому читанні законопроект про народовладдя через всеукраїнський референдум (реєстр. № 3612), внесений Президентом України, але він все ще не ухвалений у цілому. А щодо законопроекту про місцевий референдум, то його ще ніхто не ініціював із провладної більшості.

Чи варто було б Президенту все-таки приділити увагу питанню створення адекватної законодавчої бази з питання референдуму, замість того, щоб займатися самодіяльністю і розробляти неконституційні інструменти з'ясування народної ініціативи? Чи не було б краще, наприклад, розробити законопроект про місцевий референдум і надати реальну можливість жителям будь-якого села, селища чи міста самостійно вирішувати питання місцевого значення, які належать до відання територіальної громади, замість того, щоб обговорювати з ними ті «5 важливих питань»?

Всенародне опитування громадян, поєднане вкупі з місцевими виборами, без юридичного підґрунтя та належної підготовки з організаційно-технічного боку буде видаватися вкрай сумнівним та нелегітимним. Такими самими будуть і результати цього опитування. Тому, якщо Президент України підпише указ щодо проведення такого опитування, яке нічим не передбачене і нічим не врегульоване, відразу постане питання щодо конституційності такого документа. А якщо ж Президент України сам нічого не буде ухвалювати, а надасть вказівки ЦВК самостійно організувати проведення такого опитування, все одно постане питання щодо легітимності таких дій як глави держави, так і ЦВК.

Роздумуючи щодо таких дивних форм народовладдя, на думку спадає інше «знамените» опитування, яке було замасковано під референдум і супроводжувалося масовими порушеннями і цинічними зловживаннями – загальноросійське голосування щодо внесення змін до Конституції Російської Федерації, яке відбувалося з 25 червня до 1 липня 2020 р. Чим все

завершилося, думаю, писати не треба. Але Україна, як писав Кучма (і як я сподіваюся), – не Росія.

(Центр політико-правових реформ)

13 жовтня Президент України Володимир Зеленський оголосив про проведення в день місцевих виборів 25 жовтня 2020 р. всенародного опитування з п'яти запитань.

Голова правління Центру політико-правових реформ Ігор Коліушко:

Відповідно до ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. На сьогодні немає законодавчого підґрунтя для організації та проведення будь-яких усенародних опитувань (де-факто консультативних референдумів) жодним органом влади чи її посадовою особою, так само, як і для поєднання таких ініціатив із проведенням чергових чи позачергових виборів.

Голова правління Громадянської мережі «ОПОРА» Ольга Айвазовська:

Президент України повинен уникати проведення передвиборної агітації на користь суб'єктів виборчого процесу під час організації опитування в період до і в день голосування. У разі проведення такої агітації буде порушено ключові вимоги українського законодавства щодо рівності можливостей кандидатів, прозорості фінансування їхніх передвиборчих кампаній. Володимир Зеленському варто відмовитись від уже наявної практики використання гасел, положень передвиборчої програми партії «Слуга народу» або будь-якої іншої політичної сили, її місцевої організації під час промоції, організації і проведення опитування за ініціативи Президента України.

Співголова Ради реанімаційного пакета реформ Юлія Кириченко:

Президенту України варто відмовитися від ініціативи проведення всенародного опитування саме 25 жовтня 2020 р. в день проведення місцевих виборів в умовах відсутності законодавчої процедури проведення такого опитування.

Прошу парламент утриматися від коригування виборчих процедур напередодні дня виборів.

Виборцям варто зосередитися на реалізації виборчого права на місцевих виборах і утриматися від участі в опитуванні, яке проводиться без законних підстав. Важливо уникати насильницьких дій, а в разі виявлення порушення виборчого законодавства – звертатися до поліції і відповідних органів державної влади.

Експерт з питань виборів та референдумів Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) Денис Ковриженко:

Практика проведення державою «опитувань громадської думки», тим більше – без будь-якої правової бази і методології, є нетиповою для демократичних держав. Більше того, проведення таких «опитувань» одночасно з місцевими виборами прямо суперечить рекомендаціям Венеційської комісії та підходам, закладеним у законопроекті «Про народовладдя через всеукраїнський референдум».

Голова Ради Лабораторії законодавчих ініціатив Світлана Матвієнко звернулася до виборців із закликом не дозволити собою маніпулювати:

Ми свідомі того, що до людей, які пропонують і просувають це всенародне опитування, у край важко донести критичне раціо. І якщо вони все ж будуть проводити це опитування, то ви, шановні співгромадяни, не маєте жодної причини брати участь у незаконних і небезпечних діях влади. Діях, які, судячи з усього, мають, з одного боку, хоч якось реанімувати партійні рейтинги і мобілізувати явку свого електорату на місцевих виборах, а з іншого – легітимізувати безглузді або вкрай небезпечні для українського суверенітету кроки.

[\(Українська правда\)](#)

Президент України Володимир Зеленський ініціював проведення в день місцевих виборів 25 жовтня 2020 р. всенародного опитування з п'яти запитань.

Політолог, голова Центру прикладних політичних досліджень «Пента» Володимир Фесенко:

Президент Зеленський – великий шанувальник швейцарської практики голосувань з важливих суспільно-політичних питань (...). Погоджуся з Президентом, що громадяни повинні мати право висловлювати свою думку з найрізноманітніших питань. Це один з механізмів демократії.

(...) Якщо йдеться про всеукраїнські референдуми, то треба мати на увазі, що це недешево задоволення. Це процедура, аналогічна виборам. Витрати на проведення загальнонаціональних виборів (президентських чи парламентських) становлять близько 2 млрд грн. Для порівняння, це річний бюджет невеликого обласного центру. Витрати на проведення референдуму будуть трохи дешевше, але все одно істотно більше 1 млрд грн. Якщо проводити референдум одночасно з виборами, можна здешевити витрати на його проведення. Але загальнонаціональні вибори проводяться не щороку. І в такій небагатій країні, як Україна, фінансово недоцільно проводити референдуми частіше, ніж раз на рік, а ще краще робити це не так часто (раз на два-три роки).

Якщо йдеться про всеукраїнські консультативні опитування, то і вони будуть коштувати чималих грошей, у тому випадку, якщо будуть проводитися за повноцінною процедурою голосування і контролю за цією процедурою. Якщо ж це буде якась спрощена процедура, тоді буде втрачено

довіру до результатів цього опитування, тому що не буде належного контролю над процесом голосування і підрахунком голосів.

У недалекій перспективі, напевно, буде можливість проводити всеукраїнські консультативні опитування в електронному вигляді (при забезпеченні належного захисту, звичайно). І ось тоді можна буде голосувати і кожен місяць, і навіть щотижня. Але якщо голосувати занадто часто, тоді швидко пропаде інтерес до цієї «забави», відбудеться девальвація самої процедури через її занадто часте вживання. У цьому випадку різко знизиться активність участі в таких опитуваннях. І якщо з якихось питань проголосує менше 10 % або взагалі всього кілька відсотків громадян з правом голосу, то значущість і вплив результатів таких опитувань будуть мінімальні. Тому не варто занадто захоплюватися в майбутньому навіть електронними опитуваннями.

Україні делікатно й обережно варто підходити до вибору тем (питань) для референдумів і навіть консультативних опитувань. У кожному правилі, в тому числі і з референдумів, є свої винятки. Зокрема, у нас вони зафіксовані в Конституції України: не можна проводити референдуми щодо законопроектів з питань податків, бюджету та амністії. Не варто виносити на всенародне голосування питання, які потребують для оцінки високої (експертної) кваліфікації. Бажано також уникати і референдумів (і просто консультативних опитувань) за темами, які можуть спровокувати гострі внутрішньополітичні конфлікти. Для нашої країни характерні високі ризики політико-ідеологічної поляризації з цілої низки питань, тому з вибором тем для опитувань необхідно діяти обдуманно, дотримуючись принципу «не нашкодь».

На закінчення нагадаю історію з Брекзітом. Виносячи якесь значуще питання на референдум, можна очікувати один результат, а отримати зовсім інший. А може бути розподіл голосів майже 50 на 50, що тільки посилить конфліктність щодо цієї теми і посіє сумніви в легітимності результату. Тому краще приймати рішення на референдумі лише кваліфікованою більшістю голосів (не менше 60 %) і за участю в референдумі не менше 50 % громадян, які мають право голосу.

Загальний висновок такий. Дійсно, не варто боятися референдумів та консультативних опитувань. Це нормальна демократична практика. Але не варто частити з такими опитуваннями, інакше вони втратять своє значення. Треба бути обережними з вибором тем для референдумів та консультативних опитувань. І процедура їх проведення повинна бути прозорою, надійною і легітимною, інакше не буде довіри до результатів таких опитувань.

Тимчасово окуповані території, учасники бойових дій та тимчасово переміщені особи

Офіційна інформація

Обліковано 1 458 722 внутрішньо переміщені особи ([Урядовий портал](#)).

Станом на 19 жовтня 2020 р., за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, узято на облік 1 458 722 переселенці з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим.

Міністерство закордонних справ України взяло до уваги третю доповідь Генерального секретаря ООН «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, Україна», яка була підготовлена на виконання однойменної резолюції Генеральної Асамблеї ООН 74/168 ([Міністерство закордонних справ України](#)).

Ключовим елементом доповіді є заклик Генерального секретаря ООН до Російської Федерації як держави-окупанта припинити грубі порушення прав людини та дотримуватися всіх своїх зобов'язань відповідно до міжнародного гуманітарного права та прав людини (...).

У контексті політики, яка цілеспрямовано здійснюється російською окупаційною владою для зміни демографічного складу Кримського півострова, доповідь документує знищення приватних будівель кримських татар як приклад примусового виселення. Окрема увага привертається до зростання кількості внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованого Криму.

Мінреінтеграції виділило додаткові кошти на оснащення реабілітаційних закладів ([Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України](#)).

(...). У рамках реалізації гранту «Подолання наслідків конфлікту, пілотний проєкт з відновлення та розбудови спроможностей» реалізується дев'ять проєктів у громадах України. Наразі в рамках додаткового фінансування триває дооснащення об'єктів, які брали участь у проєктах.

Тендерний комітет розглянув цінові пропозиції учасників торгів та прийняв позитивні рішення щодо закупівлі обладнання сумарно на 2,8 млн грн. Так, у рамках додаткового фінансування кошти були виділені на навчальне, реабілітаційне та фізіотерапевтичне обладнання для наступних проєктів (...).

У Миколаєві міський центр підтримки учасників АТО/ООС та ВПО отримає обладнання для реабілітації та відновлення на суму приблизно 400 тис. грн.

(...). Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України реалізує грант від Світового банку, який спрямований на подолання наслідків міжнародного збройного конфлікту, відновлення та розбудови спроможностей.

Великобританія виділить 5 мільйонів фунтів стерлінгів для переселенців на Донбасі ([1NEWS \(1news.com.ua\)](http://1NEWS(1news.com.ua))).

Кошти підуть на забезпечення громад базовими товарами та послугами, підтримку постраждалих від конфлікту громад у подоланні наслідків пандемії коронавірусу

Велика Британія надасть додаткові 5 млн фунтів стерлінгів гуманітарної допомоги Україні для допомоги переселенцям і громадам на Донбасі. Про це йдеться в заяві посольства Британії в Україні.

Також повідомлялося, що фінансування дасть змогу продовжити роботу із забезпечення базових потреб та покращення умов життя внутрішньо переміщених осіб, їхніх нових громад на підконтрольній уряду України частині Донбасу та громад в ОРДЛО.

Кошти підуть на забезпечення громад базовими товарами та послугами, підтримку постраждалих від конфлікту громад у подоланні наслідків пандемії коронавірусу.

Також заплановано надання психосоціальної підтримки постраждалим від гендерного насильства і підтримка економічної активності громад.

Підтримка внутрішньо переміщених осіб та жителів Сходу України

Кабмін виділив понад 4 млн грн для придбання житла для ВПО ([Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України](#)).

Кабінет Міністрів України на своєму засіданні 9 жовтня розподілив субвенції з державного бюджету понад 4 млн грн для придбання житла внутрішньо переміщеним особам (ВПО). Ще 1,7 млн грн виділять на це місцеві бюджети. За ці кошти планується придбати 23 квартири та вісім будинків для тимчасового проживання 90 ВПО, у деяких населених пунктах Луганської, Харківської, Донецької, Херсонської, Житомирської, Полтавської та Чернігівської областей.

УФСІ надає підтримку партнерським громадам у створенні фондів житла для тимчасового проживання ВПО та управління ними ([Український фонд соціальних інвестицій \(УФСІ\)](#)).

Вирішення житлового питання залишається для вимушених переселенців основним викликом у створенні належних умов для їхньої повної адаптації та інтеграції у громади, що приймають ВПО. Для реалізації права внутрішньо переміщених осіб на житло держава запроваджує програми, які надають можливість переселенцям отримати житло за пільговими кредитами або за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам.

Для фахової юридичної підтримки 11-ти громад, що беруть участь у поточному проекті «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури. УФСІ VI», Фондом започатковано впровадження програми «Правова підтримка ВПО та органів місцевого самоврядування», яку на замовлення Фонду виконує БФ «Право на захист».

Мета програми – сприяння адаптації та інтеграції ВПО шляхом надання консультативно-інформаційної допомоги представникам місцевих органів влади та самоврядування, громадським активістам і, власне, самим внутрішньо переміщеним особам.

Наступним етапом програми є надання очних та дистанційних правових консультацій органам місцевого самоврядування з метою адаптації зразкових документів для подальшого використання відповідно до індивідуальних потреб кожної окремої громади, конкретизації порядків поселення та формування переліків ВПО, які потребують житла, уточнення процедур переведення будівель до фонду житла для тимчасового проживання ВПО.

Незважаючи на перехід на дистанційне навчання з 15 жовтня, студенти з ТОТ не повинні виселятися з гуртожитків ([Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України](#)).

Сьогодні на засіданні Кабінет Міністрів України прийняв рішення про перехід закладів освіти на дистанційну форму навчання з 15 жовтня до 15 листопада 2020 р. з рекомендованим виїздом студентів із гуртожитків.

При цьому ця рекомендація не застосовується до здобувачів освіти з тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

Також відповідна рекомендація не застосовується до сиріт, учнів/студентів з регіонів із «червоним» рівнем епідемічної небезпеки, іноземних громадян та осіб без громадянства, здобувачів освіти, які поєднують навчання з роботою.

Запущено роботу чат-боту «Юридичний порадник для ВПО» ([Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України](#)).

Відбулася презентація чат-боту «Юридичний порадник для ВПО», який уже розпочав свою роботу на платформах Viber та Telegram.

Цей інструмент покликаний вирішити проблеми доступу до кваліфікованої юридичної допомоги для людей, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ на Сході України та внаслідок окупації РФ Кримського півострова. Чат-бот дасть змогу отримувати кваліфіковану безоплатну юридичну допомогу в будь-який момент і будь-де.

Заступник міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації Снавер Сейтхалієв:

Сьогодні в Україні близько 1,5 млн ВПО, ще близько 5 млн громадян мешкають на тимчасово окупованих територіях на Донеччині і Луганщині та в Криму і часто не мають доступу до сайтів держструктур та держорганів України, оскільки вони блокуються Росією. Мінреінтеграції спільно з партнерами робить усе можливе, щоб завдяки сучасним інструментам комунікації люди могли оперативно та безкоштовно отримати необхідну юридичну допомогу.

У чат-боті, крім відповідей на найбільш поширені запитання від ВПО про перетин кордону, про оформлення документів тощо, можна знайти рекомендації, як діяти в тих чи інших випадках, подивитись зразки необхідних процесуальних та інших документів, контакти державних установ та організацій, інтерактивні мапи, інфографіку та корисні посилання.

Уряд спрощує механізми надання послуг ВПО за допомогою мобільного застосунку «Дія» ([ВАСИЛІВСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ](#)).

Запроваджено електронну версію довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи в мобільному застосунку «Дія».

Електронна довідка та довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (паперовий варіант) мають однакову юридичну силу, зокрема, електронна довідка пред'являється особою на смартфоні, без пред'явлення її паперової форми.

У випадку, якщо у внутрішньо переміщеної особи не відображається її електронна довідка, або електронна довідка малолітньої дитини, недієздатної особи або особи, дієздатність якої обмежена, законним представником якої вона є, або інформація в електронній довідці відображається некоректно, зокрема, відсутні відомості про зареєстроване та фактичне місце проживання тощо, особі рекомендується звернутись до управління соціального захисту населення райдержадміністрації.

Інформація щодо управління праці та соціального захисту населення за вересень 2020 року ([Краматорська міська рада](#)).

З Державного бюджету надійшло 35 249 225,79 грн, у тому числі перераховано: (...) щомісячна адресна допомога внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання – 8 009 987,68 грн (...).

Відділом з роботи із внутрішньо переміщеними особами протягом вересня прийнято та видано довідки про взяття на облік як внутрішньо переміщених осіб 206 особам, призначено адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг 608 сім'ям.

Відділом державних соціальних інспекторів за вересень для призначення всіх видів соціальних виплат складено 140 актів обстеження матеріально-побутових умов сім'ї (...).

Підготовлені подання щодо прийняття рішення про призначення (відновлення) соціальних виплат 942 внутрішньо переміщеним особам.

На період карантину: ВПО, які не працюють, також мають право на допомогу переселенця ([РПД «Донецькіє новості»](#)).

На період карантину і протягом одного місяця після його завершення адресну допомогу для покриття витрат на проживання («посібник переселенця») можуть отримувати і внутрішньо переміщені особи (ВПО), що не працевлаштовані. Раніше така допомога їм не була покладена.

Розмір цієї виплати такий самий, що й у працездатних переселенців – 442 грн на місяць.

Зокрема, до карантину, якщо працездатний переселенець офіційно не працює на підконтрольній Україні території, то він міг оформити адресну допомогу. Але протягом двох місяців із дня призначення виплати розмір цієї допомоги на наступні два місяці зменшувався на 50 % (тобто до 221 грн). Якщо ж ВПО і далі не працевлаштувався, виплата допомоги припинялася.

При цьому такий переселенець міг відновити адресну допомогу при подальшому працевлаштуванні. Тепер же такі ВПО мають право на допомогу.

Набір на третій тренінг-курс для практикуючих психологів ([Громадський Простір](#)).

Громадська організація «РЕОМ» у рамках проекту «Подолання кризи та розбудова України – Час діяти!» оголошує набір на участь у тренінг-курсі для практикуючих психологів, працівників психологічних центрів, громадських та гуманітарних організацій, які працюють у сфері психологічного відновлення людей, що постраждали внаслідок збройного конфлікту на Сході.

Метою тренінг-курсу є надати учасникам передові знання та практичні навички з психологічної підтримки, відновлення та повернення до мирного цивільного життя постраждалих осіб, їхньої подальшої інтеграції у громади.

Тренінг-курс складається з двох триденних тренінгів, логічно поєднаних між собою. Освітній компонент першого тренінгу присвячений тематиці психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних

ситуаціях за стандартами IASC, другого тренінгу – першої психологічної допомоги (ППД) та кризової інтервенції.

Участь у тренінгах безкоштовна. При повній участі учасники забезпечуються проживанням, харчуванням та компенсацією квитків на суму не більше 1000 грн (за наявності оригіналів в обидва боки) (...).

Тренінг проводиться за фінансової підтримки Institut für Auslandsbeziehungen (Berlin) з використанням ресурсів Міністерства закордонних справ Німеччини.

Учасниками Осінньої школи «Місцеві ініціативи – шлях до тривалих рішень» напрацьовано ініціативи щодо покращення інтеграції ВПО ([Офіс Ради Європи в Україні](#)).

Проектом Ради Європи «Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень» (далі – Проект) у співпраці з Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України було проведено Осінню школу «Місцеві ініціативи – шлях до тривалих рішень». Захід пройшов у комбінованому форматі з 30 вересня до 2 жовтня у м. Одеса із дотриманням усіх рекомендацій, пов'язаних з пандемією COVID-19.

Метою Осінньої школи було створення простору для спільного обміну досвідом та кращими практиками впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення, обговорення поточних викликів та стратегічних напрямів інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах задля зміцнення інструментів їхньої підтримки на місцевому рівні.

Від Ради Європи учасників/учасниць привітали Лілія Гретарсдоттір, в. о. голови Управління з питань незалежних інституцій з прав людини, Генеральний директорат із прав людини та верховенства права (м. Страсбург) та Олена Литвиненко, в. о. голови Офісу Ради Європи в Україні (м. Київ).

Міжнародні експерти долучились до роботи Осінньої школи в онлайн-форматі та представили результати унікального дослідження, що акумулювало міжнародний досвід забезпечення компенсації за зруйноване майно, реституції, права на житло та соціальний захист внутрішньо переміщених осіб.

Для учасників були проведені майстерні особистісного розвитку із запобігання професійному вигоранню, упровадження медіації та відновного правосуддя; представлено новели в національній судовій практиці з питань внутрішнього переміщення, а також дистанційний курс HELP з питань внутрішнього переміщення.

За результатами Осінньої школи учасники напрацьовали ініціативи щодо покращення інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Найближчим часом пропозиції буде узагальнено Проектом та представлено Міністерству з

питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України та іншим долученим партнерам з метою подальшого впровадження.

Ініціативи регіональних владних структур та громадських організацій

Майже 2000 вступників із ТОТ уже зараховані на місця державного замовлення до українських ЗВО через освітні центри «Донбас – Україна» та «Крим – Україна» ([Донецька обласна державна адміністрація](#)).

Заступник міністра освіти і науки України Андрій Вітренко:

За попередніми підсумками вступної кампанії 2020 р. станом на початок жовтня до українських закладів вищої освіти на місця державного замовлення вступило майже 2 тис. осіб із тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та анексованого Криму. Зарахування вступників з ТОТ триватиме ще до 23 жовтня 2020 р.

Під час цього річної вступної кампанії на базі українських закладів вищої освіти функціонували водночас такі освітні центри, як «Крим – Україна» та «Донбас – Україна». Станом на сьогодні вже зарахована на навчання через ОС «Крим – Україна» 381 особа, через ОС «Донбас – Україна» – 1 572 особи. Завершальний етап зарахування на бюджет та контракт триватиме ще до 23 жовтня.

Традиційно в рейтингових списках та наказах про зарахування всі прізвища вступників із ТОТ були зашифровані з метою гарантування їхньої безпеки.

Також були презентовані оновлена покрокова інструкція «4 кроки, як здобути середню освіту в Україні школярам з ТОТ у 2020/2021 н. р.» та інші промоційні матеріали – постери, листівки, календарики, розроблені Фондом «Відкрита політика» у співпраці з МОН, які допоможуть підготуватись учням до наступної вступної кампанії та поінформувати їх про можливості здобуття вищої освіти в українських університетах.

Виконавча директорка Фонду «Відкрита політика» Ірина Жданова:

Ми повинні об'єднати зусилля держави та всіх громадських ініціатив заради реінтеграції дітей із тимчасово окупованих територій. Школа – це чи не єдине місце, де можна вести діалог із батьками і дітьми, які проживають по обидва боки фронту. Тому Фонд «Відкрита політика» продовжує роботу, розпочату у 2015 р. щодо доступу до освіти дітям, які постраждали внаслідок війни. Ми розробили анімаційну покрокову інструкцію, постери. Навчаємо освітян, консультантів гарячої лінії.

Для забезпечення інформування учнів та їхніх батьків про можливості здобуття вищої освіти на території України за спільної ініціативи МОН,

Урядового контактного центру та Фонду «Відкрита політика» в лютому 2020 р. розпочала роботу Урядова гаряча лінія з консультування громадян щодо питань освіти мешканців із тимчасово окупованих територій, на яку до та під час вступної кампанії (протягом семи місяців) надійшло 6 603 дзвінки.

Продовжує роботу регіональна гаряча лінія в Краматорську та гарячі лінії Фонду «Відкрита політика».

У Лисичанську пройшла зустріч представників NRC зі спільнотою ВПО, які наразі мешкають на території міста ([Військово-цивільна адміністрація міста Лисичанськ Луганської області](#)).

У заході взяли участь заступник керівника ВЦА Максим Головнєв, начальник управління праці та соціального захисту населення Олена Єздакова, консультант NRC профайлінгу (профілювання ВПО) Петро Костогриз, фахівчиня відділу зі зв'язків із громадськістю NRC Віолетта Шемет та внутрішньо переміщені особи.

Під час зустрічі обговорювалися основні проблеми, з якими стикаються внутрішньо переміщені особи в повсякденному житті та потреба в допомозі від неурядових організацій у майбутньому.

Консультант NRC профайлінгу (профілювання ВПО) П. Костогриз подякував за тривалу та змістовну бесіду всім присутнім, пообіцяв узагальнити та передати керівництву всю почуту інформацію, аби зрозуміти, в якому напрямі працювати NRC з надання допомоги внутрішньо переміщеним особам.

Донецький державний університет управління створює інноваційну інфраструктуру в Маріуполі ([i24](#)).

Цей проект презентували на відкритому обговоренні розвитку вузів-переселенців у Маріуполі. Ініціатива реалізується в рамках програми «Підтримка ЄС переміщених вищих навчальних закладів на Сході України».

Ректор ДонДУУ Світлана Марова:

Університет активно співпрацює з європейськими навчальними закладами та організаціями. Вуз надав свою програму інтеграції до маріупольського освітнього простору.

Проект освітнього центру передбачає капітальну реконструкцію одного з корпусів по вул. Макара Мазая, 15. Там з'явиться сучасна і стильна будівля. Її обладнають з урахуванням найактуальніших тенденцій у сфері освіти.

На базі установи відкриваються академічні магістерські програми, Центр екологічної освіти, орган студентського самоврядування вищих навчальних закладів-переселенців і центр з інтеграції цих вузів до громади Маріуполя.

Стратегічне завдання проекту – створити інноваційне освітнє середовище для студентів, викладачів та громади з відповідною сучасною інфраструктурою.

У ДонДУУ перейшли до другого етапу побудови університетського кампусу – розширення соціальної інфраструктури (актовий зал, спортивні зали, коворкінг, бібліотека, студентський клуб), покращення зовнішнього вигляду будови та впорядкування прилеглої території. На жаль, такі амбітні плани неможливо реалізувати силами та коштами лише Донецького державного університету управління. Орієнтовна вартість проекту понад 1 млн євро. Партнери проекту – Університет Генуї (Італія), Маріупольська міська рада, «Фонд розвитку Маріуполя», «Зелений центр Метінвест». Реалізація відбувається завдяки двох грантів Європейського Союзу та підписання Угоди про фінансування Фонду розвитку Маріуполя, які передбачають реконструкцію першого та третього навчальних корпусів університету.

У прифронтовому селі Старогнатівка Волноваського району на Донеччині відкрилася новозбудована амбулаторія загальної практики сімейної медицини ([Укрінформ](#)).

Амбулаторія була збудована в рамках реалізації програми, спрямованої на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості. Вона забезпечена всім необхідним обладнанням та готова до прийому пацієнтів.

Раніше для цієї амбулаторії за рахунок субвенції було придбано автомобіль Renault Duster, який допоможе медикам бути мобільнішими.

В ОДА зазначили, що новозбудована амбулаторія дасть можливість створити належні умови для якісного медичного обслуговування мешканців прифронтового села та довколишніх населених пунктів.

До Дня захисника України, який відзначається 14 жовтня, з бюджету міста виплатять матеріальну допомогу окремим категоріям киян ([Big Kyiv](#)).

Про це заявив **мер Кисва Віталій Кличко**:

Усього її отримають понад 29 тисяч людей. Це – ветерани АТО, волонтери, родини героїв Небесної сотні та кияни, які отримали поранення під час Революції Гідності. Отримають допомогу і внутрішньо переміщені особи, які перебувають на обліку та проживають у столиці. Розмір такої допомоги – від 800 до 1500 грн.

Начальник Донецького обласного управління «Ощадбанку» **відповіла на актуальні для ВПО питання ([Донецька обласна державна адміністрація](#)).**

Начальник філії «Донецьке обласне управління АТ «Ощадбанк»
Світлана Яківчик:

Пенсійні виплати внутрішньо переміщених осіб зараховуються на карткові рахунки вчасно й без затримок. Кошти зараховуються вчасно й чекають клієнтів.

На сьогодні в Донецькій області налічується 274 тис. пенсіонерів – внутрішньо переміщених осіб, і залишки на їхніх рахунках становлять понад 2 млрд грн.

112 тис. внутрішньо переміщених осіб – це ті, хто не отримав платіжні картки. Тобто картки перебувають у відділеннях банку, термін дії їх подовжено, але клієнти з тих чи інших обставин не змогли їх отримати. Вони очікують клієнтів.

Згідно з рішенням «Ощадбанку», ті картки внутрішньо переміщених осіб, термін дії яких закінчився з березня по вересень, не будуть блокуватись до 1 листопада 2020 р.

Навчання психологів, що працюють з ВПО, продовжується онлайн у Маріуполі ([Офіс Ради Європи в Україні](#)).

У Маріуполі в рамках проєкту Ради Європи «Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень» проведено другий модуль тренінгів для психологів та соціальних працівників «Робота з травмою та втратою. Основи супервізії».

Онлайнний захід проведено у співпраці з Маріупольським міським Центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Маріупольської міської ради та Ізраїльською коаліцією травми.

Другий модуль є частиною фахового навчання, що складається з трьох модулів та консультаційних супервізій, які тривають з березня до грудня 2020 р.

Тема модуля була присвячена технікам консультивання під час роботи з травмою та втратою. Через три тижні учасники відвідуватимуть онлайнні супервізії від екскретів з Ізраїлю, де обговорюватимуть складні ситуації, що зустрічаються в їхній повсякденній практиці.

Наприкінці року за результатами навчання буде сформовано мультидисциплінарну команду регіональних тренерів, що складатиметься з трьох груп фахівців по 15 осіб за рівнем базової освіти: психологи, соціальні працівники, волонтери. Тренери оволодіють методами роботи з травмою та основами супервізії задля посилення їхньої діяльності у громаді Маріуполя та покращення якості послуг, що надаються внутрішньо переміщеним особам та населенню, яке постраждало від конфлікту.

Новини із соціальних мереж

([Денис Шмигаль](#))

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль:

Під час робочої поїздки до Луганщини відповідним службам було доручено в найкоротші терміни оцінити збитки від пожеж, щоб люди якнайшвидше отримали допомогу. Сьогодні уряд виділив для цього 185 млн грн:

- по 200 тис. грн отримають сім'ї загиблих;
- по 50 тис. грн – постраждали, які отримали тяжкі травми;
- по 30 тис. грн – ті, хто отримав травми середньої важкості;
- по 20 тис. грн – ті, хто зазнав травм легкої тяжкості.

Людам, які втратили житло, буде виділено по 300 тис. грн на сім'ю та по 50 тис. грн – на ремонт частково зруйнованих будинків.

Також уряд виділив кошти для ДСНС, що дасть змогу поновити ресурси, втрачені під час гасіння пожеж у Луганській області.

[\(Павло Кириленко\)](#)

Голова Донецької обласної військово-цивільної адміністрації Павло Кириленко:

25 жовтня кожен із нас піде на вибори, щоб підтримати тих, кому довіряє.

Крім того, у цей день українці зможуть узяти участь в обговоренні п'яти важливих для країни питань.

Одне з них – «Чи підтримуєте створення вільної економічної зони на Донбасі?» – вкрай важливе для Донеччини.

Вільна економічна зона для Донецької області означає:

- зменшення податків для бізнесу;
- створення нових підприємств та робочих місць;
- високу зарплату та інвестиції в розвиток.

Донецька область матиме шанс стати одним із найзаможніших регіонів України.

[\(Павло Кириленко\)](#)

Голова Донецької обласної військово-цивільної адміністрації Павло Кириленко:

Здійснили капітальний ремонт у спорожнілих квартирах комунальної власності у Краматорську та Костянтинівці.

На ремонт 17-ти квартир (з яких десять – у Краматорську та сім – у Костянтинівці) з обласного бюджету спрямували 6,4 млн грн. Тепер вони готові до заселення.

У цих квартирах житимуть ветерани російсько-української війни та внутрішньо переміщені особи – їх визначають органи місцевого самоврядування відповідно до наявних черг.

[\(Павло Кириленко\)](#)

Голова Донецької обласної військово-цивільної адміністрації Павло Кириленко:

Обласний діагностичний центр, льодову арену та спортивно-оздоровчий комплекс відкрив Президент України під час чергового робочого візиту на Донеччину.

Обласний діагностичний центр у Слов'янську вже сьогодні відкрив двері для пацієнтів. Центр оснащений новітнім обладнанням, має сучасні апарати МРТ і КТ, відділення діагностичної ендоскопії та інтервенційної хірургії. Як зазначив Президент під час спілкування з працівниками діагностичного центру, наявність висококваліфікованих лікарів і сучасного обладнання – запорука надання якісної медичної допомоги.

Також Володимир Зеленському презентували проєкт будівництва обласної багатопрофільної лікарні у Краматорську, яка буде здатна обслуговувати не тільки Донеччину, але й частини Луганщини та Харківщини. Загальний кошторис проєкту становить близько 8 млрд грн, початок робіт запланований на наступний рік. Президент наголосив на необхідності пошуку й позабюджетних шляхів фінансування для будівництва цього медичного містечка...

Загалом цього року в рамках проєкту «Велике будівництво» на Донеччині вже відкрито п'ять дитсадків, п'ять шкіл, п'ять спортивних комплексів. Триває відновлення доріг та мостів.

Завдяки «Великому будівництву» область поступово змінюється на краще.

[\(Павло Кириленко\)](#)

Голова Донецької обласної військово-цивільної адміністрації Павло Кириленко:

Оглянув три лікарні в Маріуполі, які капітально ремонтуємо в рамках президентського проєкту «Велике будівництво».

Уже завершені роботи в дитячій хірургії у МТМО здоров'я матері та дитини, завдяки якій доступ до медичних послуг з'явиться у 100 тис. дітей: 80 тис. з Маріуполя і 20 тис. з околиць. На повну реконструкцію цієї столітньої будівлі та оснащення її сучасним обладнанням пішло 138 млн грн, із них 103 – з бюджету області і 35 – з бюджету міста.

Завершуються роботи в лікарні № 1, що в Кальміуському районі міста. Тут уже проведено термомодернізацію, здійснено основну масу ремонтних робіт і встановлено нову апаратуру. На ремонт та обладнання для цієї лікарні витрачено 59 млн грн.

Одразу два відділення ремонтуємо в лікарні № 4 в Лівобережному районі – дитяче інфекційне та відділення екстреної допомоги (...). На ремонт загалом пішло 68,5 млн грн.

[\(Луганська обласна державна адміністрація\)](#)

Люксембурзький Червоний Хрест готовий надати допомогу для реконструкції інфекційних відділень лікарень Луганщини.

Заступниця голови облдержадміністрації К. Безгинська провела зустріч із головою місії Люксембурзького Червоного Хреста в Україні В. Петровим.

Представники благодійної організації розповіли про напрями своєї діяльності в Луганській та Донецькій областях. Основною темою обговорення стало питання реконструкції відділень для лікування інфекційних захворювань та протитуберкульозних диспансерів у Северодонецьку та Лисичанську. Також учасники розглянули можливість проведення інформаційних зустрічей з керівниками ОТГ області та організацію серії навчальних занять для старшокласників з теми охорони здоров'я.

Катерина Безгинська наголосила на важливості зазначених ініціатив та подякувала за всебічну підтримку та допомогу, яку надає МКЧХ Луганщині.

[\(Луганська обласна державна адміністрація\)](#)

У січні–вересні 2020 р. легалізовано працю 24 тис. 776 громадян. До бюджету додатково надійшло 16,2 млн грн єдиного внеску, 13,2 млн грн податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та 1,1 млн грн військового збору.

Так, у вересні легалізовано працю 3 тис. 996 громадян, до бюджету додатково надійшло 2,4 млн грн єдиного внеску, 1,9 млн грн ПДФО та 300 тис. грн військового збору.

Крім того, з початку року виявлено та залучено до державної реєстрації 977 громадян, які здійснювали незаконну підприємницьку діяльність. За результатами проведених заходів сплачено 947,7 тис. грн єдиного внеску та 515,2 тис. грн єдиного податку.

За інформацією Головного управління ДПС у Луганській області

[\(Луганська обласна державна адміністрація\)](#)

У Гірському розпочато капітальний ремонт доріг за обласні кошти.

У місті заплановане проведення капітального ремонту автомобільних доріг по вулицях Соборна, Першотравнева, Українська, Центральна, Чернишевського та Комарова.

Наразі вже відновлюють дорожнє покриття по вулиці Соборній.

Загальна вартість проєкту становить майже 62 млн грн з обласного бюджету.

З районного бюджету профінансована розробка проєктно-кошторисної документації.

Ремонтні роботи проводитимуться протягом 2020–2021 рр.

[\(Луганська обласна державна адміністрація\)](#)

Організовано безкоштовний маршрут для перевезення жителів Устинівки та Білої Гори до Лисичанська.

Автобус рухатиметься за таким маршрутом: с. Устинівка – с. Біла Гора – м. Лисичанськ (і у зворотньому напрямку). Час очікування пасажирів у Лисичанську – 4 години (з моменту прибуття).

«Із наступного тижня жителі цих двох віддалених населених пунктів Попаснянського району зможуть безкоштовно дістатися Лисичанська. Першочергове право на перевезення матимуть літні люди, люди з інвалідністю та інші соціально уразливі верстви населення», – розповів голова обласної державної адміністрації Сергій Гайдай.

Безкоштовні перевезення жителів Устинівки та Білої Гори за допомогою соціального транспорту впроваджені Благодійною організацією «Благодійний Фонд АДРА Україна» за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини в рамках проєкту «Інклюзивний доступ до психосоціальної підтримки, захисту та питного водопостачання для людей, які постраждали внаслідок конфлікту на лінії розмежування на Сході України».

(Луганська обласна державна адміністрація)

Протягом січня–вересня 2020 р. від спрощенців Луганщини до місцевих бюджетів надійшло 282,7 млн грн.

Основна частина надходжень єдиного податку, а це 160,3 млн грн, сплачена фізичними особами-підприємцями, які працюють на спрощеній системі оподаткування.

Юридичні особи – платники єдиного податку III групи перерахували до місцевих бюджетів 22,5 млн грн, сільськогосподарські товаровиробники – 99,9 млн грн.

Порівняно з відповідним періодом минулого року надходження єдиного податку збільшились на 24,2 млн грн або на 9,4 %.

Усього за січень–вересень 2020 р. до місцевих бюджетів Луганщини надійшло 2 млрд 634,7 млн грн.

Експертний погляд

(Слово і Діло)

Упродовж доби 15 жовтня на ділянках відповідальності українських підрозділів бойовики шість разів порушили режим припинення вогню. Бойових втрат унаслідок ворожих пострілів не було. При цьому домовленості щодо режиму тиші залишаються в силі.

Військовий експерт Олександр Мусієнко:

Сталого режиму тиші як такого в нас і не було. За цей час у нас усе одно лунали постріли, хоча інтенсивність дійсно зменшилась, і це – факт. За цей час зменшилася кількість загиблих. Тобто, з точки збереження життя, режим тиші приносить певну користь. Чи можна це вважати дієвим механізмом на перспективу? Мабуть, ні.

Навіть Президент відверто говорить, що не знає, скільки ще це може тривати. Проблема в тому, що президент Росії тисне на Україну, використовуючи цю ситуацію в контексті організації подальших переговорів, як у форматі ТКГ, так і в нормандському форматі. І представники бандформувань у ТКГ своєю поведінкою щоразу це підтверджують.

Такий режим тиші, як він є – це спосіб тиску на Президента, на українську владу. У Кремлі розглядають це як механізм отримати поступки від України.

[\(Слово і Діло\)](#)

Щоби досягти миру на Донбасі та розпочати процес його реінтеграції, українська влада має ухвалити пакет відповідних законів. Про це заявив перший Президент України, голова української делегації в Тресторонній контактній групі Леонід Кравчук.

Політолог, історик Олександр Палій:

Ще до того, як ухвалити законопроекти чи стратегію щодо деокупації має бути прийнята ціла низка рішень. Зокрема, щодо виведення російських військ та російської техніки, взяття контролю над кордоном. До цього жодних законопроектів затверджувати не потрібно. Можна сказати, що перша фаза може відбуватися без законопроекту.

Потім, теоретично, коли все трохи заспокоїться, можна ухвалювати законопроект про амністію щодо нетяжких злочинів. Відповідно до українського законодавства, це злочини, які передбачають обмеження волі на термін не більше п'яти років.

Нам необхідно також розуміти, що окремих органів влади в цих окремих районах не може бути. Є окремі винятково райони. За цим принципом буде формуватися влада. Жодного центрального рівня бути там не може ні за нашим законодавством, ні за Мінськими угодами.

Для реінтеграції Донбасу немає потреби створювати особливі економічні умови. Це Україні не потрібно. Ми вже зазнали колосальних економічних збитків, ще й хочуть, щоб Україна там не змогла збирати податки. Це неправильно.

[\(Радіо Свобода\)](#)

25 жовтня на підконтрольній Україні території Донбасу мають відбутися місцеві вибори.

Політолог, координатор Центру громадського контролю «ДІЙ-Краматорськ» Андрій Романенко:

Нічого в Донецькій області особливо не змінювалося після 2014 р. (...). Зараз набирає популярність ОПЗЖ – і вони повернулися туди, в партію, з якою все починалося.

Це критика діючої влади. Не стільки навіть питання війни і миру, скільки питання комунальних тарифів, цін, будь-якого популізму. Це хвилює

жителів Донецької області, як і всієї України. Насправді, нічого запропонувати вони не можуть, але аргумент «нам подобається, як міркують лідери цієї політичної партії» дуже популярний на території Донецької області.

(...) Важливо сказати, що Партія регіонів ніколи не вмирала, вона маскувалася під якісь інші, люди приблизно ті самі – колишні регіонали. Дивно спостерігати, як люди спочатку масово були депутатами від Партії регіонів, потім вони всі разом увійшли в «Європейську солідарність», у менш радикальну партію «Наш край» – збіговисько колишніх регіоналів, дуже близьке до «Європейської солідарності», але тепер, коли це перестало бути потрібним, вони вирішили повернутися туди. Птах фенікс знову відроджується в Донецькій області.

У нас, принаймні, до 2014 р. було прийнято, що коли діючий міський голова виставляє свою кандидатуру, то він виграє завжди. Зараз і в Краматорську, і в Слов'янську, і навіть у Маріуполі є ймовірність, що діючі міські голови не збережуть за собою свої місця.

(...) Відбулася децентралізація, у містах побільшало грошей, усі відчують, що йдуть великі гроші на відновлення Донбасу, сподіваються, що будуть і міжнародні гроші на відновлення регіону. Люди хочуть отримати доступ до фінансових ресурсів.

З урахуванням того, що в ці ради вони йдуть від зовсім інших партій, ніж вони йшли в попередні, у них узагалі немає ніякої політики. Це бажання отримати доступ до місцевих ресурсів, насамперед до фінансових.

(...) Мені здається, це така відмінна риса українських виборців: вони дуже погано пам'ятають усе, що їм обіцяли тиждень тому, і голосують за чергову порцію нових обіцянок. Насправді, з містами Донбасу все просто. Бахмут давно контролюється кланом Реви, Маріуполь – Ахметовим. У Краматорська є шанс перейти під контроль одного з депутатів, представників фінансово-промислових груп, хоча до цього там була спроба діалогу між двома і пошуки компромісів.

Насправді, це відмінна риса дуже багатьох міст Донецької області, які до цього не були під повним контролем когось одного. Потрапити під цей контроль однієї фінансово-промислової групи, одного місцевого олігарха, політика – у цьому, насправді, існує дуже велика загроза. На місцевому рівні повністю зникне політична дискусія. Коли одна людина сформує повністю склад міської ради, і у неї свій власний мер, то, за великим рахунком, інтереси городян можна і не враховувати. Я боюся, що буде влада більшості, і думки меншості будуть ігноруватися.

Аналітик громадської організації «Сильні громади» Денис Бігунов:

Зрозуміло, що увага значна, оскільки Донбас – це військовий регіон, з якого почалися події, які вплинули на всю країну. Зрозуміло, що Неля Штепа балотується. Крім неї, ще дуже багато людей як в, умовно, біло-блакитному

таборі, так і в таборі, який прийнято називати більш демократичним. І всі вони, на мій погляд, мають при певних розкладах шанс на перемогу.

Думаю, навіть якщо Неля Штепа і стане міським головою, то вона, поперше, налаштована конструктивно працювати, тому що прекрасно розуміє, яка ситуація. Зрозуміло, що їй потрібно буде працювати, і вона буде спілкуватися з людьми.

Але це – якщо вона переможе, тому що я не впевнений у цьому. Однак у неї рейтинг, на мій погляд, досить великий. У нас є ще й кандидати від ОПЗЖ. Павло Придворов, наприклад, якого Наталія Королевська всюди водить за руку і намагається набрати рейтинг. З третього боку, у нас є кандидат Вадим Лях, міський голова. За час децентралізації у Слов'янську дуже багато ресурсів було влито, багато інфраструктурних проектів було зроблено, які асоціюються з Ляхом – тому і він може перемогти.

(...) Я думаю, що пройдуть 25 жовтня вибори, і всі кандидати, які переможуть, будуть іти в проукраїнському ракурсі, тому що в них іншого вибору не буде.

У Слов'янську 70 тис. населення – пенсіонери, вони особливо не вдаються в геополітичні особливості. Це люди, в основному, родом з Радянського Союзу. Неля Штепа дуже добре працювала з виборцями. Вона з ними спілкувалася, їх слухала – це був особистий контакт. Люди відчують теплоту цього кандидата, чого не відчують від інших кандидатів. І, на мій погляд, цей персональний контакт усе перебиває. Треба просто частіше з людьми спілкуватися, щоб це розуміти. І, може бути, інші політичні сили зможуть під цей маркетинг опрацювати свій, і тоді Неля Штепа і не буде біля керма.

[\(Радіо Свобода\)](#)

120 із 246-ти депутатів фракції «Слуга народу» перед місцевими виборами на добу вирушили на Донбас.

Керівник фонду «Українська політика» Костянтин Бондаренко:

Скоріше, в цій ситуації йдеться про те, що паралельно з місцевими виборами у нас відбувається кілька інших політичних процесів. Одна з тем, які виносяться на обговорення в опитування 25 числа – вільна економічна зона на Донбасі. Ніхто не скасовував переговори у форматі «Єрмак – Козак».

Крім того, думаю, що ця поїздка – спроба перехопити ініціативу щодо Донбасу в радикально налаштованих націоналістичних структур.

Думаю, що Зеленський просто намагається показати: щоб вирішити тему Донбасу, необхідно максимально широке залучення як громадськості, так і політиків до цього питання.

Такого роду поїздка була б актуальніша і важливіша в минулому році, коли новообрані депутати від «Слуги народу» їхали до Трускавця: їм треба було їхати все-таки на Донбас. Тоді донбаський кейс впроваджувався б ефективніше, результативніше.

(...) Я б не став перебільшувати значення ОПЗЖ ні в рамках України, ні в цілому на Донбасі. Ця політична партія дійсно має серйозні позиції на Донбасі, але не домінуючі.

Домінуючі позиції, як і в більшості міст, регіонів, мають місцеві проекти. Наприклад, у тому ж Маріуполі «Блок Бойченка» демонструє 52 % або 54 %, водночас як ОПЗЖ – 29 %. Це, звичайно, значно більше, ніж «Європейська солідарність», яка практично не присутня в цьому регіоні. Але все одно, я думаю, що домінуватимуть на виборах, як на заході, так і на сході, місцеві політичні сили.

Думаю, що йде підготовка не стільки до місцевих виборів, скільки до подальших дій. «Слузі народу» необхідно буде якимось чином позиціонуватися щодо питання миру на Донбасі і подальшого продовження переговорного процесу в «нормандському форматі», готуватися до 20-х чисел листопада, коли в країні будуть проходити дні, пов'язані зі спогадами про Майдан. Відповідно в цій ситуації – це вже заділ на майбутнє.

Народний депутат фракції «Слуга народа» Мар'яна Безугла:

Це питання того, щоб розуміти всім, незалежно від того, якими питаннями займаються колеги, що відбувається на Донбасі, що потрібно, якою є реальна ситуація. Я згодна, що це не вплине принципово на рейтинги.

Особисто для мене це було дослідження позицій, в якому стані вони, в яких умовах служать військові.

Вони досить професійно реагують на ситуацію. Забезпечення нормальне, є певні проблеми, які ми можемо вирішити або в ракурсі найближчого року, і деякі технічні моменти взаємодії з Генеральним штабом, Головнокомандувачем – найближчим часом. Режим перемир'я за фактом є. Режим тиші особливо відчувають цивільні: містечко, яке я відвідувала, не знає обстрілів з 27 липня (...).

Позитивніше сприймають тишу саме цивільні. Щодо військових у мене не виникло питань щодо їхньої професійної реакції і щодо того, як вони тримають периметр.

Провокації з боку ОРДЛО є. Коли ми ночували на взводному опорному пункті, вони теж були.

Волонтер благодійного фонду «Повернись живим» Андрій Римарук:

Так, обговорювали мирні ініціативи та отримали категоричні відповіді: вони почули всі думки, про що думають військові, що в них болить. Мені більше хотілося б поговорити про факти, чому вони все-таки туди поїхали, бо моя робота безпосередньо пов'язана зі ЗСУ, їхнім забезпеченням та іншим.

Ми бачимо дуже велику недовіру до діючого Головнокомандувача Руслана Хомчака, тому що народним депутатам було прямо поставлено завдання зібрати інформацію, що хлопців найбільше хвилює, чого їм не вистачає. Одночасно це означає, що Офіс Президента не отримує тієї

необхідної чесної, правдивої інформації від безпосередньо Головнокомандувача.

Хлопцям дуже сильно не сподобалися мирні ініціативи, вкидання, питання деяких народних депутатів про Донбас: «Якщо ми відмовимося?», «Якщо ми тут просто побудуємо кордон?» Таке було лайтове промацування: «Як ви поставитеся до того, якщо тут буде Придністров'я?» Вони почули дуже багато цікавого на свою адресу.

(...) Перший раз ідею про від'єднання окупованої території я почув від Володимира Зеленського на зустрічі з лідерами ветеранських рухів в Адміністрації Президента в минулому році, після розведення в районі Золотого. Цитую його дослівно: «Я не виключаю того, що нам доведеться відмовитися від цієї території, якщо ми не домовимося. І Генеральний штаб уже отримав завдання, скільки часу їм знадобиться, щоб викопати 50-метровий рів і наповнити його водою». Я процитував усе, що почув особисто.

Перемир'я не було, немає і не буде. Те, що офіційно вперше за 72 дні був відкритий вогонь у відповідь, сталося тому, що чотири з п'яти обстрілів були досить-таки прицільні і несли загрозу життю наших бійців.

[\(Радіо Свобода\)](#)

**Кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології
НаУКМА Ігор Лосєв:**

В українських ЗМІ, у виступах політиків і громадських діячів можна часто прочитати і почути «алармістські» повідомлення про те, що Україна щодня втрачає своїх громадян на окупованих територіях ОРДЛО. Про Крим чомусь мовчать, хоча там ці процеси відбуваються швидше і потужніше.

Нам розповідають, що ще трохи – і Україна втратить своїх громадян назавжди, бо вони під окупацією асимілюються (цікаво, чому за 22 роки перебування в складі України вони не асимілювалися, а тепер з ними це так швидко відбувається?), забувають про Україну, вже виросло покоління дітей, котрі про Україну не пам'ятають, вона для них є абстрактним поняттям.

Справді, в ОРДЛО геть знищена українська освіта (її доведеться відновлювати з нуля), фактично заборонена українська мова (нею припинено викладання в усіх навчальних закладах на окупованих територіях), створено багато проросійських організацій – такі як «Юнармія» у Криму і на контрольованій Російською Федерацією частині Донбасу – завдання яких полягає у вихованні в середовищі тамтешньої молоді патологічної українофобії і граничного мілітаризму. Себто з усіх тих людей штучно роблять підданих путінської держави. Саме з такою метою в ОРДЛО масово роздають російські паспорти.

Російська пропагандистська машина на тих теренах працює з величезним навантаженням. І йдеться не лише про пропаганду: усе

повсякденне життя підганяється під російський копил, від московського часу до рублів в обігу.

Усі ці заяви і викриття українських журналістів і політиків є абсолютно правильними і справедливими там, де вони торкаються ситуації на окупованих землях України. Проте висновки з цих правильних тез робляться цілком хибні й шкідливі.

Дехто говорить, що території, де проживають люди під контролем угруповань «ЛНР/ДНР», уже настільки інтегрувалися в Росію, що з цим треба змиритися і не намагатися їх повернути. Але більше прихильників того, що треба негайно на будь-яких умовах (себто на російських), щоб не втратити своє населення, повертати ОРДЛО в Україну.

Таке повернення на неукраїнських умовах не покращать ситуацію там і в цілій Україні, а може навіть катастрофічно ситуацію погіршить. Адже мета Москви, і це демонструє вся її політика, полягає в тому, щоб ОРДЛО формально належали Україні (як колись УРСР вважалася «суверенною соціалістичною республікою» у складі СРСР, не маючи де-факто жодного суверенітету), а насправді абсолютно ці території контролювалися Кремлем.

Що очікує Україну, якщо РФ встромить в її територію свій озброєний загін, своє військове угруповання в особі «ДНР/ЛНР»?

Щодо побоювань українських діячів стосовно асиміляції українських громадян в ОРДЛО: а хіба Росія дозволить Україні в присутності російських регулярних і колоніальних військ провести там культурну, інформаційну і мовну деасиміляцію?

Такі «альярми» тільки підтримують капітулянтські тенденції в Офісі Президента на Банковій, бо там постійно шукають виправдання своїм не дуже патріотичним діям, своїм поступкам агресору за рахунок інтересів України. Банкова намагається прищепити громадській свідомості думку, що реінтегрувати українські землі можна і без їхньої деокупації.

Звідси й дрімучі тези про вибори в ОРДЛО під кулеметами російських «зелених чоловічків» і регулярної армії РФ. Начебто вибори самі по собі є сутністю демократії та законності. (глава Офісу Президента України Андрій Єрмак заявив, що український план мирного врегулювання для Донбасу передбачає місцеві вибори на нині окупованих територіях регіону – але як кінцевий етап цього плану, і тільки після відновлення контролю України над її кордоном із Росією на цій ділянці. – Прим. ред.).

Українців весь час вводять в оману, розповідаючи казки про те, що, починаючи торгівлю з ОРДЛО, співпрацюючи з тими районами в різних сферах, максимально сприяючи поїздкам людей, можна здійснити реінтеграцію під контролем ворожих військ. Це неможливо, абсолютно нереально.

А що можливо? Можливо сприяти легітимізації угрупованням «ДНР/ЛНР», наданню їм можливості утвердження маріонеткової державності з претензіями на визнання і замороження ситуації на невизначений час. А ще

втраті інтересу світової громадськості до того, що відбувається на Сході України.

Москва буде дуже охоче використовувати угруповання «ДНР/ЛНР» для загострення на фронті у потрібний їй час. Єдина можливість, коли РФ піде на передачу офіційному Києву контролю над ОРДЛО, це тоді, коли виникне ситуація, сприятлива для дестабілізації і хаотизації цілої України з наступною ліквідацією української державної незалежності. Тільки як «троянський кінь», і ніяк інакше...

Тому всі розмови про реінтеграцію без деокупації треба облишити. «Не дуріть самі себе», – як закликав Тарас Шевченко. Передані на умовах Кремля ОРДЛО, де Україні не дадуть жодного кроку ступити, швидко перетворяться на потужний антиукраїнський центр для всіх аналогічних сил, ЗМІ, партій і організацій на материковій Україні. І може статися так, що не ОРДЛО ввійдуть до складу України, а Україна ввійде до складу ОРДЛО... Згадаймо, як у 1919–1920 рр. відносно невелика російсько-більшовицька пляма на сході поширилася на цілу Україну...

«Алярмісти» кажуть, що процеси асиміляції українців на окупованих територіях набувають незворотного характеру. Історія людства знає приклади знешкодження не менш небезпечних явищ. Є досвід США, Великої Британії, Франції щодо повоєнної денацифікації Західної Німеччини. Звісно, там нацистська пропаганда була не такою потужною, як нинішня російська, проте вона також ефективно зомбувала німецький народ.

І хоча НСДАП налічувала 10 млн членів, а вся німецька молодь була заражена вірусом нацизму (хлопці в гітлерюгенді, а дівчата у спілці німецьких дівчат), буквально за 5–6 років альянти досягли великих успіхів у справі ідеологічної детоксикації населення Західної Німеччини.

Чи зможе Україна на визволених у перспективі землях діяти таким же чином? Чи знову буде заgravати зі своїми ворогами? Є підстави цього побоюватися з огляду, приміром, на балотування в міські голови Слов'янська Нелі Штепи, котра радісно вітала в цьому місті російських агресорів у 2014 р., перебуваючи на такій самій посаді. Повторю ще раз – вибори не тотожні демократії...

Головна проблема реінтеграції – це характер нинішньої (і не тільки нинішньої!) української влади. Населення ОРДЛО ніколи не бачило в Україні сильної і послідовної влади. Зате вони бачили постійну політичну імпотенцію, коли Київ був нездатний покарати ворогів і захистити своїх прихильників.

Це викликало натхнення і почуття безкарності промосковських груп на тлі розпачу і деморалізації тамтешніх українських патріотів. Що ж стосується політичної нейтральної більшості населення Донбасу, то воно традиційно прихилилося до «сильних людей», якими виступали кримінально-кланові та промосковські групи, що найчастіше діяли спільно.

Зовнішньополітичне становище України не зміниться на краще з таким «баластом» у вигляді ОРДЛО в теперішньому стані, а повернені на кремлівських умовах московські «анклави» можуть виявитися ідеологічно та організаційно значно сильнішими за нинішню центральну владу України. І це матиме відповідні наслідки для Української держави...

([Радіо Свобода](#))

Володимир Зеленський в інтерв'ю ток-шоу BBC HARDtalk заявив, що вірить, що зможе домовитися з Володимиром Путіним про повернення Україні окупованої частини Донбасу і анексованого Криму.

Політичний аналітик Дмитро Литвин:

Ми насправді не знаємо, що відбувається на переговорах між Володимиром Зеленським та Володимиром Путіним. Не так давно, наприклад, Андрій Єрмак говорив, що на столі в учасників Нормандського формату є український мирний план. Деталей ми не знаємо, але він є.

(...) Росія через цю війну перебуває під досить-таки талановитими санкціями з боку Заходу. Кажуть, що Росія не дуже страждає від цього, що російський бюджет не зруйновано, але в довгостроковій перспективі ці санкції дуже сильно обмежують нафтогазовий комплекс Росії. Щоб видобуток підтримувати, розвивати в майбутньому, відкривати нові родовища, їм потрібні спеціальні технології, співпраця із Заходом, що зараз неможливо.

Подивіться на ситуацію з «Північним потоком-2»: США буквально декількома рішеннями обрушили цей проект. Точно така сама ситуація з «Південним потоком» у напрямку Туреччини: їм уже теж не потрібен цей газ, тобто кардинально змінюється сама ситуація.

Виходячи з цього всього, можна припустити, що в якийсь момент Володимир Путін з якоїсь причини може захотіти піти на певні поступки. Але зміст усього цього процесу природно нікому сьогодні не відомий, крім тих, хто бере участь безпосередньо в переговорах у Нормандському форматі.

У нас від Порошенка залишилася така політична міна, яка називається Мінські домовленості. Якщо вже говорити про капітуляцію, то варто сказати, що вона була оформлена саме тоді, у 2015 р., коли був підписаний другий Мінськ.

Він передбачає безумовну амністію для всіх учасників війни, називає стороною конфлікту бойовиків, вимагає від України провести спочатку вибори, а потім – кордон, внести зміни до Конституції з урахуванням особливого статусу Донецька і Луганська – усе це вже було зроблено. І саме зараз Володимир Путін кожного разу на кожних переговорах повертає Україну до питання про Мінські домовленості, бо вони підписані, і від них нікуди не можна піти. І сьогодні головне завдання української влади – переглянути ті пункти Мінських домовленостей.

Попереду дуже важкий шлях до миру. Він у будь-якому випадку буде. У будь-якому випадку Україні повернуться ці тимчасово окуповані території, Росія піде з території України, але, на жаль, через те, що в нас є дуже складна і небезпечна політична спадщина від Порошенка, цей шлях буде довшим, ніж міг бути.

У нас має бути одна українська позиція, що ті певні помилкові речі, записані в Мінських домовленостях, не можуть бути імплементовані жодним чином. Бо, наприклад, якщо провести вибори в Донецьку і Луганську без контролю над кордоном, то це буде закріплення втрати суверенітету України над цими територіями. Якщо ми проведемо амністію для всіх учасників цієї війни, то це ганьба.

(...) Мінські домовленості є єдиним документом, який визнається Росією саме тому, що Росія вже отримала все, що хотіла. Тому сьогодні йдеться про те, щоб переписати хоча б декілька ключових пунктів того Мінська, скажімо, про вибори.

Давайте дивитися на справи. Якщо Зеленському хотілося здати Україну Росії, то він уже б зробив це за півтора року, напевно. Я взагалі відкидаю всю цю риторику, абсолютно брехливу опозицію: типу або Росія, або ЄС та НАТО. У нас є тільки один шлях: в об'єднану Європу.

А якщо говорити про варіанти, які можуть бути стосовно цієї війни на Донбасі, то варіант або виконувати Мінські домовленості, як вони написані Порошенком, або їх переписувати. Між цими варіантами нині і хитається українська влада, бо умови, які є, закріплюють втрату Україною частину свого суверенітету. І ці умови потрібно переписати.

Можливо, за рахунок, у тому числі і зміни певної риторики, яка, очевидно, відбулася по відношенню до Росії з боку української влади, вдалося досягти і тиші на фронті. У нас, звісно, ще є порушення, певні провокативні обстріли, багато ворожої активності, яка фактично є тиском на Україну з боку Росії, але ці покрокові речі треба робити, особливо в таких умовах, як зараз, коли твій ворог повертає тебе до конкретних пунктів Мінських домовленостей. Чи зможе Зеленський це виправити – це і є питання про те, чи зможе він закінчити війну.

Координатор проєкту «СтопТерор» Семен Кабакаєв:

Зеленський розуміє, що просто розсмішити Путіна і зійтись посередині буде не так легко, як він думав півтора роки тому. Ми бачимо, що за рік намагань Володимира Зеленського були зроблені кроки, які були не до вподоби українському суспільству, у тому числі і мені, як людині, яка виходила проти капітуляційних заяв з боку Зеленського і його Офісу.

Почнемо з того, що пан Єрмак хотів створити групу, яка б складалася з представників окупаційних адміністрацій, і виставити їх у цій групі стороною конфлікту. Пішла розмова за імплементацію формули Штайнмайєра. Почалося питання розведення, і наші війська, на жаль, із супротивником не розвелись у різні сторони, як це було заплановано: ми

відвели, а супротивник ні. Ділянки, на яких відбувалося так зване розведення, досі не розміновані.

Останні місяці ми бачимо заяви пана Кравчука, Фокіна. Це певним чином була розіграна карта. І я знаю, хто розігрував цю карту – пан Єрмак. Тобто вони ввели пана Кравчука і пана Фокіна спеціально, щоб вони ретранслявали ті меседжі, які не хоче транслювати Володимир Зеленський.

[\(Дзеркало тижня\)](#)

Одне з питань, які Президент Володимир Зеленський запропонував під час опитування 25 жовтня, стосується ставлення громадян до створення вільної економічної зони на Донбасі.

Аналітик Українського інституту майбутнього Ігор Тишкевич:

Запитання Президента України громадянам було б повністю виправданим і своєчасним, якби існували одна або кілька концепцій створення ВЕЗ у регіоні. Наразі ж запитань більше, ніж відповідей.

(...) Найбільш ризикованим і, я сказав би, небезпечним сценарієм є створення Вільної економічної зони на окупованих територіях як дорожньої карти реінтеграції.

Ключовим ризиком у цьому разі буде сприйняття ідеї частиною українського суспільства. Ветеранам війни буде складно пояснити, що війна, загибель їхніх близьких, друзів, товаришів були за те, щоб, зокрема, вчорашні бойовики одержали ліпші умови для ведення бізнесу. Оточення Президента може вкотре спробувати активізувати спікерів на зразок Сивохо з тезами про «постраждале населення і необхідність примирення». Ці тези працюватимуть до першого факту, коли вчорашній бойовик почне свій бізнес в умовах свідомо кращих, ніж умови для бізнесу ветерана війни в Донбасі.

Та це не єдиний мінус. Не секрет, що в Україні давно склалися, а за останні п'ять років істотно зміцніли регіональні клани, які практично повністю контролюють процеси в частині областей. Центральна влада змушена домовлятися з ними, причому не з питань розвитку держави. Центр просить допомоги в електоральних кампаніях в обмін на поступки для місцевих міні-олігархічних груп. Інтереси країни згадуються рідко. Забавна ситуація: демократія на центральному рівні мирно співіснує з великою кількістю «феодальних республік» на місцях. Вибори 25 жовтня лише зафіксують статус-кво, створивши для системи легальні рамки.

За такої ситуації створення ВЕЗ на базі ОРДЛО буде небезпечним прикладом для регіональних кланів. Те, що станеться, сприймуть як наочну демонстрацію ефективності шантажу центральної влади: через конфлікт можна одержати більше; Київ слабкий, можна тиснути. Починати військовий конфлікт не обов'язково. Загрози конфлікту, ігнорування розпоряджень центру, масових заворушень цілком достатньо для створення атмосфери страху в кабінетах на Банковій. Іде відповідна реакція у вигляді пропозицій, поступок. Далі – по спіралі, до фактичної дезінтеграції країни.

(...) Перше, що чуєш від політиків незалежно від партійної належності, – теза про відновлення регіону. Стоп, добродію! Що ми розуміємо під відновленням? Відтворення старого промислового укладу, заснованого на видобуванні вугілля і металургії? Ну так ці галузі в технологічному розвитку відставали від конкурентів уже у 2012–2013 рр. Після 2020-го спроба відновити «спадщину СРСР із косметичним ремонтом» буде дорогим задоволенням, потягнути яке українська економіка неспроможна.

Нині підконтрольну частину Донецької та Луганської областей фактично розбито на три мікрорегіони – Маріуполь, Слов'янськ – Краматорськ і Північ Луганщини. Економічні зв'язки (і навіть просто транспортне сполучення) між ними вкрай слабкі. Усі транспортні артерії, частина ключових інфраструктурних об'єктів, що зв'язують регіон воєдино, розташовані на окупованій частині. Тим самим Україну поставлено у свідомо не вигідне становище – економічне зростання регіону в його нинішньому вигляді (без зміни структури економіки) можливе лише при реінтеграції ОРДЛО.

До розірваності регіону варто додати збережену систему мономіст, коли одне–два містоутворюючі підприємства визначають як економічні, так і соціальні аспекти розвитку місцевого співтовариства.

Гальмування в розвитку та відновленні звільнених територій, помножене на слабку інформаційну складову української політики, створює прекрасну базу для зниження лояльності місцевих жителів до «державного проєкту Україна». Для жителів ОРДЛО ці самі чинники є демонстрацією безпорадності української влади в стимулюванні розвитку регіонів.

Крім того, варто брати до уваги настрої місцевого населення і ситуацію в регіоні. Якщо врахувати ціннісну орієнтацію, то для жителів Донецької та Луганської областей важлива наявність роботи. Але якщо в Києві робота потрібна заради заробітку, то там робота заради стабільності або просто робота як цінність.

Таким чином, якщо говорити про політику в Донбасі, перед державою Україна має стояти кілька ключових цілей:

- 1) зв'язати регіон воєдино – розвиток транспортної, енергетичної та іншої інфраструктури;
- 2) зруйнувати місцеву систему мономіст і замкнених локальних співтовариств;
- 3) змінити структуру місцевої економіки, результатом чого має стати різке зростання рівня життя громадян на підконтрольній території;
- 4) змінити настрої місцевих жителів, що може стати результатом змін структури зайнятості і/або демографічного портрета регіону.

Щоб досягнути цих цілей, можна використовувати різні механізми, де вільні економічні зони – лише один із варіантів впливу.

Наприклад, для зв'язування регіону можна продумати ідею будівництва автомобільної дороги й залізниці від кордону РФ у Луганській

області до портів Маріуполь, Бердянськ і далі до Одеси. З погляду військових, ми одержуємо рокадну дорогу, яка істотно полегшує забезпечення безпеки уздовж лінії фронту.

З погляду економіки, новий транзитний коридор. Який, з одного боку, знімає проблему ймовірної блокади портів Азовського моря, з іншого – створює можливості для транзиту, наприклад, китайських вантажів сухопутним коридором на Балкани.

Фантастика? Аж ніяк, КНР стимулює залізничні перевезення зі своїх центральних районів у Європу. Україна мала б стати південним коридором шляху. Війна в Донбасі з фрагментацією мережі залізниць стала одним із стоп-чинників.

Водночас у сусідній Білорусі річний транзит контейнерних вантажів зріс із 47 тис. TEU 2013-го до 500 тис. TEU, очікуваних «кризового» 2020 р. Ця послуга дає мінімум 900 млн дол. доходу білоруській залізниці. Україна може розраховувати взяти південний напрям, якого поки що немає.

Тепер про ціну. Будівництво таких проектів – це мінімум 14–16 млрд дол. і 5–7 років роботи. Але це якраз та сума, про яку можна говорити, обговорюючи міжнародний фонд відновлення Донбасу. Оскільки такий коридор може зацікавити КНР, є можливість залучити й китайські гроші. Навіть пов'язані кредити, з частиною китайських робітників. Решту можна намагатися набирати на місцях. І тут згадуємо, що для місцевого населення робота є цінністю. Україна її гарантує.

Заодно одержуємо розвиток транспорту. А це зшивання регіонів, нові бізнеси (починаючи від закусок на автодорогах і закінчуючи логістичними центрами). Це дешева логістика експорту сільгосппродукції півночі Луганщини, нормальний доступ до маріупольського порту, кераміки й глини зі Слов'янська, промислової продукції Краматорська.

Нові транспортні артерії – це нові транспортні вузли, які треба убезпечити. Це розміщення 2–3 бригад Збройних сил України або Нацгвардії в регіоні. Бригада – понад 3 тис. чоловік (із родинами). Це нові бізнеси, що виникають навколо військових містечок, це нові робочі місця (у частинах для цивільного персоналу), це інфраструктура. І, що важливо, це зміна демографічної структури регіону.

Та перелічене вище – базис, основа. Регіону потрібна нова економіка. Україні теж слід відходити від сировинного характеру експорту. На цьому підходимо до концепції вільних економічних зон. Але не всім і не відразу, а визначаючи пріоритети. Тобто режим резидента може одержати технологічна компанія, яка виробляє певні типи продукції, яка веде розробки в цій галузі. Пріоритети можуть бути різними. Якщо нам потрібен технологічний стрибок у медицині, то це біологія, біохімія, виробництво медичного обладнання, фармакологія. Машинобудування або ВПК – нові матеріали, електроніка, метали, оптика, хімія тощо.

Головне – визначити два-три пріоритетні напрями та створити довгострокові гарантії для потенційних інвесторів. Йдеться про законодавчий захист від охочих одержати на лапу політиків, чиновників, лобістів, а також про чітке визначення процедури одержання статусу резидента ВЕЗ і умов його втрати.

Серед пільг, які доречні з урахуванням специфіки Донбасу, можна назвати:

– пільговий міграційний режим. Це дасть змогу компенсувати дефіцит кваліфікованих робочих рук, а також змінить демографічний портрет регіону;

– створення точок зростання з можливістю розмиття кордонів (побудова виробничих потужностей в інших містах регіону);

– пільговий податковий режим – питання в податку на прибуток, митних платежах при імпорті технологічного обладнання, податках із працівників компаній;

– фокус на технологічному бізнесі та розробках – додаткове стимулювання (субвенції, кредити, приватно-державне партнерство) перспективних розробок;

– освіта: новому бізнесу потрібні кваліфіковані працівники. Робота у сфері освіти дає можливість рости кадри на місці.

Це все змінює систему суспільних відносин, поступово знищує систему мономіст. Зрештою, це робить регіон стійкішим до зовнішніх інформаційних впливів.

І, природно, це прискорює процес реінтеграції ОРДЛО. З одного боку, позиції України посилюються: відновлення логістичних ланцюжків, вертикальної системи організації місцевої економіки, транспорту, енергетики вже не конче потребують умов розвитку. Успіх підконтрольної території робить її привабливою, своєрідною вітриною України для жителів окупованих територій. З іншого боку, утримувати «горді республіки» стає дедалі дорожчим задоволенням для Москви. У такому форматі вже не нам викручують руки, уже не Президент говорить про завдання «принести мир». Навпаки, вже Україна ставить свої умови, за яких вона згодна на той або інший формат реінтеграції.

Прогнози

(Слово і Діло)

Державна митна служба звільнила керівників п'яти регіональних митниць, а також Координаційно-моніторингової митниці.

Політолог Олексій Якубін:

Це пов'язано з намаганням наповнити бюджет. Також Зеленський анонсував перестановки в уряді. І я не виключаю, що зміна керівників митниці може бути сигналом, що вони будуть у фінансово-економічному секторі. Тому представники цього напрямку можуть піти на вихід, якщо не продемонструють можливість виконувати бюджет.

(Слово і Діло)

Президент Володимир Зеленський заявив, що жорсткий карантин в Україні запровадять, коли буде від 9,5 тис. щоденних заражень коронавірусом.

Політолог Валентин Краснопоров:

У нас реально може захворіти велика кількість людей і багато з них померти. З іншого боку, ми зупиняємо країну, з усіма економічними наслідками, але потім може бути ще одна хвиля коронавірусу.

Жорсткий карантин матиме тяжкі наслідки, так само, як і його відсутність, тому ми в складній ситуації. Жоден шлях не буде легким. Питання в тому, що влада повинна взяти на себе відповідальність за це.

Можливий ще один аспект: зараз ми бачимо, що країна важко відновлюється після першого локдауну, і запровадження жорсткого карантину вкотре точно призведе до обвалу економіки і глибокої кризи. Тут вибір: або ми вводимо колективні обмеження, або індивідуальні. Індивідуальні – це посилення відповідальності, а колективні – це карантин.

(Слово і Діло)

У зв'язку зі збільшенням захворюваності на коронавірусну хворобу влада розглядає можливість запровадити карантин вихідного дня.

Політолог Дмитро Купира:

Посилення карантину чи карантин вихідного дня не стане підставою, щоб люди організувалися у якийсь протест. Звичайно, в нас молоде суспільство, яке формується. Можна сказати – легке на підйом, тому і невдоволення є, але наразі навряд чи це викличе протести. Особливо після того, як ми пережили в березні повний локдаун, і на рішення уряду не було подібних реакцій.

Пропозиція запровадити карантин вихідного дня не викличе обурення, яке могло б спровокувати протести.

Інфографіка

(Слово і Діло)

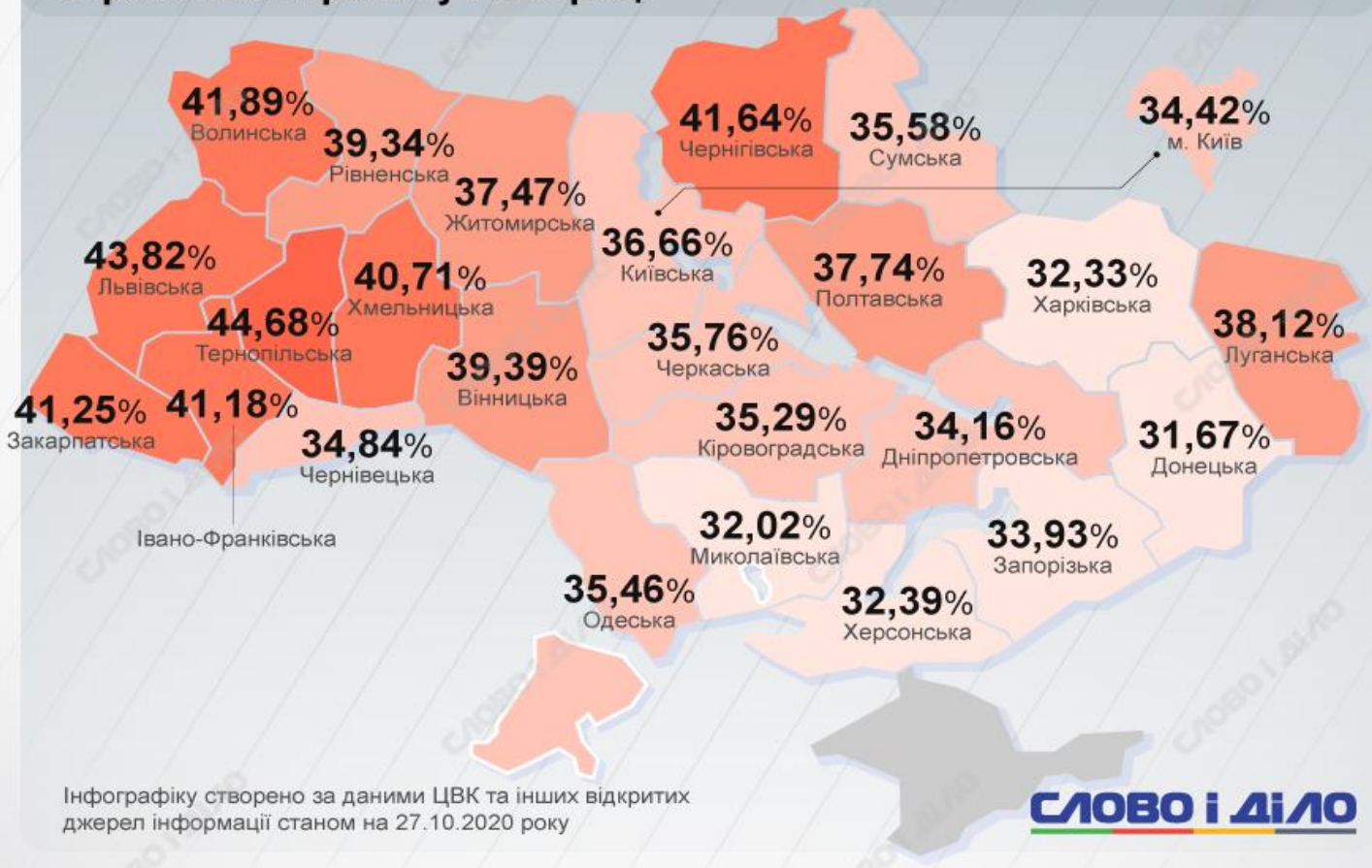
(Слово і Діло)

ЯВКА НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

За період незалежності України

В регіонах України у 2020 році

(Слово і Діло)